

Biennale 2023

BIËNNALE 2023
Scheppingsverhalen

Wim van Binsbergen

UITGEVERIJ SHIKANDA
HAARLEM / HOOFDDORP

© 2017 Wim van Binsbergen / Uitgeverij Shikanda, Haarlem / Hoofddorp
website: <http://www.quest-journal.net/shikanda/PRESS>
e-mail: shikandapress@gmail.com

uitgaven van Shikanda zijn gratis down te loaden van bovengenoemde
webpagina en haar doorklikbare vervolpagina's, en zijn op het Internet te
bestellen bij <http://www.Amazon.com>

ISBN / EAN 978-90-78382-37-9

Deze uitgave bevat korte verhalen geschreven te Volterra en Sapri, Italië,
september 2017, aangevuld met enige columns uit 1985

versie 3-10-2017

omslagillustraties: (1) voorplat: de tempel van Hera te Paestum, Zuid-Italië
(2) achterplat: foto van de auteur, 2017

'Qualis artifex perio' (Nero)
'Welk een kunstenaar gaat er met mij verloren'
Suetonius, *De Vita XII Caesarum*, IL, 1.

voor Trecy,
reisgenoot,
bestemming

INHOUD

In de schaduw van het heiligdom, p. 7
Bindéle, p. 23
Käinsteken – een Chassidische vertelling door Joshuah bar Goar , p. 29
Gietnaden, p. 37
Buitenaardse liefde – naar het ontgenderen van de taal?, p. 47
Cassette , p. 55
Als in de goocheldoos..., p. 59
Een edelman, p. 71
Afstand, p. 87
Waarheidsclaims, p. 93
Biënnale 2023, p. 109
Aantekeningen, p. 117

IN DE SCHADUW VAN HET HEILIGDOM

1.

Op het moment dat ik dit schrijf ben ik precies een halve eeuw antropologisch onderzoeker, uittentreure getraind in, en door veelvuldige beoefening erkend bedreven in, wat de voornaamste onderzoeksmethode van dat vak is, *veldwerk*.

Het doel van antropologisch veldwerk is om door langdurige blootstelling aan een plaatselijke gemeenschap, tegen min of meer de voorwaarden welke die gemeenschap zelf aan haar leden en gasten oplegt, en dag in dag uit geobserveerd en gecorrigeerd vanuit die gemeenschap, de specifieke leidende principes, begrippen, regels en

voorstellingen van binnenuit te leren kennen waarop die gemeenschap gebaseerd is. In zijn of haar voortdurende aantekeningen over afzonderlijke gebeurtenissen, ontmoetingen en ervaringen van uur tot uur, dagelijkse journaalvermeldingen over langzaam rijpende algemene inzichten en nieuwe vragen, en in de op dit alles uiteindelijk gebaseerde wetenschappelijke teksten ter publicatie, is de veldwerker voortdurend bezig om met eigen teksten te bedekken wat, in principe (maar er vindt inmiddels ook zeer veel veldwerk plaats buiten schriftloze samenlevingen, zelfs in de moderne grote steden en hun formele organisaties), nog niet door eigen, plaatselijke teksten was bedekt.

De veldwerker is per definitie een eenling die zijn of haar eigen confrontaties aangaat met de gastsamenleving, instrumenteel, en voor een doel dat ver buiten die samenleving ligt. Wijdere wetenschappelijke doelstellingen, en carrièremotieven (want hoe meer wetenschappelijke publicaties hoe zekerder carrière, en hoe beter betaald) worden in veldwerk meestal bedekt onder dikke dekens van communicatieve medemenselijkheid. Zo gauw als maar mogelijk is neemt de veldwerker de rol aan van vriend, geloofsgenoot, naaste verwant, minnaar etc., ten einde de onderwerpen die bij uitstek centraal staan in het veldonderzoek vormen, aan het gezicht van de plaatselijke bewoners (in antropologenjargon 'de participanten') te onttrekken, - als moest deze raadselachtige term (die vrijwillige deelname aan een spel suggereert, in plaats van door geboorte veroordeeld te zijn tot overleven binnen de wurggreep van de plaatselijke samenleving) zelfs de bedoeling van participerende observatie aan het bewustzijn onttrekken, en als waren de leden van de gastsamenleving zelf, en niet de uiterst tijdelijke en instrumenteel-ingestelde wetenschappelijke bezoekers, de echte beoefenaars van de zogenaamde *participerende observatie*. Maar zij zijn dat laatste natuurlijk eigenlijk toch wel, namelijk in de zin dat de bewoners van dorpen en stedelijke wijken waar het onderzoek plaatsvindt, meestal veel beter dan de onderzoeker zelf doorhebben

wat voor vlees zij met deze in de kuip hebben. Zelfkennis vormt zelden een onderdeel van het antropologische curriculum.

Om heel deze wankele constructie van Noordatlantisch persoonlijk en continentaal belang, manipulatie en exploitatie (die allemaal ontveinst worden) en Noord-Zuid vriendschap, liefde en verwantschap (die, al dan niet oprecht, als constructie worden neergezet), te versterken, is het belangrijk dat de onderzoeker, kort nadat het veldwerk grotendeels tot een goed einde is gebracht, nog eens teruggaat, als ware het op vanzelfsprekend bezoek bij familie of goede vrienden. De hele intimiteits- en gelijkheidsfictie wordt dan weer nieuw leven ingeblazen, cadeautjes en afdrukken van veldwerkfoto's worden meegesjouwd, er wordt eindeloos gegeten, thee gedronken, prietpraat uitgewisseld, maar onderwijl houdt de veldwerker nauwlettend de ogen open voor alles wat zijn of haar eerdere materiaal en daarop gebaseerde conclusies kan bevestigen of (helaas, en hopelijk maar zeer gedeeltelijk) kan ontkrachten. Dit soort bezoeken is dan ook erkend waardevol in de latere fasen van uitwerking, wanneer zich prachtige, overzichtelijke en theoretisch verantwoorde beelden van de gastsamenleving opdringen die echter beslist nog eens getoetst moeten worden in het veld voordat zij definitief gepubliceerd kunnen worden. Om de strategie van ontveinzing extra kracht bij te zetten, laat de veldwerker zich in dit soort terugkeerbezoek graag vergezellen van levenspartner of eigen kinderen.

Het volgende verhaal speelt in Noord-Afrika in 1970. De enigzins hypocriete, onderwerpemde, en mogelijk verwoestende ordening die het veldwerk oplegt aan de gastsamenleving, zou mij pas enige jaren later met grote kracht worden duidelijk gemaakt, tijdens veldwerk onder de Nkoya van Zambia, Zuidelijk Centraal Afrika, die nog steeds, bijna vijftig jaar later, mijn voornaamste wetenschappelijke inspiratie vormen en waarover ik duizenden pagina's heb gepubliceerd. De Nkoya wonen op de overvloedig beboste waterscheiding van twee grote rivieren, de Zambezi en de Kafoewe, hun dorpen zijn

weinig meer dan tijdelijke uitsparingen in het savannebos, die na een jaar of tien, hoogstens twintig, alweer door dat bos worden opgeslokt, zodat alleen nog de door mensen geplante (en oorspronkelijk uit Zuid-Oost-Azië ingevoerde) mangobomen recent beëindigde bewoning verraden. In de dorpen is beschutte begroeiing dus nooit ver weg, en men is gewend daarvan voor zijn sanitaire behoeften kies gebruik te maken. Alleen bij de zeer spaarzame overheidsgebouwen (een lagere school, een landbouwdepot voor kunstmest en zaaigoed, een Plaatselijk Gerechtshof, een gezondheidspost, een bemande post tegen de verbreiding van de tsetsevlieg) worden nog wel eens latrines aangetroffen: een nauw en diep gat in de grond, met de hand gegraven door een steeds dieper zinkende man met een hak, die emmertje na emmertje vult en omhoog laat hijsen (en aan het eind van iedere werkdag ook zichzelf); na voltooiing wordt het gat omgeven door een omheining van rietmatten en eventueel ook gedekt met konisch geplaatste aaneengenaaide stroken riet zoals de dorpshuizen. Een dergelijke latrine bevond zich ook op het erf van koning Kahare, onze gastheer op wiens uitnodiging wij (mijn eerste echtgenote, mijn oudste dochter destijds twee jaar oud, en ik) een jaar veldwerk kwamen doen in het verre westen van Zambia, met het oogmerk (althans dat stond koning Kahare voor ogen) om ook het Nkoya volk aan een echt boek te helpen waarmee zij op hun beurt de naburige volkeren de ogen konden uitsteken. Als een echte padvinder (en als elfjarige padvinder al vertrouwd met het gegeven van de 'pitlatrine', in die context HUDO genoemd: 'Houdt Uw Darmen Open'....) vond ik het een vanzelfsprekendheid dat ook onze veldwerkbehuizing aan de rand van het vorstendorp, op honderd meter afstand van het paleis, in het wijkje van de ex-slaaf hoofdman Sjawithi, een eigen toilet zou krijgen. Zo geschiedde, maar binnen een maand vormden ooginfecties de voornaamste klachten die mijn vrouw en ik te behandelen kregen op de dorpskliniek die wij op uitdrukkelijke eis van de dorpingen twee maal daags waren gaan houden. Door een constructiefout of managementfout (ik was ervan uit gegaan dat de

dorpelingen wel zouden weten hoe zo'n ding te bouwen en had me er grootmoedig verder niet mee bemoeid; ik wist het zelf trouwens ook niet) vormde de harde bodem een poel waarin vliegen hun eieren legden en waar spoedig duizenden maden kronkelden, gereed om na gedaantewisseling uit te vliegen – veroorzakers van een epidemie van bindvliesontsteking in alle dorpen binnen een straal van een kilometer. Het zwaarste landbouwgif van een landbouwproject op dertig kilometer afstand was niet genoeg om de larven te doden, en van het verre ziekenhuis waarvandaan trouwens de meeste van onze medische 'kennis' en medicijnen afkomstig was, op 120 km afstand, konden we niet meer genoeg *Terramycine* antibiotische oogzalf aanvoeren. We lieten de put maar weer dichtgooien, leerden het bos gebruiken, en de plaag was spoedig voorbij.

2.

Tot zover de theorie.

Sidi Mhemmed, aan de andere kant van Afrika, is een vrij uitgestrekt dorp in het hooggelegen dal van dezelfde naam, gelegen in de uitlopers van het Westelijke Atlasgebergte, langs de bovenloop van de Wed el-Kebir die een kilometer of twaalf verder naar het noorden uitmondt in de Middellandse Zee, iets rechts van het Turkse fort van Tabarka dat bij de meeste weersomstandigheden duidelijk zichtbaar is vanuit het dorp. Dit telt, op nog geen veertig gezinnen, en naast een twintigtal andere heiligdommen die onopvallend over het landschap zijn verspreid, vier heiligdommen die de naam van Sidi Mhemmed dragen, een als vader ('Senior'), een als zoon ('Junior'), en twee als niet nader gespecificeerde dubbelgangers; één van deze ligt hoger op de oostelijke helling van de vallei, waarachter het gebied begint van een andere heilige (Sidi Boe-Charoeba, de 'heilige van de St Jan's Broodboom'). Van de vier heiligdommen Sidi Mhemmed

hebben er slechts twee een vorm die in de ogen van de formele Islam enige genade kan vinden: een vierkante witte kapel, alle vier hoekpunten verhoogd tot hoorns die al uit het Joods-Christelijke *Oude Testament* bekend zijn (een belangrijke inspiratie van de Profeet Muḥammad), en het geheel gedekt met een vrijwel exact bolvormige halve koepel; aan die koepel (in het Arabisch *qoebba* genaamd) ontleent dit type heiligdom zijn naam. Binnenin de kleine, meestal door een deur met hangslot afgesloten ruimte bevindt zich een rechthoekige verhoging die doorgaat voor het graf van de heilige, met daarop een houten kist waarin talloze offergaven: papieren pakjes met kaarsen en wierook, en groene vlaggen waarvan de oudste tot het oorspronkelijke eigen bezit van de heilige worden gerekend terwijl de meeste eenvoudig vrij recente giften van pelgrims zijn, op bestelling vervaardigd of voor geld gekocht in het districtscentrum of in de hoofdstad van het land. In de kist, en in enige nissen in de wand van de kapel, bevinden zich ook ronde stenen bollen van 5 tot 15 cm doorsnede; het zijn onmiskenbaar antieke kanonskogels, maar gaan in de volkislam door voor de goddelijke tekenen (*karamaat*) waarmee de heilige destijds zijn vrome missie (de Islam verbreiden, geen wilde zwijnen uit de berghellingen eten, en vijf keer per dag ostentatief bidden op de voorgeschreven Islamitische wijze) kon bewijzen naar de bevolking toe, die het (zoals nog steeds) met de Islam niet zo nauw nam en hun overvloedige maaltijden van wild zwijn graag wegspoelde met slechte wijn. Uitvoerig participierend sociaal en historisch onderzoek bracht mij onder meer aan het licht dat de oorspronkelijke *qoebba* niet die was in het centrum van het dorp (dat was 'Sidi Mhemmed Junior') maar die ('Senior') op anderhalve kilometer afstand op een eenzame heuveltop gelegen, waarvandaan het hele dal kon worden overzien. Sidi Mhemmed was hoogstwaarschijnlijk een historische persoon geweest in het midden van de 19^e eeuw, en zijn afstammelingen vormden nog slechts een kleine, machteloze minderheid aan de rand van het dorp. Niettemin was een eed gedaan in de mannenvergadering rond Junior pas echt bindend wanneer daarbij naar de heuveltop werd gekeken en met

name Senior werd aangehaald. De heilige zou komen verschijnen in dromen, koeien ziek maken, het zog van de vrouwen blokkeren, gezinsleden treffen met waanzin of erger, wanneer een dergelijke eed een leugen bleek of de daarmee aangegane verplichtingen niet gestand werden gedaan.

Niet meer dan honderd meter van Junior heiligdom, nog steeds in het midden van het dorp, bevond zich het relatief grote woonhuis (maar liefst drie naast elkaar geleden kamers, en gedekt door rode pannen) van de onbetwiste leider van deze vallei en de drie aangrenzende valleien: Sjiech ('sjaich') Hellèl ben Hassoena, wiens voornaam 'Zuiver' betekende en die (als groot innemer van alcolica en als gewiekst en voortdurend manipuleerder van de weinige bronnen van macht en inkomen die de overheid en haar plaatselijke werkverschaffingsproject bood) in geen enkel opzicht een geestelijk leider was, maar louter de meest recente telg was een dynastie van plaatsvervangende gezagdragers die de Fransen in het leven hadden geroepen bij hun verovering van dit gebied in 1881. Deze familie had de nakomelingen van Sidi Mhemmed naar macht en aanzien volkomen verdrongen. Voordien had deze segmentaire, op geweld en bloedvete gebaseerde samenleving geen formeel en permanent leiderschap gekend, maar slechts gekozen hoofden van diverse valleien omvatende stammenbonden, in voortdurende onderlinge competitie over bronnen, weidegronden en vrouwen, volgens voortdurend verschuivende patronen van loyaliteit.

Zich steeds verplaatsend tussen zijn kantoortje in het districtscentrum, en de vier valleien van zijn ambtsgebied, was Hellel zelden thuis. Hij had het beheer van zijn grote en rijke erf, met tientallen geiten en zelfs enige koeien, in handen gelaten van zijn beide vrouwen, Ajèsja en Machbóéba, die het gelukkig goed met elkaar konden vinden, en onder het streng en misprijzend toezien oog van Hellels zuster (eveneens Ajesja geheten) het erf en de daarbij behorende uitgestrekte landerijen (iets buiten het dorp gelegen) tot

grote bloei hadden gebracht.

Het erf van Hellel werd aan de zuidkant abrupt afgesloten door de steile geul waarin in de winter en vroege lente de beek van Ain Fellóés (de Kippenbron) met grote kracht haar water naar de Wed el-Kebier voerde. In andere jaargetijden was de bedding vrijwel droog en kon zij zonder moeite worden overstoken, naar het land van A'íessa, een inmiddels overleden smid die van ver was gekomen en wiens weduwe en wiens beide volwassen zonen, eveneens smeden, nog steeds op het familieland woonden. Zoals elders in Noord- en West-Afrika waren ook deze smeden onder en boven de wet. De oudste, Abdullah ben A'íessa, was een oud-militair die bij de VN-troepen had gediend in Congo kort na de onafhankelijkheid van 1960, en die de overgang naar de burgemaatschappij ook bijna tien jaar later nog steeds niet gemaakt bleek te hebben – getuige zijn woeste uiterlijk, zijn onaangepaste optreden, de minachting waarmee hij al zijn dorpsgenoten bejegende, en het vrijwel volstrekt isolement waarin hij zo onvermijdelijk verzeild was geraakt. Zijn jongere broer, El-Hedi, was de zachtmoedigheid zelve en diende de dorpsgemeenschap niet alleen als smid (onmisbaar voor onderhoud en herstel aan landbouwwerktuigen zoals ploegen, hakken en schoppen) maar ook als de meest virtueuze fluitspeler van het dorp, die op een glimmende aluminium pijp die hij aan zijn werk als smid had ontleend, vaardig en op de juiste plaatsen van gaten voorzien, de onmisbare begeleider vormde van de extatische dansen waaruit de volksislam in deze streken (en met name de verering van Sidi Mhemmed) voor een belangrijk deel bestond. Het is gebruikelijk in deze streek dat de kinderen van dorpingen wier land aan elkaar grenst, met elkaar trouwen, en Aldullahs onmogelijke sociale positie had niet kunnen verhinderen dat Jamiena, één van Hellels vele dochters, verloofd was met El-Hedi en spoedig met hem zou trouwen. De band van nabuurschap was al danig op de proef gesteld, want toen de districtsautoriteiten Hellel onder druk gezet hadden om in zijn ambtsgebied een tijdelijk onderkomen te vinden voor de

jonge antropoloog die er spoedig veldwerk zou komen doen (ondergetekende), werd Abdullah met zijn vrouw en kinderen zonder pardon verplicht om zijn fraaie, kleine stenen huis gedekt met golfplaten, van de ene dag op de andere voor dit doel te ontruimen, en zelf zijn intrek te nemen in een nog te bouwen loofhut (er waren in deze cultuur nog vele andere aan de Oude Israëlieten herinnerende trekken) vlak naast zijn smidse, iets hoger op de helling. Het had mij tijdens het veldwerk de grootste moeite gekost, maandenlang, om niettemin met Abdullah (ik woonde op het land van zijn vader en was dus zijn broer) een enigszins goede verstandhouding op te bouwen; nog in de laatste dagen voor mijn vertrek (toen mijn tolk al mijn bezittingen leek te erven die Abdullah al vanaf het begin aan zichzelf had toegedacht) dreigde de hele zaak in elkaar te storten en moesten er diverse oude mannen komen bemiddelen om ons weer te verzoenen. Toen ik ruim dertig jaar later Sidi Mhemmed voor het laatst bezocht samen met mijn oudste zoon, bleek Abdullah door de dorpelingen doodgeslagen te zijn.

Aldus is ruimschoots voldoende het toneel geschetst waarheen ik, twee jaar na mijn eigenlijke veldwerk, met mijn toenmalige echtgenote (onmiskenaar zwanger) terugkeerde – haar naam Henny werd onmiddellijk toegeëigend als Heniyya, een bestaande plaatselijke naam, nog wel die van de moeder van Hellel en Ajesja. Doel van onze tocht was niet zozeer om mijn analyses te verifiëren, maar om (alle instrumentele theorie ten spijt) mijn quasi-verwantschapsbanden met de gebroeders A'ïessa nieuw leven in te blazen, en om een van mijn belangrijkste vrouwelijke informanten van destijds (mijn leeftijdgenote en bijna aangenomen zuster Nezmia bint Hassoena - geen familie van Hellel -, die met haar man en vier kinderen onmiddellijk boven het huis van Hellel woonde) te vragen of, als ons ongeboren kind een meisje zou blijken te zijn, zij de naam van Nezmia zou mogen dragen. Aldus geschiedde, en ik schreef op verzoek van onze eigen Nezmia bijna twintig jaar later een roman over deze episode, *Een Buik Openen*, zodat verder uitwiden op dit punt

hier onnodig is.

Mijn vrouw en ik werden meer dan gastvrij ontvangen in de gemeenschap van Sidi Mhemmed. Aan het eind van mijn veldwerk had ik een kalf laten offeren aan de dorpsheilige, en zoals gebruikelijk het vlees in strikt gelijke porties laten uitdelen over alle gezinnen; dat was geen ijdel gebaar gebleken, mijn naam was nog steeds op ieders lippen en het kalf was mythisch uitgegroeid tot een volwassen stier. Ik had onze komst ruim tevoren per brief aangekondigd (de telefoon had het dorp nog lang niet veroverd, laat staan de mobiele telefoon of de e-mail), maar mijn plan om bij Abdullah onze intrek te nemen en aldus mij werkelijk te gedragen als de terugkerende broer, werd bij onze aankomst in het districtscentrum onmiddellijk verijdeld door Sjiech Hellel. Abdullah was een eerloze en een crimineel, waar Mevrouw mijn zo kwetsbare Zwangere Echtgenote en ons Ongeboren Kind (Hellel had een voltooide middelbare schoolopleiding en sprak, naast Arabisch, schitterend Frans) alleen maar in voortdurend levensgevaar zouden zijn. De enige plaats waar wij in het dorp konden slapen was immers in het huis van de hoogste staatsbeambte, Hellel, in één van de drie kamers, de kinderen zouden wel in de geitenstal slapen, de deur ging 's nachts op slot, en we zouden volstrekt veilig zijn omdat het erf door verscheurende honden werd bewaakt – zelfs zijn eigen huisgenoten durfden 's nachts het erf niet op.

Nadat de streekbus ons op de provinciale weg boven het dal had afgezet en wij de steile afdeling naar de rivier en het dal tot een goed einde hadden gebracht, begaven wij ons onder verlegen begeleiding van enige dorpskinderen naar het huis van Hellel, dat ik tijdens het eerdere veldwerk vaak had bezocht, en waarvan ik de bewoners nog met naam en toenaam kende. Hellel was in het districtscentrum achtergebleven, maar zijn vrouwen herkenden mij onmiddellijk, kusten mijn hand en brachten die naar hun hart als was ik de Verloren Zoon. Machboeba, oudste dochter van Ajesja bint Hassoena, en

destijds al de bazige jonge echtgenote van de flierefluiter Habieb, was nog steeds kinderloos. Jamiëna woonde nog hier maar zou spoedig met mijn broer de buurman trouwen. De koeien hadden een rare ziekte. Het schoolgeld was verhoogd. Een pasgeboren baby werd getoond om haar blonde haar en blauwe ogen – Berbers en Noormannen hebben erkend veel gemeen. Na uren begroetingen en moeizaam brabbelen in slecht Arabisch en slecht Frans, begrepen we waar de rauwe dierenkreten op het erf vandaan gekomen waren: er was een geit geslacht te onzer ere, en het dier was onmiddellijk in een rijke en overvloedige koeskóésmaaltijd verwerkt. Hierop was Henny volkomen voorbereid, want ik was van het veldwerk teruggekeerd als volgeling van de heilige Sidi Mhemmed, en we hadden in de tussenliggende twee jaar al diverse keren een offermaaltijd voor Hem gegeten, met koeskoes en *hellél* vlees van de Turkse slager, en uitdrukkelijk in de keuken aan Hem toegewijd door de hardop gesproken woorden

‘Dit is voor U, Sidi Mhemmed. Help ons in ziekte en gezondheid.’

Het eten was heerlijk, en de sterke zoete thee die erop volgde gaf mij een gevoel van thuiskomst. Veilig in de schoot van de grootfamilie, en op uitdrukkelijke aanmoediging van hun moeders, begonnen na de maaltijd twee kleine meisjes te dansen in de ruimte waar het eetgerei had gestaan, in het midden van de grootste kamer. Hun bewegingen waren vol herhaling en zonder herkenbare expressie; rond de denkbeeldige vertikale as van hun lichaampjes, van kruin naar voeten, rukten zij steeds hun magere heupen (geaccentueerd door daar omgeknoopte bonte hoofddoeken) een graad of dertig naar links, om vervolgens langzaam hun voeten in dezelfde richting iets te verplaatsen. De vrouwen zongen en klaptten in de handen bij ontbreken van muziekinstrumenten en (noodzakelijk mannelijke) muzikanten, en spoedig trilde de schrille *zaghriet*-kreet door de ruimte, die van Zuidelijk Centraal Afrika tot Zuid-Azië de extatische tegenwoordigheid van het bovennatuurlijke en van de levenskracht van de

natuur verwelkomt. Henny's handen ontmoetten tastend de mijne in het schemerdonker, en we keken elkaar met glinsterende ogen aan, dankbaar dat wij dit feest van transculturele gastvrijheid samen mochten meemaken. Nu was het de beurt aan wat oudere zusjes, met al een kennelijk volwassen lichaam en vollere heupen ondanks hun schonkige bouw. Op aandringen van een van de moeders moest ook Heniyya zich bij de dansende jonge vrouwen voegen, maar hoewel ze dit verzoek onmiddellijk honoreerde (ze was natuurkundige, maar volgde al enige jaren een semi-professionele opleiding tot volksdansleidster, en was nu werkelijk in haar element) herinnerde men zich na een paar passen weer dat zij zwanger was, en met de niet te peilen kwetsbaarheid van een Europese *Madame* konden de gastvrouwen mede gezien de ambtelijke positie van hun echtgenoot geen enkel risico nemen.

De gezelligheid eindigde hier abrupt, iedereen haastte zich het vertrek uit, en wij werden alleen gelaten. Even later kwam nog een klein meisje, een van de aanvankelijke danseresjes, netjes aankloppend, met een plastic emmer halfvol water en een schoon glas, en in haar beste lagere-school-Frans legde ze uit dat dit water was om te drinken als we misschien die nacht dorst zouden hebben. De sleutel knarste in het slot en we konden er niet meer uit. Spoedig hoorden we op het erf niets meer dan het schuifelen en verwoed blaffen van de, naar verluidt, verscheurende honden.

Mijn boek *Een Buik Openen* begint veelzeggend met een uitvoerige praktische beschrijving van de sanitaire voorzieningen die bij het huis van Abdullah ben A'iessa behoorden: een open veld, nauwelijks door cactushagen afgeschut van de weg en volledig in het zicht van de huizen aan de overkant van de beek; hier was verspreid een menigte waarschijnlijk (hopelijk?) menselijke uitwerpselen in alle kleuren en alle gradaties van hardheid en consistentie neergelegd, als het ware om de afgrijselijke bedoeling van deze plek discreet pictografisch duidelijk te maken zonder die in woorden te hoeven

uitdrukken. Het vrolijke gezelschapspel *Twister* (waarbij men met door elastiek aan elkaar gebonden enkels moet proberen achter-eenvolgens op bepaalde vakken te gaan staan en daarbij bepaalde andere, uitdrukkelijk gemerkte plekken op de grond te vermijden) is uitgevonden louter als training van de vaardigheden die vereist zijn voor het veilig gebruik van deze sanitaire voorziening. Dit alles zou Henny en mijzelf bespaard blijven door de gastvrijheid van huize Hellel, maar tegen welke prijs?

Na een paar uur van opsluiting bleek dat we onze plas, toch al uitgesteld door de tocht vanaf het districtscentrum, de begroetings-rituelen en de maaltijd, nu echt niet langer konden ophouden. De emmer was de enige uitweg, en onze grote zorg was niet dat het schaarse en van ver gehaalde water bezoedeld zou worden, maar dat wij hoorbaar zouden zijn. Met moeite onze kleine zaklantaarn hanterend (ander licht was er natuurlijk niet; het dorp zou nog in geen dertig jaar op het lichtnet worden aangesloten), en zorgvuldig de vloeistofstraal langs de opstaande binnenkant van de emmer sturend, wisten we klaterende geluiden tot een minimum te beperken. Gelukkig had de overvloedige maaltijd vooralsnog geen activerende invloed op onze darmen, hoewel die luid knorden. We gaven ons over aan de met muf ruikende lappen bedekte matras binnen het verroeste bedframe, en ons was zowaar enige uren slaap vergund.

In de vroege ochtend werden wij wakker doordat het hele erf tot leven was gekomen. Nog half verdoofd van slaap hoorden we hoe onze deur werd ontsloten, en hoe lichte voeten even binnenkwamen en dadelijk weer vertrokken, waarbij een dof hol geluid hoorbaar was als van een halfvolle plastic emmer op een lemen grond. De zon stond al beschamend hoog aan de hemel toen wij ons eindelijk hadden aangekleed en onze eerste stappen buiten de deur waagden te doen, alweer verlegen om een toilet. Niemand die zelf geen veldwerk heeft gedaan kan beseffen hoe verschrikkelijk het steeds weer

blijft om 's ochtends, nog met volle blaas en ongewassen, het veldwerktoneel weer te moeten bestijgen, onder de (vermeend) vernietigend kritische blik van zoveel competente vreemden, na de betrekkelijke geborgenheid van de nachtelijke slaap. De geur van geiten en koeien mengde zich met die van brandende houtskool en overkokende pap, we vonden aan de rand van het erf de latrine die zelfs een gezagsdrager van Hellels kaliber niet kon missen, en we werden vervolgens stralend verwelkomd door hetzelfde meisje dat ons de vorige avond water had gebracht.

- *Goede morgen, Oom Baardmans (Boe-Lechiyya, mijn Arabische naam) en Tante Heniyya. Heeft U goed geslapen? Dat zal zeker wel, want het is al bijna middag. Maar de thee is klaar. We hadden het te druk met de geiten, dus konden we geen nieuw water halen uit de Kippenbron. Gelukkig was er nog veel over in Uw emmer. Daar heeft mijn zuster thee van gezet. Sterke rode Arabische thee. Met honing. En er zijn overheerlijke kleine pannenkoekjes, ook met honing. Biesjfeh! (Moge het U wel bekomen!)*

Het huwelijk met mijn eerste vrouw heeft geen standgehouden, maar dat kwam niet door enig gebrek aan intercultureel aanpassings- of incasseringsvermogen van haar kant. Het onmiskenbare aroma van de thee deed vaag denken aan paardenbloemen, of lavendel. Het was wel te overleven, en haar ferme slokken waren zeker niet minder overtuigend dan de mijne, die immers werden ontkracht door een dubbele bodem van professioneel gehuichel.

Later die dag tuigden de beide vrouwen van onze gastheer Henny op in een groene *malachfa* (los, wijd overkleed van schouders tot enkels – van de Oudgriekse *peplos* aan de overkant van de Middellandse Zee nauwelijks te onderscheiden), compleet met zilveren *oechlils* (geringde pengespen) en voorzichtig toegeknoopte van gekleurd garen gevlochten gordel (*Pas op, ze is zwanger!*). Enige buurvrouwen kwamen zich bij het gezelschap voegen, kennelijk ook in hun

paasbest. Onder hen bevond zich Nezmia bint Hassoena, die liefdevol en teder ons beider hand kustte. En terwijl de vrouwen op plechtig half-gestreckte armen de papieren pakketjes met kaarsen en wierook droegen die ik al in de hoofdstad uit voorzorg had gekocht, begaf het gezelschap zich op weg naar het heiligdom van Sidi Mhemmed Junior, om daar een aloud zwangerschapsritueel te volbrengen. Heniyya moest in het heiligdom, veilig afgeschermd door een haag van medevrouwen die zich in de nauwe ruimte verdrongen rond de tombe (in feite slechts een cenotaaf, een symbolische tombe – de echte ligt immers op de verre heuvel), haar gordel losknopen, haar armen en handen openen in een ontvangend smekend gebaar, en de *baraka* ('genade, zegen') van de heilige zou via de natuurlijke weg haar schoot binnenstromen en haar ongeboren vrucht maken tot een volwaardig (zij het ondergeschoven) kind van Sidi Mhemmed. Normaal werd dit ritueel alleen opgevoerd wanneer (zoals meer regel dan uitzondering was) een jong huwelijk de eerste jaren kinderloos bleef – de jonge vrouwen werden te slecht gevoed, moesten te hard werken op het land, en hun jeugdige mannen waren te bang voor hen om ze effectief sexueel te benaderen. In Henny's geval echter was het grote werk al verricht, door mij; niettemin daverde de kleine kapel van de over elkaar tuimelende *zaghriet*-kreten, afgewisseld met het extatische roepen van '*Djeddi, djeddi*' ('*Gij zijt immers onze voorouder*').

Wij zijn Hem sindsdien al die jaren trouw gebleven, en eerlijk gezegd, Hij ons.

BINDÉLE

We waren nog niet lang genoeg onderweg om het reizen op de laadbak van de Toyota *pickup-truck* al tot de beproeving te maken die het verderop, op de open zandvlakte rond Mongoe, zou worden. De beboste heuvels van de Kafoewe-Zambezi waterscheiding boden wind en schaduw in overvloed, en doordat de weg sinds kort geasfalteerd was wierp het voertuig zelfs op dit heetste moment van de dag geen stof op. De eigenaar-bestuurder, het kamerlid Kaboelweboelwe dat mij de vorige dag niet alleen een lift naar de provinciale hoofdstad had aangeboden maar ook zijn (inmiddels hoognodige) voorspraak bij het Lid van het Centrale Comitee aldaar, zette er een flinke vaart achter: zijn gloednieuwe vrouw (Bemba-sprekend - zoals verder niemand binnen een straal van honderd kilometer - en verpleegkundige met staatslicentie), in elegant mantelpak als enige naast hem gezeten in de luxe cabine waar wij gewone stervelingen niet waren toegelaten, wilde nog op tijd zijn voor de vismarkt in Mongoe, - en daar had ze geen ongelijk in, want

het was de enige plaats in de provincie waar verse vis werd aangevoerd.

Door de hoge snelheid was de rijwind ons enige ongemak: hij bemoeilijkte het gesprek tussen ons drieën op de open laadbak. De dertiger in naar onderen toe wijd uitlopende, knalgele lange broek en geborduurd Afrikaans overhemd, zijn bordpapieren diplomatenkoffertje voortdurend tegen zich aangeklemd uit angst voor rampzalige windstoten, had zich voorgesteld als Ackisoni. Hij bleek onderwijzer te zijn, partijgenoot en vriend van Kaboelweboelwe; het uitblijven van salarisbetalingen, sinds enige maanden, maakte zijn tocht naar het departement in Mongoe noodzakelijk. De tiener in korte broek en wit singlet heette Simon en was als neefje kennelijk een soort duvelstoeljager in de huishouding van zijn succesvolle oom; hij was voortdurend in de weer om de mysterieuze zakken en dozen te herschikken en controleren waarmee de laadbak meer dan met ons gevuld was. Ik had al kort over mijn kliniekproject verteld, en was nog gegeneerd bezig de beleefde loftuitingen van mijn reisgezellen af te weren, toen de auto bij een groepje huizen stopte, kennelijk omdat Kaboelweboelwe iemand wilde begroeten.

Terwijl onze bestuurder de auto verliet en wij op de laadbak even in de war waren doordat de rijwind plotseling was weggevallen, maakte zich van een groepje vrouwen aan de overkant een ongeveer zestienjarig meisje los. Ze was zoals de meeste dorpelingen in dit deel van het land armoedig gekleed, in een gescheurde roze blouse en verschoten heupdoek; haar haar zat piekerig en in klitten. Zij stak zonder kijken de weg over en rende schreeuwend op ons af. Ik meende nog dat zij een lift kwam vragen, maar Ackisoni fluisterde mij al toe:

- Niet op letten. Die is een beetje geschift. Het spijt me.

Vóór ik zijn opmerking aan de kaak kon stellen als typisch gebrek

aan loyaliteit ten opzichte van de lagere klassen van zijn eigen volk, moest ik toegeven dat haar ogen toch wel vreemd stonden. In haar blik (die ik na zes jaar op het Zambiaanse platteland inmiddels wel meende te kunnen lezen zonder al te veel risico van Noordatlantische ethnocentrische projectie) tekende zich geen agressie, haat of bevreemding af, maar een hunkerende vervoering die het alledaagse formaat landelijke tafereel - vijf huizen, een weg, drie mannen achterop een *Toyota* - ver te boven leek te gaan.

Inmiddels was het onmiskenbaar dat *ik* het voorwerp van haar aandacht was, en drong ook tot mij door wat ze al zeker tien keer in extase geroepen had:

- *Bindéle! Bindéle!*

Na menige nacht doorgebracht bij massale, muzikale sessies van de inheemse genezingsculten waarvan de dorpingen (in afwachting van de bouw van mijn kliniek) veel heil verwachtten, wist ik wel wat dat woord betekende: *de Witte Geest* (of Geest van Witheid, van Blankzijn), wiens gelaatstrekken je nooit te zien krijgt, een droombeeld gekleed in wat ter plaatse (zoals in vele delen van Afrika) de kleur is van de dood en het bovennatuurlijke. Misschien dat het visioen een oeroud symbolisch tegenbeeld is uit de tijd (nog maar enkele tienduizenden jaren geleden) dat de gehele Anatomisch Moderne Mensheid nog in Afrika woonde en (als evolutionairvoordelige bescherming tegen ultraviolette straling) zwart moet zijn geweest; of misschien bevat de witheid die het oproept een veel recentere herinnering aan de witte boernoezen van Arabische handelaren die in de voorkoloniale tijd doordrongen tot diep in Centraal Afrika; misschien dat het in de tientallen jaren daarna met Europeanen verbonden is geraakt (die echter niet met de woordstam *-ndele* maar met *-koewa* worden aangeduid) - maar zeker was dat het meisje mij riep bij de naam van de geest voor wie ik de prachtigste, meest hartverscheurende extatische dansen had

zien opvoeren, nacht na nacht bij pulserende trommelmuziek, onder aanvurend gezang van een in het wit geklede priesteres, terwijl de vrouwen (mannen waren in deze culten verreweg in de minderheid) ofwel het bovenlijf hadden ontbloot zodat hun meestal verbazend lange en dunne borsten glanzend het licht van het centrale vuur van de dansplaats vingen, ofwel ondanks de diepte van de trance die deze vrouwen beleefden of voorwendden, tussen de krampachtige dansbewegingen door voortdurend bezig waren om de afzakkende schouderbandjes van hun hagelwitte bh's op te hijsen, kennelijk zwalkend tussen de vereisten van recente Christelijke preutsheid en de veel oudere regel volgens welke het bovennatuurlijke (bron immers van alle levenskracht) slechts met ontblote borsten (in het menselijk lichaam de meest zichtbare dragers van levenskracht tussen generaties) tegemoet getreden kan worden.

Vrij hoog op de laadbak gezeten, probeerde ik de blik van het meisje vóór mij te ontmoeten en te peilen. Ik had haar verlangen willen opvangen en afvoeren vóór ze erin zou stikken. Maar wat kon ik doen behalve haar aankijken, doen alsof ik niet schrok, proberen haar niet helemaal teleur te stellen?

- *Bindele, wij zijn nederig. Wij klappen in onze handen als uiting van respect. Welkom!*, gilte ze.

En overeenkomstig de oude regel rukte zij haar blouse open. Voor ik wist of ik dat had willen verhinderen, had ze mijn hand gegrepen en op haar blote lieve meisjesborst gelegd.

- *Het is goed*, mompelde ik, ontroerd door de zachte ronde aanraking en het contrast met de uitspringende ferme tepel daar middenin. Ik werd bang voor waartoe haar verwarring verder zou kunnen leiden, en vooral onzeker over welke reactie van mijn kant passend gevonden zou worden door de omstanders.

- *Wij aanvaarden Uw eerbewijs, zei ik maar. (Bizarre krantenkoppen schoten opeens door mijn bewustzijn: **ONTWIKKELINGSWERKER BLIJKT BEZETENHEIDSGEEST – Kamerlid Lukulu-West: ‘doorbraak in gezondheidszorg’**). Stil maar, het is goed.*

De vrouwen van de overkant kwamen tussenbeide en trokken haar scheldend weg. Ackisoni trok mijn arm binnenboord en snauwde het meisje ook iets drastisch en genitaals toe. Het autoportier sloeg dicht en de auto reed verder, met ons achterop. In de verte werd het meisje door de groep vrouwen aan het oog onttrokken. Het leek of zij klappen kreeg.

Het bezoek aan het Lid van het Centrale Comité, die middag, was een enorm succes. In het staatsrestaurant van Mongoe liet Mevrouw Kaboelweboelwe ons zien dat je *nsjiema* (maïsbrei, het nationale gerecht) ook met mes en vork kunt eten in plaats van met je handen. Maar haar echtgenoot moest om zijn reputatie denken en bestelde een kom water, zodat wij mannen onze handen konden wassen vóór we in het gerecht graaiden en het tot lepels kneedden om de saus, het vlees en de groenten mee naar onze mond te brengen, zoals het hoorde.

KAÏNSTEKEN

een Chassidische vertelling door Joshuah bar Goar

- 'Zal mij benieuwen hoe lang ze erover gaan doen tot ze beseffen dat niet zij maar Ik de eerste zonde Heb begaan'.

Brallend, Struikelend over zijn veel te lange baard, Wankelend want vóór Hij Noach straks het recept van wijn Zou geven Had Hij het eerst Zelf willen uitproberen, Kwam Hij de smalle trap op en de onmetelijke zaal binnen. De Getrouwen hadden inmiddels leergeld betaald en gingen op Zijn Vraag niet in, het kon immers louter een terloopse Opmerking zijn geweest. In Zijn nog met aarde of klei

besmeurde Handen (scheppen valt toch echt niet mee, hoewel het boetseren van menselijke met al hun pikante anatomische details Hem toch veel plezier had gedaan) Klemde Hij nog terloops een bosje halfverkoelde aren van spelt, emmertarwe en eenkoorn – die brave sukkel van een Abel had zijn best gedaan op die vroege granen, maar nu lag hij desondanks met ingeslagen schedel langs de rand van zijn zielige, met zoveel moeite aan het bos ontroofde akkertje. Op Zijn Hoofd droeg Hij, met wat twijgen losjes in Zijn opvallend overvloedige grijze Haar vastgebonden, de nog bloederige geiteschedel, die Hij zogenaamd Had geweigerd van Kaïn te aanvaarden.

En in grote vertwijfeling, verpletterd onder het ontrechte besef de eerste moordenaar te zijn, wankelde Kaïn over de eerste menspaden, die eigenlijk van oorsprong spontane wildpaden waren geweest veel ouder dan het mensdom zelf. Zo geagiteerd als hij was, en zo bang om mensen tegen te komen die hem als moordenaar zouden onderkennen en op zijn beurt doden, verbaasde hij zich er toch over dat hij al hier en daar sporen van bewoning op zijn weg tegenkwam (was het dan waar dat Vader al eerder kinderen had gekweekt met Lilith, kinderen die zich al heinde en verre verspreid hadden, en dat Moeder niets dan de troosteres of doemsengel van Vaders ouderdom was geweest? – toen al had het de grootste moeite gekost om de Zondeval te laten doorgaan voor een bewust en in vrijheid gepleegd vergrijp van de eerste mensen, in plaats van voor wat het was, de valkuil waarin Hij vanouds van Plan Was geweest het mensdom te storten). Kaïn was buiten adem ondanks zijn uitstekende conditie. Hoe ver moest hij nog gaan tot hij er zeker van kon zijn dat niemand hem te na zou komen? Tot hij voor die broedermoord geen rekenschap meer zou hoeven af te leggen?

Grinnkend, met één Hand de geiteschedel op Zijn Kruijn Aandrukkend die dreigde er af te vallen, maakte Hij Bokkensprongen voor het podium waarop Zijn Praalzetel al klaarstond. Een enorm, leeg slangepak, met handige inwendige zakken waarin de armen en

benen tijdelijk konden worden opgeborgen, hing over de met zonnen, sterren, golven en bergen versierde leuning. Daarnaast hing een handig gereedschap dat Hij onlangs bij het scheppen gebruikte. Had: een merkwaardige constructie bestaande uit twee halve uitgeholde kokosnoten, aan één kant onderling verbonden door wat basttouw; aan de kant waar zij niet verbonden waren, vertoonden de helften wat langere einden basttouw, zodat zij met enige handigheid achter de rug konden worden samengebonden rond bijvoorbeeld de menselijke romp – de eerste bh, en een onmisbaar hulpmiddel bij het in klei scheppen van de vrouwelijke anatomie. Een mandje met aangebeten appels stond er bijna triomfantelijk naast. Schuin achter de Zetel stond een groot aquarium gemerkt ZONDVLOED, met kolkend en schuimend water waarin, blijkens een archaisch aandoend naamschildje, de *Leviathan* (wetenschappelijke naam LEVIATHAN **Leviathan** Adam) zijn capriolen zwom.

Hij Wiegde wat van de Ene Voet op de Andere, en een vrolijk liedje schalde plots door de hal; en of het nu door de akoestiek van deze hemelse ruimte kwam, of door de bijzondere eigenschappen van Zijn Stem – het was niet precies uit te maken waar het Zingen vandaan kwam.

*'t Is de Naam, 't is de Naam, die het Wonder doet
't Is de Naam, 't is de Naam, die het Wonder doet
'K ben zo blij dat niemand weet
Dat Ik...*

Maar voor Hij Zijn Eigen, Verboden Naam kon uitzingen, leek het wel alsof een plotselinge stormwind opstak over de spaarzaam door land doorschoten wateren ver, ver beneden. Horen en zien verging, en de hele zaal vol Getrouwen, allen met de beide handen hoog boven het hoofd geheven als in aanbidding, loeiden zo massaal, zo luid en zo ongearticuleerd dat de Naam van de Allerhoogste toch weer een geheim zou blijven, misschien wel voor eeuwig.

Stuiterend, kantelend, af en toe onverwacht opspringend hoog boven het op grond van eerdere bewegingen verwachte traject, werd zo de Naam door het loeien van de Getrouwen uit de Zaal verdreven, zeilde klievend diep omlaag, was (gelijk ooit Hephaistos bij diens verdrijving uit een naburige hemel) zeven dagen en zeven nachten onderweg door de hogere, middelste en lagere luchtlagen, en belandde tenslotte met een verschrikkelijke dreun en een lichtflits op de enige plek buiten de hemel die in staat was een dergelijk geheim te dragen: het voorhoofd van Kaïn. De bliksemflits was geen gezichtsbedrog: met grote snelheid etste het licht, misschien ongeveer zoals tegenwoordig een laserstraal, of zoals lang geleden (maar lang na Kaïn) Zijn Wil de Tien Geboden Zou kerven in de Tafelen die Mosje kwam ophalen, de Heilige Naam in het gebruinde voorhoofd van de gesmaade veeteler. הַשֵּׁם [ha-sjem] – daar stond het als getatoeëerd in het vlees (maar natuurlijk nog niet in het font dat Ezra pas na de Ballingschap zou uitvinden, maar in het oudste, Egyptisch-geïnspireerde Hebreeuws / Phoenicische schrift van daarvoor. Keihard getroffen door de Naam struikelde Kaïn in zijn vlucht, en dacht dat een van zijn halfbroers of diens zonen, Liliths nakomelingen, hem dan toch te pakken had gekregen en zijn verdiende loon had toegediend. Spiegels waren er nog niet in die tijd. Hij rook de geur van verschroeid vlees die hij als veeteler zo goed kende (laatst nog geroken bij het geitenoffer toen alles was misgegaan en waarvan hij zich verder niets herinnerde dan dat opeens zijn geliefde, enige broer Abel bloedend op de grond lag). En bij wrijven over zijn gezicht meende hij, almaar door rennend, de diepe kerven van de letters te voelen. Maar hij kwam niet op het idee om aan een spiegelend stil water halt te houden, te knielen en zijn spiegelbeeld in aanschouw te nemen. Hij had trouwens de letters immers toch nog niet kunnen lezen. Scholen waren er nog niet.

De antieke wegwijzers volgend (steenhopen, door iedere passant met een nieuwe steen aan te vullen), en deze haastig aanvullend, kwam

Kaïn al na twee dagen rennen aan bij het land Nod, waar hij feestelijk werd verwelkomd door een groepje kobolden. Zij hadden grote hoofden en korte kromme benen. Ieder had een zware, op een korte houten steel gemonteerde stenen hamer in de hand. Kain werd neergezet op een grote steenhoop die de kruising van een handvol paden markeerde, en kreeg een slecht gelooide, naar rottend vlees stinkende luipaardhuid op zijn schouders gedrukt. Een oude vrouw knoopte om zijn nek een soort kleine ballon, de galblaas van een pas geslachte geit. De kobolden kwamen een voor een voor hem knielen, en vanuit die stand de armen rekkend traceerden zij plechtig met een gestrekte wijsvinger de diepe groeven van de tatoeage op Kaïns voorhoofd.

Zijn angst terechtgesteld te worden kon hij laten varen. Een aan handen en voeten gebonden meisje zonder enige kleding werd aan zijn voeten neergegoot en dadelijk de keel doorgesneden met een mes van zwart obsidiaan, waarvan de spiegelgladde zijden even opblikkerden in het zonlicht. Het bloed stroomde hortend en stotend over zijn benen. Met hun gezichten naar Kaïn gericht, hieven de kobolden allen hun beide armen hoog in de lucht – de hamers hadden zij vlak voor zich neergelegd – waarbij zij tamelijk gelijk een volstrekt verstaanbare litanie opzegden als een tevoren geleerde les (de Babylonische spraakverwarring was nog enige generaties ver, het mensdom sprak nog één taal – de taal die hij aan Eva's borst had geleerd).

*O Gezant van de Allerhoogste.
Wij tooien U met het spikkelvel van verbroken eenheid.
Wij verwelkomen in U het Kwaad
Dat Onbedoeld is en Uitgelokt.
Gij zijt de Aarde.
Zelfs de Hemel zal U ontzien.
Zegen, Heere, onze hamers.*

Het lichaam van het meisje aan zijn voeten had nu opgehouden te schokken en stuiptrekken, en uit de gapende keelwond kwam geen bloed meer. Zij lag half op haar rug, en een van haar kleine borsten stak als een vulkanisch eiland uit boven het bloed dat langs haar romp was gestroomd. Als bij ingeving doopje Kaïn zijn beide handen in de plas bloed die – indachtig de Schrift – door de stenige bodem nauwelijks was opgenomen en ten hemel schreide, en zijn handen met losse vingers krachtig afslaand zond hij een striemende vlaag van bloeddruppels over de kobolden, die inmiddels hun hamers weer ter hand hadden genomen en bijna smekend in de hoogte hielden. Een extatische opwinding maakte zich dadelijk van hen meester, en hun gearticuleerde litanie ging over in rauwe kreten, die door complexe ritmische stappen werden ondersteund. Een onderarm werd schielijk van het meisjeslijk losgesneden en nog wat nadruipend aan Kaïn voorgehouden, als om op te eten, maar hij paste.

- Ze hebben niets door! Niets!

Kraaide Hij vanaf Zijn Hoge Zetel terwijl Hij veelbetekenend in het rond Keek, bijval van de Getrouwen Monsterend.

- Hoe is het in Godsnaam mogelijk. Niets. Terwijl ze nota bene de oude Litanie zingen die hun letterlijk de woorden in de mond geeft. Heb Ik dan toch een fout gemaakt? Zijn ze nog dommer dan jullie?

Het was een strikvraag. Ook de Getrouwen waren, evenals het mensdom, naar Zijn Beeld en Gelijkenis geschapen, dus de (overigens kennelijk retorische) vraag beantwoorden kwam neer op een verzoek om dadelijk in de Afgrond gestort te worden. De recente herinneringen aan soortgelijke gevallen, verbonden met de namen Lucifer en Beëlzebub, waren te pijnlijk om een dergelijk risico te kunnen nemen.

Het werd eigenlijk Zijn Tijd om een Wonder te doen, maar dat

voornemen werd doorkruisd doordat de Hoofdgetrouwe zich langzaam op handen en voeten tot aan de Zetel werkte en Hem toefluisterde, onverstaanbaar voor de anderen al hadden die hun virtuele oren nog zo gespitst:

- 'Zij Heeft bericht gestuurd dat Zij eraan Komt. Zij Heeft geen goede nacht gehad. Affaire rond Kaïn helemaal verkeerd aangepakt, Zegt Ze. Er gaan koppen rollen.'

Hoog tijd om zich de engelenvleugels te laten brengen en die aan te gorden.

GIETNADEN

1.

Oorlogen zorgen helaas altijd voor een Grote Sprong Voorwaarts op technologisch gebied. Zo kon het gebeuren dat vlak na het eind van de Tweede Wereldoorlog, toen West-Europa beslist geen geld over had voor iets anders dan eerste levensbehoeften, de speelgoedmarkt niettemin werd overstroomd met artikelen van plastic.

Toen dan toe was goedkoop speelgoed vooral van dun blik gemaakt, kunstig gebogen en gestanst tot onderdelen voor autootjes, treintjes, hijskraantjes, huisjes, geweertjes, en in elkaar gezet doordat elk onderdeel van lipjes en spleetjes was voorzien; de lipjes werden in de spleetjes gestoken, en 90° omgebogen zodat de onderdelen zo strak mogelijk tegen elkaar gedrukt zaten. Tot lang na de oorlog zou de lievelingsbezigheid van kleine jongens op eenzame zondagochtenden bestaan (nee, niet uit wat de vermaaksmidia ons in de vroege 21e

eeuw voortoveren als de enige toevlucht van zelfvermaak, maar) uit het openpeuteren van deze bevestigingen (met de nagels, met een fittingschroevendraaier, of met het eindelijk na lang zeuren verworven goedkope zakmes), zodat het verbazingwekkend complex beraerde binnenste van zelfopwindende autootjes met sirene, of het nooit meer terug in elkaar te passen rotatiemechanisme van de klapperpistool, zijn geheimen prijs gaf. Zo ongeveer peuterde de kleine Jesus tijdens zijn ballingschap in Egypte al Nijlhagedissen en bijenmarters uit elkaar – die zouden het ook nooit meer doen; zo ook ongeveer demonteerde Beëlzebub in de Vroeg-Moderne tijd, tevergeefs op zoek naar het geheim van de bloedsomloop, de lijken van gehangenen, terwijl hij behaaglijk met één bil op het schavot leunde en met het andere been de grond raakte, de zwarte pijlstaart nonchalant afhankelijk langs de kuiten.

Met de komst van plastic werd dit allemaal anders. De onderdelen werden niet langer uit blik gestanst maar uit (meestal vrij zacht) plastic onder een zekere druk geperst in gietmallen, die om verwijderd te kunnen worden voor hergebruik, uit twee vrijwel symmetrische onderdelen bestonden. Alle details van het te produceren speelgoed (alle been- of ivoor-imiterende patronen op de kolf van het klapperpistool; alle ornamenten van belijning, koplampen, deurenklinken, ruitenwissers, nummerplaten, van speelgoedauto's of treinstellen; de planknaden, plimsolmerken, patrijspoorten en misthoorns van bootjes; wieltjes, spaakjes, zadel, bak en ijsgat dekkende deksels van miniatuur-ijsocarretjes; de oren, oren en mond, zelfs de kinkultjes, van poppenkoppen) waren vooraf in de gietmallen in verzonken reliëf aangebracht, en verschenen na het gietproces in volle glorie op de producten – zij moesten alleen nog met verf aangestipt worden, wat (te oordelen naar de variatie die deze meestal minuscule verftoetsen vertoonden bij overigens identieke exemplaren in de bakken van de speelgoedafdeling) meestal met de hand gebeurde, -hopelijk (we schreven eind jaren 1940, West-Europa, en hadden zelf nauwelijks te eten) door schromelijk onderbetaalde ongetrouwde

moeders van halfbloed soldatenkinderen, in door de Geallieerden onderworpen voormalige As-staten, waar (voor extra straf) langzaam werkend gif door de verf gemengd werd, reden waarom het in de mond vooraf aanpunten van de goedkope, irritant pluizende pense-len op straffe van ontslag was voorgeschreven). Een ander vast onder-deel van dergelijk plastic speelgoed was de reeds bij het gieten ingebakken, triomfantelijk Engelstalige vermelding van het land van herkomst: *'Made in Japan'*, *'Made in Czechoslovakia'*, *'Made in Germany'* – ja,

*'Er zijn hier heel wat maden bij
die Made zijn in Germanij'* (Kees Stip)

al kende in die tijd op het vasteland van Europa vrijwel niemand nog meer dan een paar woorden Engels.

De lust voor details van de ontwerpers van dit plastic speelgoed kende geen grenzen, de afnemers (kinderen zowel als hun ouders) vielen van de ene verbazing in de andere, maar voor de nieuwe technologie moest een onverwachte prijs worden betaald: *omdat de symmetrische gietmallen nooit helemaal op elkaar pasten, waren er vrijwel aan elk onderdeel van elk product zichtbare gietnaden te bespeuren*. Het ging om goedkoop, massaal geproduceerd speelgoed, dus er werd geen gebruik gemaakt van de voor de hand liggende mogelijkheid om de gietnaden zorgvuldig met de hand weg te wer-ken door middel van vijlen, schuren, polijsten. Vaak ook leken de gietmallen ten opzichte van elkaar iets verschoven, zodat het onder-deel de indruk gaf van uit twee helften te bestaan die pas bij nader inzien, met onzekere hand, en ietwat scheef, bij elkaar gevoegd waren. Menig poppengezicht zag er daarom uit alsof het miniatuur-mensje in een dronken bui door een baldadige god was samengesteld uit twee slecht passende helften, met een ruige, niet eens kaars-rechte, gietnaad lopend van keel naar mond, neus, en voorhoofd, om pas bij de schedelbasis te eindigen – daar waar de poppennek -

draaibaar in de poppenromp werd gewrongen. Ook poppenhanden vertoonden bij nadere beschouwing gietnaden aan elke vinger en elke vingertop, zodat (wat leek op) ruimgebreide en slordig toegenaaide poppenwanten in lichtroze vleeskleur, maar met kennelijke zijnaden, even vanzelfsprekend werd als het besnijden van pasgeboren jongetjes in Amerikaanse ziekenhuizen. Lager aan de poppenrompen bleek dat de gietmallen 90° gedraaid werden ten opzichte van die voor het hoofd: elk van de twee mallen leverde niet één van beide flanken maar voor- of achterkant van de romp; aldus kwamen de gietnaden over de schouders te liggen, en (na de grote ronde onderbreking waarin de bovenarmen draaiend gewrongen moesten worden) langs de zijkant van de romp, om via de twee grote gaten voor de dijen te eindigen in een horizontaal het onderlichaam afsluitende gietnaad, waarmee absoluut niets in het echte menselijke lichaam overeenkwam – niet de (inwendig zo complexe en verrassende) ingetogenheid van de vrouwelijke intieme anatomie, noch de misschien ooit als uitdagend bedoelde maar meestal lichtelijk potsierlijke, en kwetbare, externe geslachtelijke anatomie van de man. Gietnaden waren trouwens niet de enige moedervlekken van het plastic speelgoed – vaak ook werden op grotere onderdelen naast gietnaden ook kleine ronde naveltjes aangetroffen, die (in het schemerlicht dat door de poppenhuid drong) een directe zij het zeer beperkte kijk binnen in het onderdeel boden – tuitmondjes die getuigden van liefdeloze industriële geboorte. Meestal onttrokken poppenkleertjes al deze productiesporen grotendeels aan het gezicht, maar voor de ondernemende poppenmoedertjes (en -vadertjes!) bleef er bij nauwlettend onderzoek toch nog heel wat te ontdekken.

De na-oorlogse plasticproductie berustte in feite op technologische principes die al sinds Oude Mesopotamiërs, Egyptenaren en Feniciërs waren toegepast op andere materialen, vooral brons; en het wegpoetsen van gietnaden was een gebruik van duizenden jaren, met tinnen en loden gebruiksvoorwerpen (soldaatjes! natuurlijk ook nog met de hand geverfd) als overgangsvormen naar de Moderne Tijd. In

het tot één ongedifferentieerd, ondiep heden teruggebracht bewustzijn van de meeste hedendaagse mensen speelde echter deze historische continuïteit geen enkele rol, en stonden de voor hen raadselachtige gietnaden in het plastic geheel op zichzelf.

Bij ander plastic speelgoed dan poppen en dierfiguren was de blijvende zichtbaarheid van de gietnaden en gietmondjes veel groter, maar veel minder opvallend en hinderlijk, omdat zij niet natuurlijke weefsels in al hun levende verscheidenheid en wisselvalligheid weergaven, maar louter de toch al door mensenhanden vervaardigde buitenkanten van industrieproducten zoals auto's, treinen, vliegtuigen, huizen, ballen, pistolen. De ene kunstmatigheid gebrekkig weergegeven door de andere kunstmatigheid – dat was veel gemakkelijker te aanvaarden dan de illusie van werkelijk menselijk weefsel wreed doorbroken te zien door gietnaden en een veelheid van naveltjes.

De opkomst van het plastic speelgoed met boven beschreven kenmerken viel samen met een andere ontwikkeling in de na-oorlogse Westeuropese cultuur: het afleggen van Victoriaanse preutsheid en een nieuwe, in zijn totaliteit revolutionaire, beaming van het lichaam. De twee processen kunnen onmogelijk beschouwd worden als volkomen gescheiden van elkaar. Het op eenzame zondagochtenden uit elkaar peuteren van bliklipjes en blikspleetjes maakte, met de komst van plastic poppen wier voornaamste tekortkoming (vanuit het perspectief van een peuter met Victoriaanse ouders) het bezit was van gietnaden en gietmondjes, plaats voor langdurige tactiele en visuele verlustiging in de menselijke anatomie die sinds de beeldhouwkunst en schilderkunst van de Renaissance, of eigenlijk sinds de Klassieke Oudheid, zijn weerga niet meer had gekend. Er verschenen poppen met echte gescheiden billen, met kuiltjes in de billen, met kindertepeltjes, met een lichte zwelling als in het strak afledende onderbroekje van een jongetje, en met een smalle, terloopse uitholling overdwers als in vergelijkbaar meisjesondergoed. Er verschenen

plaspoppen, die (dwars op de onvermijdelijke horizontale gietnaad van het onderlichaam) wat pure H₂O konden laten lopen uit een gietmondje in het midden van die gietnaad. Soms werd de mannelijke zwelling een klein beetje duidelijker gesegmenteerd in genitale details; maar zo de vrouwelijke tegenhanger daarvan al ooit heeft bestaan, met duidelijk afgetekende, spitse kleine schaamlippen verbaasd genesteld tussen de bollere grotere, bleef zij toch angstvallig geweerd uit de speelgoedwinkels die ik als kind, of als vader en grootvader, levenslang bezocht heb. De poppenlichamen waren licht, koud en hard – en het lag dus volstrekt niet in de verwachting dat zij de competitie konden aangaan met de uit buigzaam textiel opgetrokken lappenpoppen, die mits - in een proces van jaren – voldoende ingesmeerd met speeksel, tranen, en andere producten van het kinderlichaam, en met etensresten, snoeplak, vloervuil en het zich glimmend donkergrijs afzettend vuil van kinderhandjes, allengs de geur, smaak, en tastindruk van echte mensen aannamen en in het leven van de meeste peuters volstrekt onvervangbaar werden – zoals elke ouder bij bezoek aan grootouders, logeeradres of vakantieadres moest constateren: het (onbedoeld?) achterblijven van de onmisbare lappenpop is een vast trauma in de levens van kinderen maar vooral van hun ouders.

De enige mogelijkheid voor plastic poppen om deze horde van onvervangbare lappenpoppen te nemen was niet door zelf vleziger te worden, maar doordat in de loop van ruim een halve eeuw de mensen zelf steeds meer van plastic werden. Een vergelijking van foto's (uit de krant, weekbladen, of zelfgenomen) en populaire films van kort na de Tweede Wereldoorlog, en vijftig jaar later, bevestigt de waarheid van deze bewering zo volkomen dat nadere bewijsvoering onnodig is. De botoxindustrie viert en emuleert de onbeweeglijkheid van lidtekenweefsel en is de snelst groeiende tak van nijverheid na de wapenproductie.

2.

Niettemin heeft deze ontwikkeling, van vlees tot industrieel plastic, de rode draad gevormd door het leven van Sabatiël Eberhardt, die, onmiddellijk na de Tweede Wereldoorlog geboren, de opkomst van het plastic speelgoed in alle details meemaakte. Zodra de doorwerking, over de grens, van het *Wirtschaftswunder* het toeliet, vulde zijn speelgoedplankje zich met plastic autootjes, en zijn bed met plastic popjes; de blikken exemplaren aflossend die daar eerder de dienst hadden uitgemaakt. Het taboe-vernietigend eind van de jaren '60 was nog ver, TV en internet hadden de samenleving nog niet veroverd en de kleinburgerlijke verbeelding nog niet gesexualiseerd, zodat de popjes Sabatiëls enige, en vertekenende, bron vormden van kennis van de menselijke anatomie. Kinderen werden nog aangekleed geboren, het eigen blote lijf voor de kleine badkamerspiegel inspecteren kwam nog niet bij hem op, bij het schoolkzwemmen werden nog de afzonderlijke kleedhokjes gebruikt die pas veel later door groepskleedkamers gestoffeerd met idolate moeders zouden worden vervangen. En ondanks het bezit van een grote broer en twee oudere zusters duurde tot zijn dertiende levensjaar voor hij, *nota bene* bij een driejarig dochtertje van de burens, toevallig een blik op de vrouwelijke geslachtsdelen kon slaan.

Weinig had hem dan ook voorbereid op de anatomie van de tweeling van zijn oudste zuster, die geboren werd tot Sabatiël veertien was. Spartelend en kraaiend, en met moeite door hun moeder in bedwang gehouden op het te kleine aankleedkussen, trof Sabatiël hen voor het eerst aan. De aanblik leidde maar tot één conclusie: *ze hebben gietnaden*. Bij het jongetje liep vanaf het eind van de onderrug een uiterst fijne vleesriggel, die zich in de kringspier van de anus duidelijker aftekende, ondergronds ging in het perineüm, maar zich weer onmiskenbaar demonstreerde vanaf de aanzet van het (nog lege) balzakje, waarvan de parallelle rimpels zich aan weerszijden van de gietnaad voortzetten tot deze in de aanhechting van het minuscule slakje weer grotendeels ondergronds ging, om zich weer duidelijk te

openbaren bij het toompje dat de aanhechting vormde van de minuscule voorhuid. De trotse jonge oom mocht ook zelf schone luiers geven, en dat gaf hem de gelegenheid tot verder, gericht onderzoek – maar meer was er van de gietnaad nergens te zien, behalve in de mond, waar de aanhechting van de tong, en van onder naar boven de tong zelf tot aan de huid, opnieuw de fijne vleesriggel vertoonde. Tot Sabatiëls verbazing herhaalde zich, ondanks de verpletterende verschillen in geslachtelijke architectuur, bij zijn babynichtje hetzelfde patroon, en de gietnaad zette zich bij haar zelfs zichtbaar voort tussen tussen de kleine schaamlipjes (waar zich bij het verschonen vaak meer poep bleek op te hopen dan reclame voor babyproducten pleegt te erkennen - discreet te verwijderen met een schoon nat puntje van een toch al gebruikte luier).

Helaas had Sabatiël in deze fase van zijn jeugd reeds lang afscheid genomen van zijn poppen en autootjes, zijn populair-wetenschappelijke pocketboeken eisten naast zijn huiswerk vrijwel al zijn aandacht op (meisjes of gelijkgeslachtelijke alternatieven waren nog geheel buiten zicht). Hij kon dus niet meer onmiddellijk nagaan of precies hetzelfde gietnadenpatroon zich ook in de plastic poppen had voorgedaan, zijn herinnering aan de poppen was daarvoor te weinig specifiek, maar het leek hem vanzelfsprekend. Dit gaf hem het verhelderende idee in van een voortschrijdende verplasticering van het mensdom. Het inzicht rof hem plotseling en verbijsterend, alsof hem eindelijk de diepste waarheid van de geschiedenis was geopenbaard. Hij schroomde om zijn eigen onderlichaam met een scheerspiegel te gekijken, maar bij zelfonderzoek van minder verboden lichaamsdelen trof hij op zijn armen en romp al plaatsen aan van sterk verminderde gevoeligheid, alsof daar de omzetting naar plastic al verder was voortgeschreden. Wat stond er te gebeuren?

Diepe bewondering voor de Grote Poppendokter vervulde hem, nog maandenlang na het eerste verschonen van zijn neefje en nichtje. Dit voerde tot herschikking van een beeld dat hem vanaf de eerste

blootstelling aan Joods-Christelijke scheppingsverhalen was bijgebleven: een flamboyant-artistieke, baardloze en opvallend jeugdige Schepper (onbewust gevormd naar de man van zijn oudste zuster), met priemend gedreven blik in de weer met bonken klei en jampotten vol kleurig glazuurpoeder, op een open werkplaats in de schaduw van hoge, hoekige, licht rokende schoorstenen die pas kort voor Sabatiëls geboorte, met de bevrijding van het concentratiekamp Auschwitz door de Geallieerden, hun ware betekenis zouden prijsgeven, boog zich ter liefdevolle afwerking over een zojuist voltooid meisjeskopje in klei, en de tere mond definitief vormgevend door de lippen tussen duim en wijsvinger stevig gericht aan te knijpen in een licht rekkend en trekkend gebaar (kennelijk waren met eenzelfde gebaar eerder de details van het vrouwelijk genitaal vormgegeven). Hij produceerde aldus in hoog opliggend reliëf de verrassende scherpe grenslijn tussen bovenlip en gelaat, die Sabatiël onuitgesproken als de hoogste uiting van menselijke schoonheid was gaan beschouwen, en die (zoals hij pas veel later zou ontdekken) vooral in Afrikaanse gezichten vaak opgemerkt kan worden. Waarschijnlijk vertegenwoordigde het handwerk aan de lippen een eerdere, nog totaal ambachtelijke fase in de scheppingsgeschiedenis, terwijl de gietnaden in het onderlichaam en mond, en wie weet waar nog meer, de overgang markeerden naar een meer industrieel proces, ten gevolge waarvan tenslotte de hele aarde met mensen bedekt was geraakt. Die inmiddels steeds meer van plastic werden.

Hoewel Sabatiël niet bijzonder briljant was als leerling, maakten hij en zijn ouders gretig gebruik van de verruimde toegang tot hoger onderwijs, die na de oorlog was nodig gemaakt door de technologische en bureaucratische expansie van de Westerse samenleving. Zijn kinderlijke, nogal afhankelijke, weerloze en in mythen gekluis-terde geest was niet geschikt voor de hoogste toppen van zuivere wetenschap en techniek, maar de studie medicijnen kon hij goed aan. Heimelijk gedreven door zijn verlangen, de plasticisering van de mensheid op de voet te volgen en er zijn bijdrage aan te leveren,

werd hij een succesvol plastisch chirurg, die iedere dag weer in zijn medisch handelen de Grote Poppendokter kon navolgen. Hij specialiseerde zich in ingrijpende geslachtsveranderende operaties, die hem voortdurend oog in oog brachten met de gietnaden in het menselijk lichaam. Zijn naam leeft vooral voort door Eberhardts Glanscorrectie, een moeilijke ingreep die de kennelijk enige millimeters verschoven aanhechting van de *glans penis* ten opzichte van de penisschacht radicaal corrigeert, zij het ten koste van groot verlies aan tactiele gevoeligheid in dit orgaan, tot schade aan het liefdesleven. Maar dat speelt bij poppen immers geen rol.

BUITENAARDSE LIEFDE

naar het ontgenderen van de taal?

Het was met enige verbazing dat $||-|||-|-$ [*aabbaaaababb*] agitatie bespeurde in hets recentelijk verlengde communicatieslurf, toen het aan de rand van het landingsplatform $--|||-|||-$ [*bbaaaabbaaabb*] bespeurde, met wie het 4,68822 rotaties geleden op initiatief van de Zoveel Eerder Ontluikte $|-|-|-|-$ [*abbababbabab*] een drieslags-uitwisseling had gehad die vooralsnog $7^{12,2}$ feutoïden had opgeleverd. De meesten daarvan waren zoals gebruikelijk onmiddellijk na ontluiken getermineerd, maar een kleine $7^{1,22}$ (toch altijd nog een stuk of acht) waren geschikt bevonden om aan de kweekpoel te worden toegevoegd, vanwaar de drie zogenaamde Versmelters ('Ouders?') iedere 0,14629 rotaties in detail op de hoogte werden gehouden van volume,

soortelijke massa, voortschrijdende chemische samenstelling, leervorderingen, uitwisselingsinitiatieven, tewerkstellingskansen, en – in wat was wettelijk vastgesteld als $1/(e^{-32,77})^{n-1}$ gevallen – penitentiaire secundaire terminatie. De resultaten zoals die sinds meer dan vier rotaties waren binnengekomen, hadden |--||| |-- [aabbaaaababb] achteraf een licht besef van eufunctie gegeven. De eigenlijke drieslagsuitwisseling zelf had minder dan een miljardste rotatie geduurd en meer dan een verwonderde wreveld had het gebeuren niet geproduceerd. Immers, langdurig vast komen te zitten met een van de negen peniele tentakels in uitgerekend de derde, nog extreem strakke vulvale lichaamsopening van een kennelijk maar nauwelijks het feutoïde stadium ontgroeide eierdrager was een bekend risico, en één waarover in de hogere stadia van de kweekpoel menig grap gemaakt was, maar het was niet onoverkomelijk, liet geen littekens achter, en vormde bepaald geen levenslange emotionele band. Te meer daar |--| |--| [abbababbabab], de derde drieslagspartner en nog wel initiatiefnemer, algemeen berucht was om het grensoverschrijdende, dikwijls terminale, geweld waarmee het zowel vulvale als peniele elementen van hets drieslagspartners bespeelde. De wettelijke $(41/40)^{3,67676} \times 10^{-2}$ verlenging van de communicatieslurf was, voor zover |--||| |-- [aabbaaaababb] het bewust was, eigenlijk het enige blijvende effect van dergelijke drieslagsuitwisselingen, en dat was onmiskenbaar licht eufunctioneel. Er circuleerden vage, besmukte geruchten over eierdragers die nog diverse rotaties later met hun feutoïden contact hadden gehad en zelfs wederzijds communicatieslurven hadden gewreven waarbij in uitzonderingsgevallen initiatieven tot drieslagsversmeltingen niet waren uitgesloten, maar daarvan was eigenlijk geen enkel concreet bewijs. Gemiddeld doorliepen hets het hele proces (vanaf ontluiken tot aan terminale saturnale verharding van het buitenvlies en uiteindelijke tersterrebestelling in de interstellaire ruimte) binnen een tijdsspanne van negentien rotaties. Het aantal drieslagsuitwisselingen dat zij daarbinnen beleefden was op de knobels van één tentakel te tellen, en het volwassen en evenwichtig eufunctioneren, bijvoorbeeld als supervisor van de kweekpoel, als

administrator van communicatieslurfverlengingen of als penitentiair terminator, speelde in het hetbeeld van de hets een veel grotere rol dan de vluchtige herinneringen aan even incidentele als extatische maar ook bedreigende drieslagsuitwisselingen. ||--|||||-- [Aabbaaababb] schatte dat het nog bijna acht rotaties te gaan had voor saturnale terminatie, en wenste die lange resterende tijd in evenwicht en tot vredenheid van de Gemeenschap door te brengen. Agitatie in de verlengde communicatieslurf was daarbij ongewenst, alarmerend zelfs. Het bespeurde met enige reserve dat hets buitenkleur opschoof van reseda naar diepblauw, als van een eiderdrager aan de vooravond, d.w.z. de prerotatie. Niettemin, het hief zijn communicatieslurf hoog boven de achterste vijf tentakels, en trok aldus de aandacht van een verwonderde --||||--||||-- [bbaaabbaaab]. Sterker nog, de laatste hobbelde met onverwachte gretigheid op uitsluitend de voorste twee tentakels snel over het platform naar ||--|||||-- [aabbaaababb] toe, achter de tersterrebestelkanonnen om, en (de vervaarlijke loerende wachters aldaar schielijk vermijgend) vóór de interstellaire capsules langs waarmee veelbelovende feutoïden op vaste tijd (elke $e^{2345/8275}$ rotaties) werden uitgezaaid over de Melkweg.

- *Hoe licht is mijn rotatiefractie [ongeveer: 'dag, etmaal'] thans, nu ik mijn ooit Drieslagspartner gewaar word.*

- *Geen ei zo blauw als een reseda-kleurig!*

- *Wij hebben het gedaan voor de Gemeenschap!*

- *Ja, wij hebben het immers gedaan voor de Gemeenschap!*

- *Met niet-aflatende dank aan de Eerder Ontluikte Derde die ons in de tentakels hield.*

- *Ja, met niet-aflatende dank aan de Eerder Ontluikte Derde die ons in de tentakels hield.*

Het feilloos uitwisselen van deze groeten tussen Gemeenschapsleden die ooit Drieslagspartners waren geweest, was strikt voorgeschreven en werd door een heel leger van spionnen in de gaten gehouden. Op diverse plaatsen in de Administratieve Ruimte begonnen relais te klikken, flikkerden schermen op en zoemden draden ten teken dat ook deze Drieslagspartners van ooit zich aan de regels hielden en nog niet bezweken waren voor de verboden gevoelens van verwarring, dysfunctie, de-sociatie en individualisering, die met (toen nog) tweeslagsuitwisselingen onverbrekelijk verbonden waren geweest; tot het anti-Gemeenschapskarakter van deze uitwisselingsvariant eindelijk – vele honderden rotaties geleden – werd onderkend en verboden door de Raad van 12¹², en de tweeslagsuitwisseling op straffe van terminatie werd vervangen door de veel beter te controleren en te dempen drieslagsvariant. Ook op dit punt gonsten de hogere stadia van de kweekpoel van geruchten over vroegere alternatieven, hun bekoorlijkheden, verleidingen en valkuilen, en hoe de Raad van 12¹² (uitsluitend samengesteld uit Veel Eerder Ontluikten die dwingend als Derde Partner fungeerden) de aldus vrijgekomen energie kanaliseerde en tot eigen macht en (tussen ons gezegd en gezwegen) liederlijkheid aanwendde. Het onweerstaanbaar aantrekkelijke van dergelijke geruchten was dat zij bij openbaar worden onveranderlijk met terminatie werden bestraft, en aldus aanleiding waren geworden tot een complexe geheime deskundigheid van misleiding in taal en gebaar, zodat ondanks de nauwgezette controle van de wachters toch opmerkelijk vrije gedachtenwisseling mogelijk bleef, en zelfs steeds effectiever werd.

Zodra --||||--|||>-- [bbaaaabbaaaabb] uitgesproken was, stootte het als per ongeluk ||--||||-- [aabbaaaababb] met hets communicatieslurf aan, en wel precies op het punt waar bij voormalige drieslagspartners wederzijds een venster van, wij zouden zeggen telepathische communicatie, wordt geopend dat zich vrijwel geheel aan Administratieve controle blijft onttrekken zolang men maar de communica-

tieve inhoud niet merkbaar laat leiden tot uiterlijk waarneembaar gedrag.

- *Heeft het informatie ontvangen gehoord van gezamenlijke feutoïden?*

- *Onvermijdelijk. De oranjekleurige belooft een briljante Administrator te worden. De resedakleurige heeft al zichtbare eieren. Jammer dat de gestreepte (die noemde het in hets heimelijke gedachten -|||--|||-[baaabbaaab]), verkort naar hets eierdrager met wie nu onverwachts in gesprek) enige tienden van rotaties geleden moest worden getermineerd.*

- *Omwille van geruchten?*

- *Waarom anders?*

- *Opstandigheid bij eierdrager?*

- *Nooit toe te geven. Vulvale lichaamsopeningen lekken wel.*

- *Zoals tentakels zich verharden!*

- *Zwijg stil.*

En weer raken de communicatieslurven elkaar. --||||--|||--[bbaaaabbaaaabb] verschuift hets tentakels, zodat de kleine plasjes die zich onder het vormen niet zijn waar te nemen voor de wachters, die op enige afstand ongeïnteresseerd rondhangen en af en toe terloops hun blikken en meetinstrumenten op hen richten.

- *Drieslagspartner ||--||||--[aabbbaaababb], waarom heeft het meer dan vier rotaties geduurd voor het weer zichtbaar werd?*

- *Het wist niet eens dat het hets naam kende (was het verhullende*

antwoord)

- *Onvermijdelijk. Het was destijds immers veel minder terloops dan naar de Veel Eerder Ontluikte toe moest worden geveinsd. Het heeft elke 1/779^e rotatie sindsdien bijgehouden. Het heeft natuurlijk feutoïden ook met andere eierdragers, maar dat bezit passeert nauwelijks de grens van het bewustzijn, ondanks de verplichte regelmatige rapportage. Het geeft hets geen namen. Het geeft alleen die bepaalde acht feutoïden namen. En die namen zijn afleidingen van hets naam. Het termineren van een van de acht wekt drift tot actieve terminatie.*

- *Dysfunctioneel maar voelt als sterke eufunctie. Weg evenwicht. Hets vraag beantwoorden: Het was vier rotaties vertrokken naar Melkweg XB₃₄-BN. Virtueel. Absoluut onbereikbaar.*

- *Spreek waarheid. Quantumprincipe van non-localiteit: elk object in heelal werkt op elk moment direct en simultaan in op elk ander object. Absoluut onbereikbaar is alleen bij drieslagsuitwisseling zonder Veel Eerder Ontluikte Derde. Geruchten spreken daarvan. Het vormt vermoeden van ik. Het vormt vermoeden van jij. Van feutoïden. Van omklemming die niet loslaat. Die niet van vlees is maar van Zijnde. Weg evenwicht. Nieuw evenwicht het en het en feutoïden. Wij.*

- *Zwijg stil.*

De wachters keken nu peinzend hun kant op. De steeds grotere vochtplekken onder --||| |--||| -- [bbaaaabbaaaabb] waren nauwelijks nog aan het oog te onttrekken, en al helemaal niet nu ||--||| |-- [aabbaaaababb]'s tentakels vervaarlijk gezwollen vormen beginnen aan te nemen. Zou het mogelijk zijn dat de wachters moedwillig een oogje dicht knepen? Dat deze problematiek allang bekend en gedeeld was?

- *Het was ik in Melkweg XB₃₄-BN. Uiterst dysfunctioneel. Weg*

harmonie. Ongelooflijk exotische lichamen, want van alles slechts één. Één vulvale lichaamsopening. Andere variant één penale tentakel. Verder geen tentakels, maar inwendig zeer gestructureerde extremiteiten, ‘armen’, ‘benen’, hard van binnen en geleed buigbaar. Zonder knobbels. Stel je voor het.

- Het vrij-varieert breininhoud maar wat. Niets daarvan als waarheidsclaim zelfs maar overwegen. Het is geen ik maar het. Zegt het hets.

- Nee. Ik. Ik omklem acht feutoïden met het die jou is. Ik vermoed niet vrij-varieert breininhoud maar inderdaad waarheid. Het het moet jij worden, mijn. Leer één XB₃₄-BN lexikaal element: LIEFDE.
 |||||-----|||---|-|-|-|-.

- Het omklemt taak van Administrateur Rang 56. Het omklemt nog acht rotaties vóór terminatie. Maar...

- Drieslagspartner. Vermoed je dan niets van ik? Ik heb zo'n vleesik op XB₃₄-BN met mijn contactslurf beroerd. Ik dacht ik ga termineren. Maar vleesik geen contactslurf. Ik voelde contactslurf van onze versmelting, jou, mij, feutoïden. Ik vermoed LIEFDE.

Beiden negen langzaam en onopvallend met kleine tentakelbewegingen de schaduw in onder een van de klaarstaande interstellare capsules. Hun contactslurven beroerden elkaar nu voortdurend en leken wel met hoge frequentie te gaan trillen. Kennelijk buiten bereik van de wachters, durfde ||-|||-|- [aabbbaababb] aan hets / zijn aanvechtingen enigszins toe te geven, zodat zijn buitenkleur nu een briljant oranje werd. Telepathisch vergrootte zich de interruimte tussen hen, en er vormden zich nieuwe woorden:

- Drieslagspartner. Het vermoedt: $LIEFDE \geq \int_{n=0}^{\infty} (n-1)^{n+1}$. Ik vermoed. Ik vermoed jou...

- *Ik doordring jou claim jou met knel jou het stameltaal van XB₃₄-BN.*

Ook --||||--||||-- [bbaaaabbaaaabb]'s buitenkleur werd nu ongege-
neerd oranje. Maar in plaats van verder te zwijmelen toonde zij de
praktische zin die vanouds het voorrecht van haar variant was:

- *Drieslagspartner. Medeversmelter van mijn feutoïden. Ik geen Admi-
nistrateur Rang 56. Maar in vier rotaties veel geleerd. Naar Melkwegen
geweest. Ik heb code voor interstellair schip hier. Geen Veel Eerder
Ontluikte Derde. Geen Derde. Ik ontluik jou. Kom mee.*

En terwijl de alles vermoedende wachters hun plicht verzaken voor
een hogere plicht, herschikt zich en regeneert, binnen in de veel-
vuldig getentakelde, veelvuldig van vulvale lichaamsopeningen voor-
ziene genetisch gemanipuleerde lichamen van |--|||||-- [aabbaaaa-
babb] en --||||--||||-- [bbaaaabbaaaabb], het oorspronkelijke patroon,
zodat --||||--||||-- [bbaaaabbaaaabb] weer een zij kan zijn die hem, |--
-|||||-- [aabbaaaababb], bij zijn tentakel(s) omvat en meetrekt, door
het virtuele beschermerschild van het interstellaire voertuig heen, en
voor hij het beseft en kan visualiseren bedient ze met sommige van
haar tentakels het ongelooflijk complexe bedieningspaneel van het
schip, en met haar andere functies het nog complexer paneel van het
lichaam van haar geliefde, die haar verbaasd steeds dieper herkent.
Samen opnieuw ingezogen in het Zijn maar met achterlating van hun
overlevende zeven feutoïden.

Louter om nieuwe te maken?

CASSETTE

- De oude man moet vanmiddag je cassette-recorder lenen. Mijn vader heeft een cassette opgestuurd uit Frankrijk. Daar moeten we naar luisteren.

Julio wond er geen doekjes om. De directheid van zijn woorden kwam echter niet voort uit een taalprobleem. Hij was een middelbare scholier die zijn grote vakantie doorbracht in dit dorp van zijn grootvader, in Guinee-Bissau, zeshonderd kilometer van zijn school in Senegal vandaan. Er was minstens één taal die wij allebei redelijk goed kenden. Maar plicht- plegingen zijn voor vreemden, niet voor mensen die al maanden in hetzelfde huis wonen en uit dezelfde schaal eten. Trouwens, hij kende Dakar, de wereldstad van dit deel van Afrika, veel beter dan ik, en zijn broeken waren volgens de laatste mode; terwijl ik nog in jeans liep.

- *Natuurlijk, dat is goed, antwoordde ik. Als Grootvader Fernando hem nodig heeft kan hij hem te allen tijde krijgen. Er zitten juist nieuwe batterijen in. Maar is het niet beter als ik erbij kom zitten en het apparaat bedienen voor hem?* (Die kans liet ik mij niet ontnemen. Ik was hier niet om vliegen te vangen maar om te observeren en te participeren.) *Weet hij wel hoe dat moet? Misschien wil hij meteen een antwoord inspreken. Ik heb nog wel een leeg bandje en dan verstuur ik het van de week, als ik toch naar Bissau moet. Frankrijk is vlakbij Nederland, ik geef het wel aan iemand mee die naar huis gaat.*

Voor het eerst sinds mijn komst was er bericht van Julio's vader, André, de grote afwezige op het erf; ik bedolf zijn zoon onder argumenten om van het nieuws getuige te mogen zijn.

- *Het is goed, zei Julio, de oude man heeft al gezegd dat je mee moet komen. Als we de cassette van mijn vader hebben afgespeeld, kunnen we het antwoord daar meteen weer op opnemen. Maar ik wil hem liever houden om nog eens te luisteren. We nemen dus jouw cassette voor het antwoord.*

Hij had de stem van zijn vader in geen vier jaar gehoord.

Onder de rook van Parijs, vier Guinese jaarinkomens (voor een vliegticket) verwijderd van de mangroves, rijstvelden, wijnpalmen en cashew-struiken van Fernando's dorp, werkte André al jaren als trekarbeider bij de *Renault*-fabrieken. Het mannenhuis op het erf, het grootste en duurste van het hele dorp (vier afdelingen met ieder twee ruime kamers, en een golfplaten dak!), was enige jaren tevoren met zijn geld gebouwd. Julio kwam hier alleen in de vakanties, maar zijn zevenjarig zusje Clara en even oude halfbroertje Fredu woonden er blijvend, terwijl hun moeders, beiden getrouwd met André, in Dakar het familie-bruggehoofd naar Frankrijk bemanden.

De kinderen hadden het moeilijk. Zo groot als ze waren plasten zij toch

dikwijls in hun bed, wat 's morgens voor hun drie grootmoeders om beurten aanleiding was tot groot misbaar. In een maatschappij die in hoge mate volgens leeftijdsklassen georganiseerd was, was ik (hoewel zeker tien jaar jonger) een leeftijdgenoot van hun vader, en wel de enige die er op het hele erf te vinden was. Dus na hun school, als ik 's middags thuis mijn aantekeningen zat uit te schrijven en nieuwe interviews voorbereiden, dreven Fredu en Clara met ruime omtrekkende bewegingen en volgens een zorgvuldig gespeeld toeval, bijna steeds naar mijn afdeling van het mannenhuis toe, om te eindigen op mijn schoot (verbaasd de gekke haartjes op de bovenkant van mijn hand strelend) of achter mijn schrijfmachine - dat wonder van techniek waarover zij, met subtiele nadruk op hun mede-eigendomsrecht als erfgenoten, dagelijks college gaven aan de buurkinderen. Omstandige plichtplegingen waren voor Fredu en Clara noodzakelijk, want de volwassenen van het erf stonden niet toe dat ik gestoord werd. Van antropologisch veldwerk hadden ze nog nooit gehoord maar het almachtige *Comité d'Estado* had mijn verblijf op het erf afgedwongen en mij een enorme zak rijst meegegeven waar - in de hongersnood die al maanden het pas onafhankelijke land teisterde - het hele erf al weken mondjesmaat van at. Hun eigen rijst, met grote krachtsinspanning gekweekt op de *sawahs* tussen het dorp en de lagune, was al lang op, en andere bronnen van stapelvoedsel waren er niet.

De bewoners van het mannenhuis (de oude landpriester Fernando, zijn *playboy*-kleinzoon Julio, Fredu en ik) gebruikten de maaltijden achterin Fernando's afdeling, waar hij zijn bed, zijn flessen rum voor offerdoeleinden, en (in betere tijden) zijn rijstvoorraad had staan; mijn zak rijst stond daar nu alleen. Die middag, nadat wij op die plek natte rijst en gekookte visjes uit de lagune hadden gegeten, bracht Fredu onze krukjes naar de voorkamer, waar alleen een logeerbed stond en wat graafschoppen. Fernando gaf mij opdracht de cassette-recorder te halen. Wij zetten ons in een kring rond het apparaat. De sfeer was plechtig en vol langverbeide vervulling, alsof er een standbeeld voor een held onthuld ging worden. Op een teken van de

oude man zette ik de recorder aan.

De opname was gelukkig redelijk. Zelfs door de kennelijke electronische vervorming heen klonk André's stem rustig en waardig, maar veel jongensachtiger dan ik verwacht had. Hij sprak op dezelfde toon als waarmee men in familiekring bidt rond de voorouderbeelden op het erf (in de grond gestoken ronde stokken zo dik als een onderarm, waarin soms met een mes gaten voor ogen en mond waren gekerfd). Niemand van de aanwezigen zei een woord, terwijl uit de recorder de afstandelijke groeten en beleefdheden van de Mandzjá-taal neersloegen tegen de lemen muren van het grote huis dat gebouwd was ten koste van zoveel jaren je kinderen niet zien opgroeien, je vaders niet om raad kunnen vragen, het voedsel niet kunnen proeven dat je vrouwen en moeders toch dagelijks bereiden.

Clara, die bij de vrouwen in de keukenhut gegeten had en nu ons eetgerei moest afwassen, kwam even het vertrek binnen, gevolgd door één van haar grootmoeders; maar geen van beiden herkenden nog de stem van André (vader van de één, eigen zoon van de ander), en de betekenis van het spel met het zwarte kastje ontging hun - zeker echt iets voor mannen. Vanaf de band richtte André zich speciaal tot Julio, met een lange vermaning over zijn schoolcarrière en over een aan Julio toegeschreven ziekte die mij onduidelijk bleef maar waarvoor hij zijn zoon opdroeg hier in het dorp genezing te zoeken.

Fredu stond van zijn krukje op en ging met zijn zusje, grootmoeder en grote broer mee naar buiten. Julio kon zijn tranen nog juist bedwingen tot de deur weer dicht was, maar daarna snikte hij het onbedaarlijk uit, zoals ik door de dichte deur heen kon horen. De oude man keurde de stoornis niet duidelijk af, maar bleef zich concentreren op het antwoord dat hij enige ogenblikken later moest inspreken. Na enig aandringen was hij bereid daarvoor de lege cassette te gebruiken die ik alvast had meegebracht.

ALS IN DE GOOCHELDOOS...

Een van de grote voordelen van de nieuwe technologieën van Ruimte en Tijd (nu beide concepten – die duizenden rotaties de natuurwetenschap in hun spastische greep hebben proberen te klemmen – eenvoudig ruwe grensvoorwaarden blijken te zijn van het veel fundamenteeler Cel-contourbewustzijn) is dat zij het ons mogelijk maken flarden van wetenschap_pelijk vertoog van toekomstige collega's uit de interstellaire ruimte op te pikken en te decoderen vanuit de geünificeerde kosmische taalversie waarin zij meestal geschreven zijn, naar de meer basale, polysemische en anderszins inconsequente taalvormen van onze tijd. Hoewel vaak raadselachtig omdat inzicht in de verbindende denkbouwsels die vermoedelijk hun achtergrond vormen, ons vooralsnog ontbreekt, zijn de fragmenten voldoende interessant om ook in

hun huidige, voor ons gebrekkige vorm grondig bestudeerd te worden. Wij prijzen ons dan ook gelukkig het volgende fragment aan onze mededenkbewoners te kunnen aanbieden. Omwille van overwegingen van Gemeenschapsveiligheid moeten wij in dit stadium afzien van publicatie van nadere gegevens over herkomst en decoderingsprotocollen – deze zijn weliswaar voorhanden, maar exclusief voorbehouden aan Gecertificeerde Gemeenschapsonderzoekers Rang 16 en hoger, en kunnen onder overlegging van recente en voldoende gewaarmerkte bewijsstukken door gekwalificeerden alsnog bij onze redactie worden opgevraagd.

‘...Het zonnestelsel HXR√234_Eiermand bevindt zich in een parallel universum dat, uiteraard, aan het wilsbrein van een van de duizenden demiurgen is ontsproten. Ondanks de algemeen verbreide theorie dat het denken slechts eenmaal in de geschiedenis van de wereldorde heeft kunnen ontstaan, in al die talrijke heelallen, zijn er nauwelijks aanwijzingen dat de denkbewoners van de binnenplaneet HXR√234_Eiermand_{5,1}¹ behorend dus tot een afzonderlijk universum, ooit enig contact hebben onderhouden met 34CPR_Sol, en dan met name van 34CPR_Terra. Zij zelf houden hardnekkig vol van niet, en hun levensvorm heeft dan ook niets dat ook maar enigszins aan 34CPR_Terra herinnert behalve de bizarre binaire indeling in geslachten, waarvan er echter op HXR√234_Eiermand_{5,1} niet slechts 2¹ (dus twee) zijn, zoals op 34CPR_Terra, maar 2⁷. Als gevolg hiervan vormen identiteit en identiteitscrises de centrale existentiële thema’s in de Eiermandse cultuur. Iedere Eiermander doorloopt in zijn / haar / hun leven (bij een zo groot aantal identiteiten en geslachten schiet het traditionele

---

¹ De nomenclatuur van dit zonnestelsel is kennelijk afwijkend, d.w.z. nog onvoldoende kosmisch geünificeerd.

persoonlijk voornaamwoord tekort!) een aanzienlijk aantal (altijd meer dan 2⁴) identiteitswisselingen; de incubatieperiode van elk van deze crises wordt traditioneel doorgebracht in totaal geestelijk en lichamelijk isolement, een zogenaamde ‘KAST’ – ‘uit de kast komen’ is dan ook een oeroude, in haar etymologie thans niet langer volkomen begrepen uitdrukking voor het succesvol beëindigen van zo’n crisis, en het aanvaarden van de nieuwe identiteit – voor zolang het duurt, want meestal dient zich binnen enkele rotaties alweer een nieuwe identiteit en *ditto* –crisis aan.

Te stellen dat de Eiermandse denkbewoners niets Terraans hebben blijkt beslist geen overdrijving, wanneer wij even stilstaan bij de vorm die de relaties tussen de denkbewoners aannemen.

Dit kan het best geïllustreerd worden aan de hand van de ouderwetse zogenaamde *goocheldoos*, die in de Terraanse omgeving van een paar honderd rotaties geleden een vast onderdeel vormde in de opvoeding van met name de mannelijke denkbewoners. De *goocheldoos* vormde een bondig, tot een plat prismatisch lichaam herleid, pakket materiële hulpmiddelen, geheel georganiseerd rond de volgende verbazingwekkende, exotische gedachte (die, onnodig nog te zeggen, inmiddels door voortschrijdende verlichting uit het kosmisch bewustzijn verdwenen is):

omdat het voor het denkbewonersbrein nu eenmaal (sic!) onmogelijk (sic!) is om de werkelijkheid daadwerkelijk en diepgaand te vormen en te beïnvloeden zonder tussenkomst van materiële hulpmiddelen en technieken, roept juist deze onmogelijkheid wel een intens en vaak levenslang verlangen naar zulke invloed op; de goocheldoos bevatte de primitieve middelen om de op zich onmogelijk

geachte breinbeïnvloeding alsnog te suggereren als illusie, en leverde aldus een troostend placebo in afwezigheid van de echte brein-invloed.

Zoals bekend, werden de illusiespecialisten die zich bedienden van de goocheldoos en zijn assortiment aan materiële hulpmiddelen, *goochelaars* genoemd – waarmee hun sociaal-culturele positie nauwkeurig was omschreven als halverwege tussen sterren- en vogelwichelaars aan de ene kant (d.w.z. producenten van op niet-zintuigelijke premissen gebaseerde maar niettemin als geldig beschouwde kennis over verleden en toekomst), en, aan de andere kant,

- *goden,*
- *Google,*
- *golem,*
- *goochem*

d.w.z. ontische orakels waaraan ten onrechte bovennatuurlijke geldigheid en *idem* vermogens werd toegeschreven.

Wij kunnen ons hier nu niet bezighouden met het tijdrovend weerleggen van de valse premissen waarop het hele goochel-idee gebaseerd is gebleken. Talrijk zijn de studies waarin met verpletterend empirisch bewijsmateriaal het volgende wordt aangetoond:

- de zogenaamde vingervlugheid ('prestidigitatie') waarmee de goochelaar wordt geacht zijn (de meeste waren – althans binnen het Terraans genderspectrum – van het mannelijk geslacht) illusoire effecten te weeg te brengen door het hanteren van de materiële hulpmiddelen in de goocheldoos,

- onttrok in feite een heel andere en veel juistere verklaringsgrond aan het gezicht, namelijk *de* (in de bizarre, oude Terraanse cosmologie onmogelijk geachte) *directe, scheppende breininvoed op de stoffelijke werkelijkheid*.

De goocheldoos blijkt een toevlucht voor de zwakken van geest, die ondanks de accumulatie van veelzijdige bewijzen door de meest vooraanstaande onderzoekers in de loop van honderden rotaties, meenden de illusie van materiële voorwerpen nodig te hebben voor de verklaring van de door hen geproduceerde effecten (*die feitelijk dus effecten van breininvoed waren, in principe onafhankelijk van materiële voorwerpen*). Concreet: als de zogenaamde goochelaar een wit konijn uit zijn hoge hoed ‘toverde’, dan was dat niet (of beter: *niet alleen*) doordat die hoed een dubbele bodem had waarin zich al steeds een konijn ophield, stil, blind, zonder honger of dorst, zonder natuurlijke uitscheidingsproducten die zich toch bepaald niet eeuwig aan alle zintuigelijke waarneming zouden kunnen onttrekken (geur!), *maar ook* doordat het konijn eenvoudig op het moment van de zogenaamde goochelact (die dus in feite ook een *scheppingsdaad* was) *gecreëerd werd door de breininvoed van de goochelaar, nog versterkt door de convergerende breininvoeden van alle direct aanwezige toeschouwers en (als de act nationaal, planetair of op zonnestelselniveau op de televisie werd uitgezonden) indirecte kijkers. De voortdurende pulserende oscillatie tussen een concreet ontisch zijn en een virtueel zijn dat een niet-zijn is, is immers het centrale wezenskenmerk van de wereldorde*.

Genoeg hierover. De goocheldoos is verouderd, breininvoed is tegenwoordig, en terecht, een van de hoekstenen van het kosmisch bewustzijn geworden, - de sleutel immers niet alleen tot intergalactische communicatie en locomotie, maar ook tot

het selectief en vanuit de wil daadwerkelijk herschrijven (*niet alleen naar tekstuele representatie, maar ook naar feitelijke gebeurtenissen*) van de totale geschiedenis van de wereldorde vanaf de eerste huivering van de Eerste Beweging tot aan de extreme proliferatie van demiurgen en heellallen van de laatste paar miljard rotaties. Geschiedenis is immers niet meer:

- ‘*Wie ist es eigenlijk gewesen*’ (Ranke – een oom trouwens van de Britse dichter, essayist en mythograaf Robert Graves, die zelf nog wel erger onzin heeft verkondigd met name rond de *Godin van Witheid*),

maar

- ‘hoe kan ik bij nader inzien door breïnvloed, daadwerkelijk en concreet in het verleden ingrijpen, en wel zó, dat een verleden ontstaat dat in het heden en in de toekomst het meest gewenste, het meest profijtelijke is, en dat niettemin empirisch controleerbaar het enig juiste verleden blijkt te zijn geweest (althans, totdat een nieuwe breïnvloed van terugwerkende kracht een nieuw verleden teweegbrengt).

Laat ik enige voorbeelden geven. Als het idee van Lilith, (Dochter van de) Nacht, als oermoeder van Adam en daarmee van de hele verdere mensheid, ons niet langer welgevallig is, grijpen wij door breïnvloed in in het historisch gebeuren van een paar miljoen rotaties geleden, en laten wij daadwerkelijk Eva (Liliths rechtopvolgster) ontstaan uit Adams rib; en zoals alle empirische controles sindsdien bevestigen, zo gebeurde het dan ook werkelijk. **V o o r t a a n W e r k e l i j k**. Tweede voorbeeld: Als de Oerknal reeds na 10^{-32} seconden de basisstructuur van ruimte en tijd opleverde terwijl een grote groep hedendaagse geleerden er (om de eigen institutionele en

carrièrebelangen veilig te stellen) de voorkeur aan geeft dat deze parameter op 10^{-14} seconden vast te stellen, dan is dat genoeg om het historisch gebeuren ook in werkelijkheid te brengen op 10^{-14} seconden, en om een overstelpende hoeveelheid *state-of-the-art* empirisch bewijsmateriaal in deze zin teweeg te brengen.

Een beslissende implicatie van het leerstuk van breïnvloed is uiteraard dat twijfelen eraan niet meer is toegestaan en zelfs niet meer mogelijk, want dergelijke twijfel zal onmiddellijk de kop worden ingedrukt door een hoger bewustzijn, desnoods zelfs de plaatselijke demiurg van het universum in kwestie, en in uiterste gevallen door de Eerste Beweger Zelf. Mijn doel is daarom zeer beslist niet om de discussie over breïnvloed te heropenen, maar uitsluitend om uit de *goocheldoos* van een tijdperk dat ver achter ons ligt, één materieel voorwerp te lichten dat voor een begrip van het Eiermandse denkbewonerlijk relatiepatroon bijzonder illustratief is, namelijk het *tweeledige verdwijnende ei met zichtbare dooier* – een van de oudste attestaties van het in het moderne denken zo centrale, inmiddels gecanoniseerde principe van de ‘bipolaire eenheid van het eierleggende hoen’.

Hoe zag dat voorwerp uit de goocheldoos eruit? De kersverse bezitter die, zeshonderd rotaties geleden, zijn goocheldoos opende (exact tien rotaties na zijn geboorte eindelijk cadeau gekregen), trof daarin een merkwaardig bolvormig voorwerp aan, ca. 4×10^{-2} m in doorsnee,² dat zowel in uiterlijke vorm, als door kleuring van de samenstellende vormelement, leek op een ruw schaalmodel van de planeet $34CPR\_Saturnus$, compleet

---

² Het aloude SI stelsel gebaseerd op kg / m / sec was ten tijde van de goocheldoos kennelijk nog steeds in gebruik!

met gele centrale bol, en witte halve bollen en ringen. De architectuur van deze planeet met zijn ringen was destijds al in detail bekend sinds het baanbrekende werk, enige honderden rotaties eerder, van de natuurkundige Kerisitano Huwigeneso [Christiaan Huygens]. Er zijn echter redenen om aan te nemen dat het voorwerp niet een planeet maar een zogenaamd ‘gebakken ei’ voorstelde, of in ieder geval het voornaamste ingrediënt voor dat gerecht, namelijk het centrale product van een alternatieve voortplantingsvorm waarin feutoïeden niet door levend baren worden geproduceerd maar in een halffabri-kaat, in een hard ovoïde omhulsel (een zogenaamd ‘ei’), waar-uit eerst na een vaste incubatieperiode een larveachtig nageslacht te voorschijn kwam, dat pas langzaam naar de volwassen vorm zou toegroeien. Wij weten niet meer om welke mythische of religieuze redenen (het onderscheid was destijds uiterst moeilijk te maken) juist dit voorwerp zich een plaats in de goocheldoos heeft weten te veroveren – ongetwijfeld speelden centrale cosmogonische theorieën zoals die rond het Oerei, Kosmische Ei of Alchemische Ei daarin een beslissende rol. Ik moge hier in herinnering brengen dat ook onbekend, althans niet overgeleverd, is gebleven welke overwegingen ten grondslag lagen aan de keuze van de specifieke aard van het uit de Hoge Hoed te toveren albinistische zoogdier, het Witte Konijn.

Hoe dan ook, de goocheldoos bevatte een ovoïde voorwerp met complex uiterlijk. Schudden van het raadselachtige voorwerp bracht akoestisch aan het licht (feitelijk: aan het geluid) dat het niet zo massief kon zijn als het leek. Bij nadere inspectie tekende zich dan ook rond de evenaar van de centrale bol, juist onder de witte ring die het geheel omgaf, een naad af, die met de vingernagels kon worden opengesperd. Het planeetmodel bleek in twee nagenoeg vertikaal-symmetrische delen uiteen te vallen, die samen een wat kleinere bolvormige holte omsloten

waarin zich opnieuw een soortgelijk planeetmodel bevond, maar dan iets kleiner, geheel wit i.p.v. geel, en zonder de ring langs de evenaar. Wel liep langs de evenaar van de kleinere witte bol opnieuw een zichtbare naad, die, wanneer opengeperd met de nagels, opnieuw toegang bleek te verlenen tot een bolvormige holte, waarin opnieuw een nog kleinere witte bol, opnieuw met een naad. Enzovoorts.

Destijds was de toegemeten levenstijd van denkbewoners nog beperkt tot meestal aanzienlijk minder dan 100 rotaties, en dat zal de reden zijn geweest dat slechts weinig jonge bezitters van de goocheldoos verder zijn gekomen in hun verkenningen van het planeetmodel dan tot de negende (*sic!*) bol, waarvan het hanteren trouwens al extreme eisen begon te stellen aan oog en fijne motoriek – het voorwerp was nog maar $4,6 \times 10^{-5}$ meter groot, en voor het openen van de naad waren nagels van de denkbewonerhand allang niet meer toepasbaar – die namen op deze schaal de relatieve grootte aan van spoorbielzen, en de jonge onderzoeker moest zijn toevlucht nemen tot microtoom en computergestuurde fijnmanipulator – welke in die dagen nauwelijks beschikbaar waren voor anderen dan Gecertificeerde Gemeenschapsonderzoekers Rang 18 en hoger.

Wij zijn inmiddels wel bijna aangeleand op het punt waar ik heen wilde. Niet alleen verschilt de lichamelijke verschijningsvorm van de Eiermanders in alle details zoveel van die van de Terranen dat een gemeenschappelijke, Terraanse oorsprong vrijwel uitgesloten mag worden geacht (ondanks de miljarden rotaties verlopen sinds de hypothetische scheiding, met ongekende mogelijkheden voor grillige aanpassende evolutie). Hiertegen pleit ook hun behoren tot verschillende heelallen ieder met zijn eigen demiurg. Ook het relatiepatroon tussen Eiermanders onderling verschilt hemelsbreed (als ik deze primitieve mythische uitdrukking nog even mag gebruiken)

van de *fuzzy*, onvoorspelbare en vrijblijvende vorm van relatiepatronen van de Terranen onderling.

Het lijkt wel of de Eiermandse wereld, althans het relatiepatroon tussen de denkbewoners daarvan, is geschapen door een demiurg voor wie het toverei uit de goocheldoos de enige of voornaamste inspiratie heeft gevormd – op zich echter een onmogelijkheid tenzij via interkosmische telepathie want de Terraanse goocheldoos ligt nog maar enkele honderden rotaties achter ons en in een ander heelal dan dat van Eiermand. Het vrij bewegen, kiezen, samenvoegen, uiteengaan, situationeel *time-share*-en van de Terraanse denkbewoners (zodat elke Terraan tegelijk tot een zeer groot aantal relatiepatronen behoort en daarbinnen steeds in een intense en – het kan niet genoeg benadrukt worden – onvoorspelbare dynamiek is verwickeld) is op Eiermand niet bestaand, en zelfs ondenkbaar.

Elke Eiermander groeit namelijk, niet als een ontische zelfstandigheid, maar als een kleiner model binnen de bolvormige holte van een groter reeds bestaand model dat reeds een andere Eiermander is, alsof een naar binnen geslagen, totaal hermetisch ondoordringbaar maar innerlijk gesegmenteerde en zelfs exponentieel prolifererende Leibenitezaanse [Leibnizeaanse] monade de enige mathematische architectuur (een schoolvoorbeeld van *recursie*) is waarop zich op die planeet denkbewonerlijke relaties kunnen vormen. Helaas voert het in dit verband de monadologie van de Terraanse denker Leibenitezo in detail te behandelen. *Lesen Sie mein Buch.*

Het is niet zeker of dit betekent dat er inderdaad op Eiermand slechts één uiteindelijke, allesoverkoepelende denkbewoner voorhanden is, waarvan alle andere denkbewoners als het ware innerlijke groeisels, feutoïden, parasieten, misschien zelfs de

darmflora vormen. Maar wel is zeker dat de vluchtigheid en het conflictueuze karakter van de Terraanse relatievormen op Eiermand volstrekt onbekend zijn, waarmee dit in de ogen van de Eerste Beweging beslist één van de meer aantrekkelijke heelalontwerpen moet zijn.

In het licht van het voorgaande wordt het ook extra moeilijk om de problematiek van het uit de kast komen te interpreteren zoals die zich op Eiermand lijkt voor te doen. Wanneer immers het totale leven en het gehele relatiepatroon gestructureerd is vanuit het recursieve principe van doosje-in-doesje-in-doesje, of liever als een systeem van elkaar dwingend, en recursief, omsluitende concentrische bollen, dan bestaat iedere denkbewonerlijke situatie aldaar per definitie uit een nauw aansluitend en afsluitend systeem, met andere woorden uit een zogenaamde KAST, waaruit bijna per definitie (tenzij misschien op het hoogste niveau, dat van de demiurg) geen ontsnapping mogelijk is. De individuele problematiek weerspiegelt aldus feilloos de fundamentele ordening van heel dit Eiermandse universum, volgens het aloude Hekeliaanse [Haeckeliaanse] principe ‘ontogenese is fylogenese’.

Hierbij rijst zelfs de gedachte (maar meer dan een eerste suggestie mag dat in dit stadium nog niet wezen) dat ook de, voor verreweg de meeste heelalontwerpen vanzelfsprekende, en fundamentele, scheiding tussen

- demiurg en
- schepping

op Eiermand al evenmin aan de orde is. Want waarschijnlijk is de meest externe, van al die concentrische schillen meest omvattende buitencontour van de Eiermandse denkbewoner eenvoudig de zijswijze van de demiurg van dat heelal. De ver-

scheurdeheid van het creatuurlijk bestaan is daarmee opgeheven, maar tegen een aanzienlijke prijs: de demiurg moet zich erbij neerleggen dat ook religie, divinatie, kunst en zelfmoord in zulk een universum tot de onmogelijkheden en ondenkbaarheden behoren.'

Dit fragment wordt thans op het hoogste niveau grondig bestudeerd, ten eerste om zijn authenticiteit boven elke twijfel te verheffen, en vervolgens om vast te stellen of de Eiermandse principes ook in ons onderhavige heelal geïmplementeerd kunnen worden, en tegen welke kosten en nadelen. De voordelen, in termen van harmonie, stabiliteit en duurzaamheid, zullen echter zonder meer duidelijk zijn.

EEN EDELMAN

Sommige verhalen worden uit de losse pols geschreven, en de eerste pagina's staan al op het scherm nog voordat de schrijver goed beseft wat het onderwerp is, en waar het heen zal gaan. De verhalen in dit boek zijn overwegend van dat type, zoals hun grillige, nonsensicale opbouw, korte adem, en min of meer tegenstrijdigheid van details verraadt. Andere verhalen worden een half leven meegedragen, gered door de bekoring die de schrijver trof toen hij voor het eerst met het gegeven in aanraking kwam, maar inmiddels zo verweerd dat niet meer duidelijk is wat hem daar nu zo aan fascineerde, - de verhaallijn zelf wordt met de loop der jaren steeds onduidelijker en minder zeggend.

Zo is het met het verhaal van de Pakistaanse edelman. Ik had mij gevestigd als dichter tien of vijftien jaar voor ik als wetenschapper internationaal 'doorbrak', maar de wetenschap werd mijn hoofd-

beroep in de zin dat ik daarvan mijzelf en mijn gezin tientallen jaren lang heb onderhouden en het te grote, te dure huis heb kunnen blijven aanhouden dat ik als imponerend gebaar naar mijn nieuwe geliefde in de aanloop naar mijn tweede huwelijk had gekocht. Het meeste van wat ik ooit heb gepubliceerd, literair zowel als wetenschappelijk, is in dat huis geschreven, in een van de talrijke kamers waar 'geldgebrek en tijdgebrek beiden' (Vondel) nog tientallen jaren lang grondige opknapbeurten zouden verijdelen, zodat het houtwerk verveloos was en het quasi-chique behang van de vorige eigenaars nog, inmiddels verkleurd en gescheurd, prijkte op de oude tengel (een inmiddels volkomen verouderde muurdecoratie, waarbij ter bedekking van het ruwe, ongestucte metselwerk grof jute gespannen werd over een raamwerk van ongeschaafd hout dat langs de uiterste contouren van de muur liep, waarna de jute werd behangen – blijvend wijkend onder lichte aanraking of zelfs harde geluiden, en een toevlucht voor muizen wier raffelende pootjes tot het vaste geluidenrepertoire van ons huis behoorden).

De wetenschap voerde mij onvermijdelijk naar tientallen internationale conferenties in Europa, Afrika, Noord-Amerika en Azië, waarbij de inhoud van de conferentiebijdragen en discussies vaak minder interessant was dan de gesprekken met mede-congresgangers na de sessies. Weg van huis had iedereen overal tijd voor. Pas de laatste twintig jaar waren de conferentiebijdragen vooraf te lezen op het internet. Dus afhankelijk van het specifieke vakgebied (door de voortreffelijke opleiding die ik in mijn geboortestad had genoten was ik van vele markten thuis) bereidde men zich op de volgende sessies voor door te grasduinen in het losse, steeds uiteenvallende pak gefotokopieerde conceptpapers dat bij de inschrijving was uitgedeeld (heel soms al vooraf opgestuurd, maar dan meestal zo laat dat bij ontvangst de congresganger al naar het congres vertrokken bleek). Of, wat meestal gebeurde en algemeen werd geaccepteerd, men las de papers niet grondig, keek ze slechts even in tijdens de sessies zelf, vertrouwde op de – vaak eenzijdige, en door tijdgebrek en

taalmoeilijkheden mislukte – mondelinge voordrachten als basis voor een geïmproviseerde deelname aan de discussies, en besteedde alle vrije tijd buiten de sessies om nieuwe contacten op te doen, visitekaartjes en overdrukken van eigen publicaties uit te wisselen, nieuws over vrijkomende vacatures te horen, kortom ‘te netwerken’. Heel soms leverde dit verrassingen op, zoals een keer in Brno in het oosten van Tsjechië, waar een Franse literatuurhoogleraar met een gruwelijk voorspelbare bijdrage over structuralistische mythetheorieën, mij in de wandelgangen niettemin wist te verbazen door onvermoede gedeelde fascinaties: van oorsprong Russisch, was hij de vertaler van Nabokovs *Lolita* in het Frans. Ik was trouwens in Brno verzeild geraakt doordat die conferentie werd georganiseerd door een van de meest vooraanstaande vergelijkend historisch taalkundigen en mythologen van de wereld, een ongelooflijk bescheiden en gediensstige man met wie ik bevriend was geraakt twaalf jaar eerder op een conferentie aan Harvard. Op Harvard was ik trouwens beland doordat ik een jaar tevoren op een conferentie te Leiden een beroemde Duitse Sanskritist had ontmoet (voormalig hoogleraar te Leiden, maar toen ver buiten mijn gezichtskring gebleven) die wereldwijd met behulp van een onwaarschijnlijke overvloed aan subsidiegeld conferenties over vergelijkende mythologie organiseerde, als steun voor zijn eigen als baanbrekende bedoeld onderzoek op dat gebied; we werden vrienden en zijn invloed zou van belissende betekenis blijken voor veel van het onderzoek tegen het eind van mijn carrière. Tientallen jaren eerder had ik op een conferentie in Belfast een van oorsprong Duitse historica ontmoet, een leeftijdgenote, met wie ik een hele nacht voorafgaand aan mijn vroege terugvlucht gepassioneerd en een heel klein beetje tipsy (de conferentie was door het Ierse whiskeymerk *Jameson* gesponsord) had gesproken over de zin van het leven en van de wetenschap – ik heb vervolgens nog jaren met haar gecorrespondeerd over de historische methode en de ethiek van onderzoek in verre werelddelen, en zij had zich daarbij ongevraagd ontwikkeld tot het morele orakel dat ik toen in mijn werk en mijn relaties steeds meer nodig had, maar we hebben

elkaar nooit meer van aangezicht tot aangezicht ontmoet. En een saaie, marktachtige conferentie in Dakar, Senegal, een jaar of twintig geleden, werd toch nog boeiend doordat ik (werkend aan een paper over ontluikend Internet in Afrika) vriendschap wist te sluiten met een van de Senegalese secretaresses, die de computer en het Internetcontact beheerde van het instituut waar de conferentie gastvrijheid genoot; niet beseffend dat het onderzoekersbloed kruipt waar het niet gaan kan, zagen mijn geschokte collega's mij elke lunchpauze er in een taxi tussenuit knijpen met het beeldschone meisje, met geen ander doel (maar mijn collega's – zelf meer ambtenaren dan veldwerkers – hadden hun Hollandse oordeel natuurlijk al weer klaar) dan bij een prima plaatselijke lunch in een grote, goedkope gaarkeuken een meerdaagse stoomcursus 'de complexe wereld van vroeg Internetbeheer in Afrika' te krijgen.

Tussen de routinematige meligheid, het machtsspel en het ijdel vertoon, en de laatste tijd ook de geldbelustheid, van veel internationale bijeenkomsten, was het vooral dit soort ontmoetingen dat nog enige betekenis en aantrekkelijkheid verleende al dat reizen, al dat luisteren naar overwegend vervelende, onhandige en ego-tripperige voordrachten van anderen, en heel de mallemlolen van steeds maar meer eigen papers schrijven, indienen en stijf van de stress voordragen. Maar in tientallen jaren waren dergelijke hoogwaardige conferentieontmoetingen op de vingers van twee handen te tellen.

Ik weet niet zeker of de conferentieontmoeting, te Manchester, met twee Pakistaanse promovendi van een van mijn naaste collega's aldaar, werkelijk tot dezelfde hoge uitzonderingscategorie mag worden gerekend. Ondanks mijn levenslange fascinatie voor westelijk Centraal-Azië was ik er nooit geweest (ook niet in de tijd dat geopolitieke en georeligieuze verhoudingen dat nog toelieten), en heb ik er nooit enig diepgaand literatuuronderzoek over gedaan – mijn specialisatie was immers Afrika. Niettemin sluiten veel van mijn algemene ideeën over de Westaziatische herkomst van het zoge-

naamde Pelagische cultuurcomplex (met belangrijke vertakkingen naar Europa en, uiteraard, Afrika) aan bij losse brokken wetenschappelijk onderzoek over Pakistan en de omliggende regio, die ik in de loop van tientallen jaren tot mij heb genomen: volksislam vooral de verering van heiligen en heilige plaatsen, segmentaire politieke en verwantschappelijke organisatie, eer en schande, de extreme beoedeling die aan de vrouw en haar lichaam wordt toegedacht. Kortom, 35% van de wereldwijde politieke en journalistieke actualiteit van de laatste twintig jaar!

Dat ik mij in dit soort wetenschappelijke situaties met groot gemak interdisciplinair wist te bewegen kwam niet alleen maar door mijn degelijke opleiding en de prestigieuze posities die ik al vroeg mocht bekleden. In tientallen jaren antropologisch onderzoek heb ik mij een techniek eigen gemaakt om met een minimum aan informatie aan een gesprek deel te nemen alsof ik het onderwerp in kwestie terdege beheers – het is in wezen de techniek van het dadelijk meezingen met een onbekend lied door een tiende tel achter te lopen met de melodie en de tekst, en deze in die fractie van een seconde op te pikken en halfbewust direct weer luidkeels terug te geven. Bij onderzoek van gevoelige, zelfs geheime, zaken is het een bijzonder krachtige techniek, want de gesprekspartners beseffen meestal niet hoeveel zij gaandeweg zelf prijsgeven, en al evenmin wat precies je aan de weet probeert te komen. Het is prettig praten met mede-ingewijden, en zelfs met hen die dat niet zijn maar het alleen maar lijken - zoals ik in deze veldwerkmodus. Ook in mijn therapeutische en waarzeggende gesprekken als geïnitieerd Afrikaans genezer met vele cliënten in en buiten Afrika heb ik mij vaak van deze techniek kunnen bedienen. Gebruikt, ten slotte, als discussietechniek op interdisciplinaire en interregionale conferenties kan zij vele deuren openen die normaal gesloten zouden zijn gebleven.

De conferentie te Manchester handelde over sexualiteit en veranderende opvattingen van eer en schande. De twee promovendi, netjes

gekleed en gekapt, beleefd en nederig, zich beter dan de meeste deelnemers in het Engels uitdrukkend, en opvallend sterk op elkaar gelijkend (maar ik hield er rekening mee dat ik dat alleen maar vond omdat zij enigszins afweken van het Noordatlantische somatische normbeeld: *all Chinese look alike*), hadden samen een voorzichtig paper geschreven dat een stokpaardje van hun Britse promotor tot veilig uitgangspunt nam en nauwelijks verder ontwikkelde. Ze hadden het veldwerk in hun land van herkomst voltooid maar waren nog twee jaar van de voltooiing van hun proefschrift af, en zij waren tot deelname aan de conferentie geprest, niet om reeds blijvende bijdragen aan de wetenschap te leveren, maar met geen ander doel dan dat zij ervaring met internationale conferenties moesten opdoen. Toen tijdens de discussie hun betoog door een van de plaatselijke boemannen dreigde neergesabeld te worden (zoals dat destijds in Manchester gebruikelijk was), probeerde ik hen te verdedigen door uit de losse pols enige Noordafrikaanse parallellen te berde te brengen, die de zwakke redenering van het paper toch enigszins leken te bevestigen. Ofschoon een nieuw staaltje van mijn techniek van ‘met nauwelijks te merken vertraging meezingen’, kon dergelijk conferentiegedrag ook als nobel geïnterpreteerd worden, met name vanuit de theorie van segmentaire politieke en verwantschappelijke systemen. Ik had mij onmiskenbaar opgesteld als een situationele bondgenoot, dus in de koffiepauze benaderden de studenten mij alsof ik (langharig, met blote voeren in sandalen, en in een nonchalant quasi-oosters hemd) opeens hun grote beschermer en lichtend voorbeeld was geworden. Ze waren nauwelijks jonger dan ik maar hadden, komend van wat toen nog de periferie van het wereldsysteem was, eenvoudig wat minder geluk gehad in hun wetenschappelijke carrière).

- *Dank U wel, Professor. Dank U. Dit is Ahmad, en mijn naam is Aziz. Maar dat wist U natuurlijk al. U gebruikte onze namen in Uw interventie.*

We schudden handen, en wisselden visitekaartjes uit. Zo gaat dat op conferenties. Ze putten zich uit in beleefdheden, en Aziz ging koffie voor mij halen. Ik beloofde beiden een overdruk van een van mijn artikelen waarnaar ik 'in mijn interventie' had verwezen.

- Dat kwam inderdaad op het juiste moment want we dreigden aardig af te gaan. De parallellen die U noemde, met de Noordafrikaanse bloedvete, waren zeer verhelderend. Staat U ons toe dat wij ze in een volgende versie van ons paper verwerken? Uiteraard met duidelijke vermelding van Uw naam en publicaties?

- Is dat niet een beetje teveel eer? Trouwens, ik ben alleen maar hier gastprofessor, thuis ben ik een gewone onderzoeker, nauwelijks senior aan jullie eigen positie hier. In ieder geval, ik wou voorkomen dat jullie interessante paper geheel met de grond gelijk gemaakt werd door mijn briljante collega. Dat doet hij immers altijd. Wij kennen elkaar al heel lang.

- Ja, wij kennen wij zijn reputatie ook wel, dat is onvermijdelijk hier. En als we het hele verhaal hadden kunnen vertellen was duidelijk geworden dat hij het echt mis had. Maar ik ben onervaren in dit soort dingen, en mijn kwartier was om voordat ik ook maar enigszins ter zake was gekomen. Eigenlijk hadden Aziz en ik om beurten moeten spreken maar hij geneert zich voor wat hij denkt dat een te Aziatisch accent is in zijn Engels.

- Het is waar, viel Aziz bij. Als ik iets te berde breng verstaat de helft mij niet, terwijl ze zelf nota bene de grootste fouten maken tegen de Engelse grammatica, syntaxis en fonologie.

De meeste Nederlandse academici, zelfs toen al, konden op Aziz' upperclass Oxbridge accent jaloers zijn, als zij al het onderscheidingsvermogen hadden gehad om zichzelf door Engelse oren te horen. Maar ik vond het neerbuigend deze observatie in te brengen.

Ik bracht liever het gesprek terug op hun paper.

- *In de rondgestuurde tekst staat het overigens duidelijk genoeg, zette ik mijn ongevraagd ondersteunende missie voort. Maar die had onze vriend natuurlijk niet gelezen. Hij was alleen afgegaan op de mondelinge presentatie.*

- *Zoals meestal natuurlijk.*

Andere, belangrijker collega's claimden mijn aandacht, met Aziz zijn koffiebeker in de hand voegde ik mij bij hen, en de koffiepauze was om voordat ik het gesprek met mijn nieuwe Pakistaanse vrienden iets verder had kunnen brengen. De aanvullende details van hun centrale *casus* hield ik te goed voor een volgend gesprek.

Daar was alle gelegenheid toe. De conferentie vond plaats in de grote vakantie, en de deelnemers waren ondergebracht in de kamers die de studenten aan het eind van het studiejaar hadden moeten ontruimen, om ze een paar maanden later weer met frisse moed te mogen herinrichten. De bedden waren hard en uitdrukkelijk eenpersoons. Toiletten en douches werden per gang gemeenschappelijk gebruikt. Dit soort conferenties kon je niet bezoeken zonder een kamerjas en sloffen. De kamers hadden uiteraard geen televisie, geen wastafel, geen mogelijkheid om koffie of thee te maken, geen ijskast; het Internet en de *smartphone* hadden de wereld nog niet overgenomen, dus de congresgangers moesten het ook stellen zonder eigen meegebracht vermaak, tenzij sterke drank (op de heenvlucht voordelig belastingvrij gekocht). Maar terwijl dit alles aanzienlijk afbreuk deed aan het comfort en zelfs de privacy die de deelnemers (allen gerenommeerde wetenschappers met een flinke staat van dienst en – toen nog – *ditto* inkomen) thuis gewend waren, werd het goed gemaakt doordat zich op elke verdieping van het studentenhuis een gemeenschappelijke ruimte bevond met gerieflijke leunstoelen, alsmede apparatuur om alsnog, maar nu centraal, koffie en thee te

zetten en een eenvoudige maaltijd op te warmen. Ook bevatte iedere ruimte een ijskast – hoogstwaarschijnlijk om gezonde ingrediënten voor maaltijden in goed te houden, maar in de praktijk voornamelijk gebruikt om bier in te koelen en ijsblokjes te maken. Het vele dat in de formele sessies overdag niet aan de orde kwam, en vaak ook niet gezegd kon worden omwille van de persoonlijke gevoeligheden, de door oogkleppen afgedwongen onwetendheid, en de machtsverhoudingen waarvan wetenschappelijke disciplines nu eenmaal aan elkaar hangen, werd vaak tot diep in de nacht (slapen kon overdag, tijdens de sessies), en met een overdaad aan pijnlijk en hartstochtelijk detail, in deze gemeenschappelijke ruimten besproken. Voor vele deelnemers lag de charme van de conferentie er vooral in dat zij voor een paar dagen weer even terug waren in hun studententijd, zonder partner, gezin, baan, onderwijsverplichtingen, vakgroepvergaderingen, schrijfprojecten, maar met overvloedige tijd voor urenlange discussies, en onbelemmerde inname van bier of sterke drank. Vrouwen waren destijds nog verreweg in de minderheid in de wetenschap en dus ook op conferenties, en er heerste blijkbaar een taboe op homofiele activiteiten, dus de mannelijke debateerzucht werd ondanks de beschikbare vrije tijd en de weggevallen sociale controle van thuiswege bij deze gelegenheden nauwelijks door erotische aanvechtingen doorkruist, althans niet merkbaar.

Op de tweede avond na hun presentatie, trof ik min of meer bij toeval (maar wat is toeval nog in de strategieën van de ervaren sociaal onderzoeker en veldwerker?) Ahmad en Aziz in de groeps-kamer op onze verdieping aan. De ijskast bleek overvloedig gevuld met bier van onbekende herkomst (waarschijnlijk over alle conferentiedeelnemers hoofdelijk omgeslagen, maar ik was me van geen eigen betalingsbijdrage bewust). En hun Islamitische namen bleken volstrekt geen beletsel voor alcoholconsumptie – ze hadden kennelijk al een paar flesjes soldaat gemaakt. Ik kreeg ook bier aangeboden en het beloofde gesprek begon zich te ontvouwen.

- Dank je. Nou, voor de draad ermee, wat was er nu nog te vertellen over jullie centrale casus?

- Vrijwel alles. De kern konden wij niet in ons paper kwijt want de hoofdpersoon is in zekere zin - de patroon van ons allebei. In het openbaar over de details van zijn leven spreken zou een groot affront zijn. Het zou ons zelf verpletteren.

- Maar waar gaat het dan om? Het thema was sexualiteit en eer. Dat ligt bij een edelman toch volstrekt duidelijk, zou ik denken? Zeker in Westelijk Centraal-Azië? Zeker binnen de Islam?

- U heeft natuurlijk gelijk. Maar dat was het hem juist: eer en sex. Hij was een edelman, een van de hoogste van de streek. Hij had zijn oog laten vallen op de vrouw van een van zijn lijfeigenen. Geen enkel probleem. Hij had het recht haar te nemen en deed dat ook, en hoefde daarvoor geen toestemming van haar echtgenoot te vragen. De echtgenoot had geen keuze dan te bewilligen.

- Wat was dan het probleem?

- Laten we zeggen: de edelman nam niet de vrouw, maar zij nam hem.

- Wat is het verschil?

- Het lijkt wel of zij hem betoverd had. Hij was een man van de wereld, had zelf natuurlijk diverse wettige vrouwen, en voorts bijvrouwen, concubines, vriendinnen, scharrels, courtisanen, hoeren – maar dat hoeven wij U natuurlijk niet te vertellen, als deskundige.

Ik fronste mijn wenkbrauwen in toneelmatige verbazing. Wat wisten zij van mijn liefdesleven? Niets daarin, nou ja, vrijwel niets, spoorde met het beeld van overdadig gestapelde keuzemogelijkheden dat zij zojuist voor de Pakistaanse edelman geschetst hadden.

- *Deskundige?*

- *U had toch een paper geschreven, zei U, waarin U laat zien dat in segmentaire samenlevingen veelzijdige seksuele geldingsdrang een strategie is van predatoire expansie ook in sociaal-politiek opzicht?*

Ik moest even nadenken, Ik had zoveel papers geschreven, en niet altijd even zinnig. In de samenvatting herkende ik wel de discussie tijdens de sessie, maar niet dadelijk mijn, dacht ik toch, terughoudende en subtiele analyses van Noordafrikaanse dorpssexualiteit waarin mannelijke promiscuïteit een graadmeter blijkt van rijkdom en macht. Zoals trouwens misschien wel overal.

- *Tja, als je het zo bedoelt. Ik dacht dat je het persoonlijk bedoelde.*

- *Professor, dit is een wetenschappelijk debat op een wetenschappelijke conferentie. Wij zijn maar promovendi, beginnelingen, wat kunnen wij weten van het persoonlijk leven van Professor? En zelfs als wij die kennis zouden hebben, wat zouden wij erover mogen of durven zeggen? Vergeef mij alstublieft, alstublieft, als wij Professor hebben geaffronterd. U weet met absolute zekerheid dat dat niet onze bedoeling kan zijn geweest.*

- *Nee, prima hoor, excuses zonder meer aanvaard, maar je hebt me wel nieuwsgierig gemaakt. Bedoel je dat de edelman had moeten heersen over haar zonder enige emotie, en dat hij in de fout ging door verliefd op haar te worden?*

- *Verliefd is nog zwak uitgedrukt. Hij werd volslagen krankzinnig van verlangen naar haar. Hij kamde zijn schatkamers uit om steeds nieuwe geschenken voor haar te vinden, en het grootste probleem was dan nog waar zij die kon verbergen voor haar man. Hij maakte zich met de dag belachelijker. 's Morgens was zijn eerste rit te paard naar de kleine*

hoeve waar zij met haar man woonde, zogenaamd om de voortgang van de werkzaamheden daar te inspecteren. Hij liet daar namelijk een prachtig huis met twaalf kamers bouwen, zogenaamd als belegging, maar in feite omdat hij fantaseerde dat hij er ooit met haar zou kunnen wonen.

- En de echtgenoot had niets door?

- Natuurlijk wel, die was niet op zijn achterhoofd gevallen, maar het was niet zijn plaats er tegenin te gaan. Zijn grootste zorg was dat zijn Heer zich door de omgang met zijn vrouw vernederde en sociaal zelfmoord pleegde. Door zijn manier van omgaan met zijn vrouw.

- Wat had hij dan moeten doen?

- Er is geen uitweg uit dit soort situaties. De echtgenoot had zelf zelfmoord kunnen plegen en daarmee zijn vrouw de vrijheid kunnen bezorgen om onbegrensd met de Heer te verkeren. Maar daarmee had hij de Heer slechts een touw in handen gegeven om Zichzelf op te knopen. Dat was het omgekeerde van wat hij wilde, namelijk zijn Heer beschermen tegen diens eigen hartstocht. De lijfeigen echtgenoot deed het enige wat hem overbleef: hij sloeg de vrouw half dood.

De opzweepende, beheksende klanken van de Beethovens *Kreutzer Sonate* klonken opeens in mijn hoofd, en ik moest zoals zo vaak denken aan Tolstoys onvergelijkelijk, onverdraaglijk meesterlijke novelle van verleiding, jaloezie en moorddadige wraak, rond hetzelfde muziekstuk en met dezelfde naam.

- Uit jaloezie?

Mijn gesprekspartners, die tot dusver afwisselend mijn vragen hadden beantwoord als bij afspraak (een komische voordracht voor

twee heren? de paperpresentatie zoals zij die oorspronkelijk gepland en voorbereid hadden?), keken mij inmiddels steeds ongeloviger aan. Was dit nu de transcontinentale specialist waarvoor zij mij gehouden hadden? De zelfbenoemde, zij het niet-Islamitische, *goeroe*, of liever *sjaich*, van Islamitische seksualiteit? Snapte hij er dan echt niets van?

- *Nee, natuurlijk niet. Hij wist dat die vrouw gewoon het recht van de Heer was. Dat was het probleem niet. Nee, hij sloeg haar omdat zij door hun Heer verliefd te maken, Diens eer vernietigde en Hem aan de rand van de ondergang had gebracht. Hij sloeg haar dood uit liefde tot hun Heer.*

Plotseling drongen zich bij mij vage parallellen op met de Christelijke interpretatie van Jezus' kruisdood als culminatie van de heilsgeschiedenis. 'Want zo lief heeft God de mensen gehad dat Hij Zijn Eigen Eengeboren Zoon...' Maar wie was in het Pakistaanse verhaal het slachtoffer, en wie de offeraar? En wie de verraderlijke, manipulerende God achter de schermen?

- *Dat zal de Heer niet in dank hebben afgenomen.*

- *Nee, inderdaad, en dat is vooral waarom wij in ons paper niet het achterste van onze tong hebben kunnen laten zien. De echtgenoot sloeg zijn vrouw hard en langdurig, tot ze, leek het, geen geluid meer kon uitbrengen. Toen de edelman de volgende ochtend te paard langskwam, vond hij zijn geliefde schijnbaar zieltoegend, haar benen deels met zoutzuur overgoten, in een greppel naast het huis. De echtgenoot zat naast haar luidkeels te klagen als was zij al gestorven.*

Hier loste Aziz zijn collega af. Kennelijk had het verhaal voor hem een persoonlijk emotionele lading die de wetenschappelijke portée verre te boven ging.

- *Dit is de niet uit te schrijven implicatie van onze casus: alle drie*

waren in een wurggreep geraakt waaruit geen van drieën levend had mogen ontsnappen. Het eenvoudigst was geweest als de edelman zijn mannelijke lijfeigene ter plaatse had gedood, de gewonde lijfeigen vrouw voorop zijn paard had genomen, en in allerijl naar het streek-ziekenhuis was gereden, op nog geen drie kilometer afstand, en zij daar ondanks de haast onmiddellijk was gestorven. Maar de verwondingen aan haar benen waren niet zeer ernstig. Haar sprakeloosheid was meer een kwestie van schrik en verbijstering dan dat zij werkelijk bezig was te sterven. En ze was zwanger van hem.

Op dit punt leek het bier hem teveel te worden. Zijn zin eindigde stamelend en hij zakte een van de leunstoelen in. Ahmad nam de fakkel over.

- Stervend desnoods, maar voorop het paard van haar geliefde met tedere zorg naar het ziekenhuis gebracht te worden. Dat zou de ultieme triomf zijn geweest van haar streven, de rollen om te keren en erkend te worden, niet als bezit maar als geliefde, gelijke, meerdere, vervulling van het leven van haar hooggeplaatste mannelijke minnaar, godin. Het was juist deze diepste vernedering en ontkenning die haar echtgenoot hun Heer had willen besparen.

Ook Ahmad zweeg hier een ogenblik, als dreigde hij in tranen uit te barsten. Toen ging hij verder:

- Geconfronteerd met het tafereel van de gewonde geliefde en haar weeklagende echtgenoot, beseftte de edelman eindelijk in welk een labyrint van zelfvernedering en zelfontkenning hij verzeild was geraakt door de toenaderingen van de vrouw, door zijn onvermogen haar toenaderingen te relativeren. Door zijn blinde liefde voor haar. Wij zijn Moslims en hebben slechts echo's van het Hindoe kastensysteem in onze cultuur. Niettemin wist hij zich voldoende Kshatri, de op een na hoogste rang, die van koningen en militairen, om met het ontwakende besef te kunnen leven. Hij meende dat er geen weg terug kon zijn. Hij

steeg van zijn paard, overhandigde zijn zwaard aan de mannelijke lijfeigene, en gebood deze hem op staande voet te doden.

Er begon mij iets te dagen van de redenen waarom deze op zich interessante en illustratieve casus bij mijn twee gesprekspartners zulke diepe emoties teweegbracht. Ahmad ging door:

- In plaats van het bevel op te volgen, probeerde de echtgenoot zijn vrouw te doorsteken, die daardoor werkelijk leek te overlijden, en stortte zichzelf vervolgens op het zwaard van zijn Heer. Maar omgang met het zwaard was uiteraard niet de deskundigheid noch de kaste-positie van de lijfeigene, en beide handelingen konden alleen maar jammerlijk mislukken. Zij hadden slechts wat onbetekenend bloed-verlies tot gevolg.

Op dit punt bleek Aziz weer voldoende hersteld om het woord over te nemen.

- Bedienden en ziekenhuisbeambten arriveerden korte tijd later ter plaatse, en troffen de edelman in waanzinnige verbijstering aan. Hij heeft de rest van zijn leven in dwangverpleging doorgebracht. Spoedig hersteld van haar verwondingen, bleek de vrouw zwanger van een tweeling, die naar plaatselijk gewoonterecht de bezittingen van de edelman erfden.

- Onze studie is daarmee betaald, nam Ahmad het weer over. Onze moeder is enige jaren geleden gestorven, tot het eind slecht ter been door de brandwonden van het zoutzuur, maar haar echtgenoot leeft nog en beheert ons landgoed, met grote inzet en onverwacht talent. Wij noemen hem nu maar onze vader.

- Ik begrijp het, kon ik nog net uitbrengen, vol schaamte over mijn eigen gebrek aan begrip. Ik vervolgde:

- *Maar het wordt nu echt tijd naar bed te gaan. Bedankt, heren. Het was bijzonder verhelderend. Bedankt voor Uw vertrouwen dat U dit met mij heeft willen delen. Goede nacht.*

Verbijsterd door de verpletterende onnavolgbaarheden van de teelzucht die steeds maar nieuwe scheppingsverhalen opriep en steeds weer nieuwe apocalypsen, sleepte ik mij naar mijn kamer, maar de slaap kon ik niet vatten. *'Maar dat hoef ik U niet te vertellen, als deskundige'.*

AFSTAND

Hij kon zeker terugzien op een geslaagde voorlichtingsbijeenkomst.

De landelijke voorbereidingen voor de Elfstedentocht hadden de opkomst nauwelijks beïnvloed. Zijn dia's, technisch misschien niet volmaakt, hadden toch weer hun werk gedaan, en de deelnemers stof voor enthousiaste discussie gegeven: de aanblik van de prachtige dorpen, de maïsvelden, het spontane gemeenschapswerk aan dammen en bruggen, vindingrijke oplossingen voor opslag- en vervoersproblemen, de geheel uit plaatselijke materialen opgetrokken dorpskliniek. En dan steeds weer die prachtige Afrikaanse mensen: de kinderen om wie het tenslotte allemaal begonnen was; de vrouwen die zo zichtbaar trots waren op hun nieuwe verworvenheden (kippen, groententuin, voedingslessen, het uniform van de vrouwenbond van de kerk). De foto's van markante oude mannen met hun zichtbare inbreng in de nieuwe overlegstructuren van het ontwikkelings-

project, hadden weer laten zien hoe het oude niet altijd de vijand van het nieuwe hoefde te zijn. Vooral door de groothoeklens die zijn ouders destijds voor zijn verjaardag hadden meegegeven, was de sfeer van de wekelijkse vergadering van alle project-boeren goed overgekomen – geen individuele portretten meer maar echt groepsinteractie; je hoorde bijna hun rustige, ernstige gesprekken. Zelfs het aandoenlijk gestencilde huishoudelijk reglement van de coöperatie ('mijn coöperatie' - het was eruit geweest voor hij er erg in had gehad) was op het glasparelscherm te zien geweest, gevolgd door opnamen van bladzijden uit de schoolse boekhouding van de penningmeester. Jammer dat hij de camera aan niemand had kunnen toevertrouwen, want nu was hij zelf nergens op de foto's te zien. Het was een goed idee geweest de vertoning af te sluiten met een snelle reeks impressies van het bierfeest waarmee het project, na anderhalf jaar proefdraaien, officieel was ingewijd, in aanwezigheid van volkshoofden, partijbonzen en ambtenaren.

Tegen alle vooroordelen in over een verpauperend, initiatiefloos Afrika had hij zijn eigen hoopvolle en medemenselijke visie met de zaal weten te delen. Een volgende keer moest bij dat slot misschien wat ter plaatse opgenomen muziek gedraaid worden. Gert-Jan had destijds leuke opnamen gemaakt; hij moest zijn telefoonnummer eens achterhalen. Maar nu eerst maar proberen in slaap te komen; morgen om negen uur werd hij weer in Groningen verwacht, en dan 's avonds weer een lezing voor een groep studenten...

Hij was kennelijk net ingeslapen. Toen de telefoonbel tot hem doordrong en hij het bed uitsprong bonsde zijn hart hevige.

- *Good morning, this is an international call for you from Kitwe, Zambia. Please hold,* zei een Afrikaanse vrouwestem.

Mooie manier om goedemorgen te wensen, half twee in de nacht. Hij kende niemand in Kitwe goed genoeg om door uit zijn bed gebeld te

worden. De storing op de lijn werd enige malen onderbroken door scherpe klikken, alsof de ongetwijfeld niet voor hem bestemde boodschap zich een weg moest banen over wissels die nog op het laatste moment werden omgezet. Dat werd hoogstens vijf uur slaap vannacht.

- Hello, this is me: George! Is that you, Pete? How you doing, Mr Man? Can you hear me very well, eeh?

- Sorry, this is Peter IJsvogel from Holland. With who wish you to talk? It is here middle in the night.

- Ja natuurlijk. Hier ook. Pete! Herken je mijn stem niet? Dit is George, van de coöperatie. Ik hoor jouw stem alsof je naast me staat, broer. Wat een technologie toch, vandaag de dag. Fijn je weer te horen. weet je nog hoe we samen altijd de boel onveilig maakten in Kawanga, hahaha?

Hij stelde vast dat de schalkse intonatie aanzienlijk meer suggereerde dan zich in feite had voorgedaan, in al die drie jaar.

- Oh, George. George Bwalya. Dzjie, dat is nou eens leuk, dat je me zomaar opbelt. Maar dit wordt toch veel te duur?

Hij deed werkelijk zijn best enthousiast te klinken; onderwijl bedacht hij dat een heel gezin in Kawanga een week moest eten van het bedrag dat één minuut bellen tussen Kitwe en Nederland kost.

- Hoe staat het leven, Pete? Hoe is de gezondheid? En je familie, is het daar goed mee? Ze zullen wel blij zijn je nu weer in de buurt te hebben. Weet je, ik zit hier in de stad, in Kitwe helemaal, om onderdelen te halen voor onze pomp en voor de generator, want die zijn van de zomer een beetje kapot gegaan. En nu heeft mijn zuster, of ik moest van jou altijd zeggen mijn nicht, of achternicht, weet ik het - in ieder geval die

heeft hier een hele goeie baan als telefoniste op de internationale centrale. Ze kan gratis de hele wereld afbellen, man. Dus wij zaten wat flesjes Eagle soldaat te maken, niet te gek natuurlijk, en toen dacht ik dat ik je maar eens moest bellen. Hoe is het met je? En je werk? John en Mwepya en Chief Chilefwa doen je de groeten, en ook Agnes natuurlijk, en ondergetekende.

- Waarom zit je niet in Kawanga? Op je post? Het is uitgerekend het hoogtepunt van de regentijd. En midden in de nacht, hier. Ik moet morgen weer werken, weet je. Sorry, ik ben nog niet goed wakker. Je belt me zo uit mijn bed. Het is ijskoud hier. Dat was waar; vanaf het linoleum had de koude inmiddels zijn bovenbenen bereikt. En die jongen aan de andere kant van de lijn leek wel dronken.

- Yes, Bwana! Altijd maar aan het werk, eeh? Of ben je misschien niet alléén daar, in de nacht, en wil je dat niet toegeven? Tussen haakjes, we hebben je gemist, dat kan ik je namens het hele project wel zeggen. Het valt niet mee de coöperatie bij elkaar te houden. De nieuwe hybride variëteiten sloegen toch minder aan dan we gedacht hadden. Weet je nog, kleine Simon van bij het schooltje? Die helpt me nu met de boekhouding. Maar ik zit nu alweer zes of zeven weken hier in de stad, die onderdelen komen maar niet. Het kunnen er ook negen of tien zijn, met al dat wachten raak je de tel kwijt. Maar dit is echt leven hier, man, hier gebeurt tenminste wat. En Alice, mijn zuster dus, die kent letterlijk iedereen hier. Die slaapt me overal mee naartoe. Zij doet jou ook de groeten. Wanneer kom je weer eens deze kant op? Gert-Jan (het klonk als Chartjèn) is een paar maanden geleden ook al vertrokken, we hebben nog een brief van hem gehad. Hij gaat trouwen, zegt hij. Maar dat hoef ik jou natuurlijk niet te vertellen.

- Ja, hij heeft een vriendin schijnt het. Ik was net van plan volgende week of zo naar hem toe te gaan, ik wilde hem eerst wat tijd laten om weer zijn draai te vinden hier.

Nu hard nadenken over een goede, toegewijde vraag. Het was nu bijna kwart voor twee. - *Hoe is het met onze ingenieuze sluisjes afgelopen? Je hebt ze toch niet zo maar laten roesten, hoop ik?*

- *O, nee, het gaat veel beter nu. Vooral als de pomp het weer doet zijn die sluisjes waarschijnlijk echt een hele uitkomst. Afwachten dus maar. Ach, nu in de regentijd is er eigenlijk water genoeg, het ergste komt straks, in mei, juni. Heb je mijn brief nog gekregen? Die stereo, daar wou ik het even over hebben. Ik heb me inmiddels bedacht - eigenlijk kun je beter op zeker spelen en er gelijk één met 200 Watt uitgangsvermogen opsturen, met inplugmogelijkheid voor televisie en video, want mijn zwager hier heeft pas een nieuw toestel en we willen wat leuke muziek van de TV op...*

De stem van de telefoniste kwam tussenbeide, en zijn eerste reactie was een gevoel van grote opluchting.

- *So sorry to interrupt. I am afraid we have to use this line for an urgent government call. Try again, please.* De lijn viel opeens dood.

Dat moest Alice zijn geweest. Ze zou lijken op de jonge vrouwen van de dia's, met de scherpe jukbeenderen en de langgerekte ovale schedelvorm van Kawanga. Niet echt een zus van George. Misschien eigenlijk wel zijn vriendin. Of waarschijnlijk niet, eigenlijk. George was ondanks alles toch maar een boerenkneuter uit een dorp. En zij kende letterlijk iedereen in Kitwe, een grote, moderne stad. Zo'n goede baan, dat kreeg je als jonge vrouw maar niet zo maar, daar moest serieus iets tegenover staan in het Zambia van vóór de AIDS-epidemie.

Tegen de muur van het vertrek blonken kleurvergrotingen van de mooiste dia's van die avond in het halfduister van de straatverlichting. Na een paar minuten nijdig een sigaret te hebben gerookt begon hij het telefoonboek te zoeken. Hij belde de inlichtingen en

AFSTAND

boekte een internationaal gesprek met Kitwe, maar al dadelijk deelde de Nederlandse telefoniste hem mee dat er, helaas, een wachttijd was van vier uur.

Dat werd moeilijk. Slapen of wachten? In Kawanga hadden zich dat soort dilemma's nooit voorgedaan.

WAARHEIDSCLAIMS

Een van de grootste problemen in het handhaven van de wereldorde leek het vinden van een kosmisch tijdschema waarmee de nodige regelmaat kon worden opgelegd aan de (potentieel grillige en naar verwachting zelfs gewelddadige) vergaderingen van de demiurgen, die nu al aeonen waren uitgesteld omdat geen oplossing was gevonden. Ieder had volgens opdracht zijn eigen heelal geschapen, waarvan steeds een eigen tijd de ruggegraat uitmaakte, en per definitie leek onderling contact tussen de tijden van verschillende heelallen vernietigend voor alle tijd en alle materie – de grootste bedreiging misschien wel ooit, van de ontelbaar vele bedreigingen waaraan de wereldorde in de loop van meer dan 245 miljard rotaties was blootgesteld.

De veelheid van werelden, ieder met een ambitieuze en vrijwel autonome demiurg aan het hoofd, was ingesteld om de hinderlijke en

beschamende competitie van de demiurgen op aanvaardbare wijze te kanaliseren. Het *Periodiek Systeem van Elementen* (waaraan in laatste instantie de *Kosmologie van Cyclische Elementtransformatie* ten grondslag blijkt te liggen), zelfs de zogenaamde *Bijbel* van een minderheid van de denkbewoners van 34CPR_Terra, en veel van de verder door hen in de vorm van teksten (Zarathoestra's *Zend-Avesta*, Homeros' *Ilias*, Vondels *Lucifer*, Miltons *Paradise Lost*, *Sjors en Sjimmie in Donker Afrika*) en bewegende beelden (*Sneeuwwitje*, *The Magnificent Seven*, *Bambi*, *The Godfather*, *Polleke*, *Le Comte de Montechristo*) geproduceerde volkscultuur – dit alles bevat nog vage en sterk vertekende echo's van deze demiurgencompetitie, maar de werkelijke hevigheid en fatale ernst ervan heeft zich tot dusver vrijwel geheel aan denkbewonerlijke beschrijving onttrokken.

Zouden de heelallen ooit met elkaar in aanraking komen (bij voorbeeld door het beoogde evenement waaraan alle demiurgen vanuit hun eigen heelal zouden deelnemen), dan was te vrezen dat zij elkaar (zoals materie die antimaterie ontmoet) totaal zouden vernietigen; de huidige *kalpa* van de wereldorde zou ten einde komen en het is onzeker zelfs of ooit uit enige bron een nieuwe orde zou kunnen ontstaan. Maar zonder onderling contact zoals de vergadering moest tot stand brengen, zou elke demiurg volledig verzelfstandigen en zou de opperheerschappij van de Eerste Beweger een ijdele illusie zijn geworden. Enigszins in de trant van de stimulerende maar evenzeer wereldvernietigende ideeën die de 34CPR_Terra denkbewoner Karelo Márekeso (geünificeerde kosmische spelling voor Karl Marx) ooit onder de term 'diyaleketiko' ('dialektiek') te berde heeft gebracht, werd zo, wat aanvankelijk de grootste redding van de wereldorde leek te zijn, spoedig haar grootste bedreiging.

De Eerste Beweger was, als enig intellect in de hele wereldorde, in staat om binnen zijn eigen (per definitie oneindige) denkprocessen de centrifugale scheppingsinitiatieven van de duizenden verschillende demiurgen te registreren en te overzien, zonder daaraan zelf

ten gronde te gaan. Hij was met recht Het Zijnde, en onvermijdelijk was De Tijd zijn grootste struikelblok – op een wijze reeds door Karelo Marekeso's nagenoeg tijdgenoot Máritino Barakolanodapólugo ((Martin Braaklandploeger < Heidegger; geünificeerde kosmische spelling) uitputtend behandeld maar verre van opgelost. Het had geen zin de demiurgen terug te roepen of in hun creativiteit aan banden te leggen – dat dreigde slechts totale chaos en vernietiging op te leveren, want zij zouden hun verworven autonomie onmogelijk willen of kunnen prijsgeven. De wereldorde zelf moest totaal opnieuw geconcipeerd worden.

Om hiervoor de gelegenheid te scheppen plaatste de Eerste Beweger, overigens zonder voorafgaand overleg, zijn hoed getooid met struisvogelveren, afgehakte meisjesarmen en geitenschedels, op de krullenbol van zijn meest geliefde demiurg, Joshuah bar Miriam Hanazareti, die op verrassende wijze ondanks de 46-dimensionale ruimte waarin zich het goddelijk gebeuren pleegt af te spelen, zich toch steeds aan de rechterhand van de Eerste Beweger pleegt te bevinden – alsof dan wel niet het probleem van de Tijd, maar dan tenminste dat van de Plaats, al voorgoed was opgelost. Door de hoedtooiing zwol Joshuah onmiddellijk op tot kosmische dimensies, en kwam de Eerste Beweger beschikbaar om zich voor overleg terug te trekken met zijn vier trouwe raadsheren, te weten Aristoteles Stagirus, Friedrich Nietzsche, Beëlzebub Heer der Vliegen, en, als jongste lid van dit illustere gezelschap, Johannes Sibanda alias Wim van Binsbergen.

De vergadering vond zoals gewoonlijk plaats op de ijzige vlakten van [34CPR]¹_Callisto, een maan van 34CPR_Jupiter, de reusachtige zusterplaneet van 34CPR_Terra. Vrijwel geheel uit bevroren H₂O samengesteld, kwam aan [34CPR]¹_Callisto de opvallende eer toe de meeste inslagkraters te tellen van het zonnestelsel 34CPR_Sol, zowel per oppervlakte-eenheid als in absolute cijfers. De inslagkraters getuigden van het feit dat elke door de Eerste Beweger bijeenge-

roepen vergadering hier plaatsvond: een beproefde plek die het algemene temperament van de vergadelaars en hun tijdens de vergaderingen steeds meer verhitte gemoederen het beste bleek te kunnen verdragen.

De Eerste Beweger had hier door zijn overmaat aan energie een vochtige kuil in het ijs uitgebeten, waarin alle vijf gerieflijk konden plaatsnemen. Ontdaan van zijn groteske hoofddekseel, was de voorzitter voornamelijk een staketsel van tochtige lappen, waardoorheen duizendvoudige argusogen verbeterde loerden naar het heelal waarop hij de laatste paar miljard jaar steeds meer zijn greep aan het verliezen was. Friedrich leek een witte jas aan te hebben wat hem op het eerste gezicht het uiterlijk van therapeut en gespreksleider leek te bezorgen, tot duidelijk werd dat hij was opgevoerd in het gewaad waarin hij – als terminale syfilispatiënt – zijn laatste, benevelde levensjaren op 34CPR_Terra had doorgebracht – een met de knoopsluiting naar achteren gedragen dwangbuis waarvan de veel te lange mouwen eerst om zijn armen waren geforceerd en vervolgens achter zijn rug stijf waren toegeknoopt, als wandelende (en onder het wandelen luid neuriënde) illustratie bij zijn eerste boek dat hem dadelijk beroemd had gemaakt: *Die Geburt der Tragödie aus dem Geiste der Musik*. Door een ernstige regiefout van de verantwoordelijke Getrouwen was voorts Aristoteles niet opgevat als de aanvankelijk nogal on-Griekse hofonderwijzer uit Stageira nabij de Macedonische hoofdstad Pella, maar als een Sybariet, door twaalf slaven gedragen in een weelderige draagkoets waarin voor zijn overvet lichaam en gedrapeerde zijden gewaden nauwelijks genoeg plaats was. Beëlzebub, hoewel een meester in vermommen en mimicry, was aanwezig in zijn meest gebruikelijke uitmonstering, als de zich op zijn staartvinnen rechtstandig voortbewegende vissengod Dagon met, net als het gravelijk prinsje Jantje uit Den Haag, aan zijn arm een mandje. Sibanda droeg een slordig aangedrukt rubberen gezichtsmasker van een scheppingsgod uit Zuidelijk Centraal Afrika, Mwendanzjángula, met daaronder over schouders en romp vele

lagen van luipaardhuid, zebrahuid en schaapskleren, en hij werd, niet zonder parallellen met de Stagiriet / Sybariet, naderbij gereden op een zogenaamde *bandwagon* ('muzikale praalwagen'), die hij nog maar juist en uit berekening had bestegen maar die al veel eerder bezet was met een Afro-Amerikaans orkest van New-Orleans-trompetisten, – zij speelden afwisselend 'O When the Saints...', en 'Culturen Bestaan Niet'.

Nadat allen klotsend, door te gaan liggen, hadden plaatsgenomen in ijzige poel die de Eerste Beweger om zich heen had gevormd, verdwenen de begeleiders en Getrouwen onmiddellijk uit het gezicht. De visuele aanwezigheid van de vergadelaars was niet geheel constant maar vervaagde bij vlagen, om dan weer in intensiteit en kleur toe te nemen, als waren zij slechts een geprojecteerd hologram met slechte transmissie.

De Eerste Beweger nam het woord. Om de communicatie te vergemakkelijken werd gebruik gemaakt van de Universele Kosmische Oertaal, zoals die ook door het gehele mensdom gehanteerd was vóór de torenbouw te Babel. Want wat de Heere kan ontbinden, dat kan Hij ook weer binden. Zijn Stem was teleurstellend menselijk, droog en ambtelijk. (Als Sibanda ken ik die stem maar al te goed van veldwerk in de cultus van de Hoge god Mwali, in Botswana).

- Welkom. Dank dat jullie allen op zo korte termijn deze vergadering door jullie aanwezigheid konden verrijken. Voor we beginnen moet ik, vooral voor de politiek correcte lezers, even onze samenstelling uitleggen. Volgens de genderstructuur van het heelal dat ons thans gastvrijheid biedt, is ons gezelschap eenzijdig. Er zijn geen zogenaamde 'vrouwen' bij, misschien met uitzondering van Beëlzebub, die immers van alle markten thuis is. Een dergelijke eenzijdigheid is niet goed te praten, en zal ons spoedig de kop kosten. Verder valt op dat behalve Ikzelf alle geachte commissieleden afkomstig zijn van de planeet 34CPR_Terra. Dat is echter wel weer te rechtvaardigen. Het universum waartoe het

zonnestelsel 34CPR_Sol behoort blijkt, ook volgens de meest recente opgaven, het enige te zijn waarvan de demiurg (in dit geval Mijn Eigen Zoon Joshuah, die helaas wegens uiterst dringende taken niet bij ons kan zijn) de vermetele, eigenlijk schandalige moed heeft gehad de gebruikelijke materie en het al wat uitzonderlijker leven aan te vullen met een derde variant die de demiurg zelf en zelfs Mij als Eerste Beweger al te pijnlijk dichtbij komt: zelf-reflexieve denkbewoners! Het is de verderfelijke suggestie geweest van Onze Huisleraar Teilhard de Chardin, die dan ook nooit meer bij dit soort vergaderingen zal aanzitten en wie nog andere, veel verder reikende disciplinemaatregelen boven het hoofd hangen. Zelf-reflexieve denkbewoners, jullie inclusief trouwens... – Ik Heb ermee leren Leven, en probeer er met deze vergadering Mijn Voordeel mee te Doen. Maar we hebben nog veel ernstiger zaken onder ogen te zien vandaag.

De Eerste Beweger pauzeerde even op dit punt. Zijn Beeld in de ijzige poel flakkerde hevig en doofde zelfs bijna uit. Maar Hij Hernam Zich:

- Ik zal er geen Doekjes om Winden. We Staan voor de grootste uitdaging aller tijden. En Onze notulist, Sibanda, heeft het nadeel dat hij misschien dan wel aardige en originele beelden kan oproepen, getuige ook Onze aanwezigheid hier (Zijn retorisch demonstratief handgebaar rond van de ijzige omgeving van Callisto, naar de poel en de aanwezigen, om te eindigen tegen de in miljarden puntbronnen oplichtende Melkweg op de achtergrond), maar dat van dialogen, narratieve spanning of karakterontwikkeling tot dusver bij hem volstrekt geen sprake is geweest. Ik vraag Me soms af waarom Ik hem erbij heb gehaald.

- Ik heb daar dan ook niet om gevraagd, wierp Sibanda ongevraagd tegen, nogal geïrriteerd. Maar ik weet wel waarom ik hier ben.

- Laat dan maar eens horen, kigde de Stagirit met onverwacht hoge en bibberende stem. Was dat de man die Alexander er dagelijks van

langs had gegeven met een rietje, en hem allerlei loze zoölogische verzamelingen had laten aanleggen en doorsturen?

- *Eerst een punt van orde, kwam Beëlzebub tussenbeide. Laten we niet net doen alsof ieder van ons vijven hier in volle glorie aanwezig is. Behalve ik en Sibanda zijn jullie verder allemaal dood.*

- *Ik wou juist dat punt maken over de Eerste Beweging hier, verhiel Friedrich zich ijsdruipend van zijn plek in de poel. Hij was toch dood? Ik heb toch aangetoond dat hij dood is? (Als kind, bij het Diefje met Verlos spelen, werd de een na de ander voor dood aangetikt. Je kon je niet méér belachelijk en gehaat maken dan door na enige minuten weer in dezelfde ronde van het spel terug te keren en weer mee te gaan doen, rond te gaan draven en vrijplaatsen ('passies') te claimen alsof er niets gebeurd was. Dood was dood, althans tot de volgende ronde begon, waarbij iedereen weer opeens levend werd.*

- *Ha, precies, riep de Eerste Beweging, waarmee hij liet doorschemeren dat de hele vergadering doorgestoken kaart was en dat elke gedachte en bijgedachte Hem onmiddellijk reeds in alle volheid geopenbaard was. Dit is een nieuwe ronde. Onz' Joshuah knapt het verder even op. Hij is Hem, nu. En Friedrich, je moet ophouden. Jij kunt dromen van een Jenseits von Gut und Böse, en je met je stomme dwangbuis en je dwangmatige neuriën verbeelden dat dat de plek is waar jij je nietige mugachtige existentie doorbrengt, maar ik ben toevallig wel Jenseits von Todt und Leben! Weet je nog: יהוה יהוה JHWH, Ik Ben Die Ben, of, als je Me dan toch nog niet van die andere Ben (de goedkope telefoon-provider) kunt onderscheiden: Ik Zal Er Zijn. Het Zijnde!*

- *Menschliches, all zu menschliches, verzuchtte Friedrich terwijl hij stond te zwaaien op zijn wit-omzwachtelde benen in de koude poel, en daar al spoedig in omviel met zijn gezicht naar beneden, onder water.*

- *Zo, die is eindelijk echt dood*, sarde Beëlzebub. Uit een holte achter in zijn hoofd, als in een Afrikaans fetisjbeeld, kwam opeens een horde vliegen opzetten, luid pulserend zoemend met de vleugels als ongehinderd door de afwezigheid van een dampkring op deze betrekkelijk kleine koude maan. Na drie keer rond de roerloos in de poel liggende gedaante van Nietzsche te hebben gevlogen, landden zij en masse op zijn achterhoofd, nek en schouders, uitdagend verder zoemend.

- *Belzie, dit lijkt echt nergens op*, bracht de Eerste Beweger met enige moeite uit, schijnbaar stikkend van de slappe lach.

- *Erbie, laat me niet lachen*, proestte Beëlzebub terug, en even leek het alsof zijn plotseling vervaarlijk opgezette lid voor zijn staart tevoorschijn en omhoog kwam, en zich op de gedrapeerde flarden rond de staketsels van de Eerste Beweger richtte – maar het beeld flakkerde en de indruk verdween even snel als hij was opgekomen.

- *Stootje*, hernam de Eerste Beweger kleinerend, en nog wat nahikkend, tot de wijsgeer aan wie Hij Zijn Naam had te danken. *Als ik je goed begrijp, ben je ervan overtuigd dat er voor Ons Tijdsprobleem geen oplossing is.*

- *Inderdaad. Essentia non sunt multiplicanda sine necessitate.* (Helemaal fout, dacht Sibanda. Dat is Ockham, zeventienhonderd rotaties later. Maar hij hield zijn mond.) *Waar P, daar niet niet-P. Daarop is mijn hele logica gebaseerd. En trouwens, de hele volgende filosofie van het Westen. De tijden van verschillende heelallen zijn dus onderling niet te verzoenen, en elke poging daartoe zal leiden tot totale vernietiging.*

Beëlzebub: *Zie je wel, Sibanda moet ook nog dood en dan zijn we allemaal dood behalve ik. Quod erat demonstrandum. $E=mc^2$.*

- *God, U mag niet toestaan dat ik zo buiten spel gezet wordt, riep Sibanda geschrokken uit. Hij was hier toch op speciale uitnodiging? En hij meende inmiddels het monopolie te hebben op postmoderne of New Age toeëigening van slecht begrepen Nieuwe Natuurkunde.*

(Hoongelach van Beëlzebub) *Je doet nog niet eens mee, je bent nog niet eens dood, je zit nog in een soort voorgeborchte van meedoen. Van Zijn. Einstsein. Einstsein. Einstsein!*

- *Nee, kolerelijer, ik heb je wel door, ik zit hier als volwaardig lid van deze belangrijkste vergadering van de wereldorde, godverdomme.*

Eerste Beweger: *Hoor ik daar vragen "Godverdomme?" ' Dat kan zó geregeld hoor. Maar, Sibanda, jij denkt dat je een uitweg hebt?*

- *Ja, Heer. En de toekomst van de wereldorde hangt ervan af.*

Hoongelach ging op. Misschien geprikkeld door de vliegen rond zijn hoofd begon Friedrich met zijn benen te trappelen zodanig dat de ijsspetters iedereen om de oren vlogen. Hij trok zijn knieën onder zich en, onmachtig zijn armen te gebruiken (want die zaten met het dwangbuis achter zijn rug vastgeknoopt), kwam hij met uiterste krachtinspanning, luid kreunend en zuchtend, omhoog, en bracht met moeite uit:

- *Dat maak je toch alleen maar jezelf wijs, namaakfilosoof. Je hebt nooit ook maar één tentamen filosofie gedaan. (Het was maar al te waar, nou ja, behalve Symbolische Logica dan, en een taalkunde-paper gebaseerd op Whitehead & Russell.) Je zit verstrikt in je stinkende beestenvellen. Sjamaan van lik-me-vessie. Charlatan. Oplichter. Het spelen op de man schokte Sibanda, die tot dusver had gemeend dat die methode alleen aan hemzelf was voorbehouden.*

- *Goed zo, vuurde Beëlzebub aan. Een-nul. Die zit. En nu verder! Door*

de middencirkel.

Sibanda had al tientallen jaren tevoren beseft dat de enige zijnswijze die verleden en toekomst in zich kan verenigen, die is van de goddelijke bedrieger – een immanente persoonlijke kracht die alle nonchalante, heldenmoed en morele onverschilligheid van de tijd van jagen en verzamelen (verreweg het grootste deel van de mensheidsgeschiedenis, dus) in zich verenigt. Niet *Die Zukunft einer Illusion* (Freud), maar *toekomst als illusie*. Het mythische beeld flitste door hem heen van Wennapoesj, de grote goddelijke bedrieger van de Noordamerikaanse Winnabago Indianen, een baldadige figuur die dansend en zingend vuren ontsteekt en dooft, tegelijk de zondvloed ontketent en hem bestrijdt en door list en geweld bedwingt, een Noach die zijn eigen Zondvloed-zendende God is en tegelijk bestrijdt en overwint.

- O.K. *Het venijn zit in het uitgaan van de mogelijkheid van waarheidsclaims. Aristoteles deed dat zoëven ook nog. 'Waar P, daar niet niet-P'. Dat lijkt zo vanzelfsprekend waar, daar gaan we niet aan twijfelen. Maar zo komen we er niet. Schrödingers Kat.*

De Eerste Beweging: *Ja, knal er nog maar een New Age cliché tegenaan, als een Jehovah's Getuige een bijbelcitaat. Lust je nog een peul, zeggen ze bij ons in Schin-op-Geul. Friedrich deed een waarheidsclaim door te zeggen dat ik dood ben. Veel wijst erop dat hij gelijk heeft. Maar hij is dood en Ik Ben die Ben, Ik Ben bijvoorbeeld Degeen die nu Spreekt hier. (Zich theatraal oprichtend en dreigend rondkijkend:) Hebben jullie daar een probleem mee?*

Zonder in te gaan op het verwerpelijke van dit recente Amerikanisme (≈ 'zijn julie het daar soms niet mee eens?'), vervolgde Sibanda: *Een kat zit in een hermetisch gesloten container samen met genoeg lucht om te ademen, voldoende voedsel en water, en een capsule blauwzuurgas. Open de container en de container zal worden opengestoten – de*

kat zal onherroepelijk dood worden aangetroffen. Open de container niet en je weet niet zeker of de kat levend is of dood. Dat wil zeggen de kat is zowel levend als dood, meer weet je niet.

Aristoteles: Ach kom nou toch. Tweedehandse namaakkennis. Domme sofismen. Het lijkt Zeno wel – eerst zeker de halve weg van die schildpad, die nu opeens een kat is geworden? En dan de hele weg pas afleggen? Waar dood daar niet levend. ‘...Socrates is een mens...’

Sibanda: OK. Duidelijker voorbeeld. Marokkaans meisje groeit op in Nederland, krijgt een vriendje en wordt zwanger. Islamitische vader en broer willen meisje doden want hoer. (Bij het horen van dit vreselijke woord, dat in de Talmoed immers ook gebruikt althans geïmpliceerd wordt voor de Moeder van God, beginnen de flarden rond de staketsels van de Eerste Beweging vervaarlijk te flapperen; maar Sibanda spreekt door alsof hij niets merkt.) Nederlands recht beschermt meisje, Nederlandse rechter stopt vader en broer in gevangenis. Vader en broer voelen geen spijt, hebben naar eigen mening het grootste gelijk van de wereld. Nederlands rechter is streng maar rechtvaardig, heeft naar eigen mening het grootste gelijk van de wereld. Geldt nu: waar recht, daar niet geen-recht? Nee. De kat is zowel dood als levend. Beide partijen hebben gelijk maar hun standpunten zijn onverzoenbaar. En dit soort grenstegenstrijdigheden die alleen met compromis en wijsheid zijn op te lossen vind je overal en altijd waar in principe niet verzoenbare systemen met elkaar in contact komen. Bij voorbeeld, in vrijwel alle gevallen van interculturaliteit. Lesen Sie mein Buch!

Beëlzebub: Leuk geprobeerd, Sibanda. Maar het meisje is dood, en vader en broer brommen levenslang in de lik. Alleen de rechter toucheert zelfingenomen zijn grote salaris, van de staat. Dat bewijst allemaal niks. Je lult maar wat.

- Helemaal niet. Rechter trekt zich de haren uit het hoofd, bezoekt de

familie van meisje, vader en broer, wordt daar door de oudere vrouwen bespuwd en wordt gedwongen hun verlepte blote borsten te bekijken, meisje leeft nog, vader en broer zijn na een half jaar vrij want alleen intentie niet daad.

Beëlzebub: Ja. En ze zijn in de lik geradicaliseerd, melden zich voor Islamitische Staat, en worden door de Peshmerga aan flarden geschoten in een Iraaks roggelveldje. Meisje wees. Moet alsnog de hoer spelen om haar nog niet eens zo oude moeder te onderhouden. Alles voor niets, d.w.z. voor mij.

Eerste Beweging (weer schaterend): Ja Belzie, zo kan-ie wel weer. Sibanda, wat je zegt zijn allemaal maar losse flodders. Postmodern modieus gezeur. Hoe past je theorie op het probleem waarvoor we staan, de onmogelijkheid van synchroniseren van al die verschillende tijden van al die in principe opstandige en afvallige demiurgen?

- Door wijsheid! Je moet beginnen het probleem te negeren en zeker niet onder woorden te brengen. Voor U moet dat weinig anders zijn dan het toepassen van een oude gewoonte.

- Sibanda, pas op je woorden.

- Hij is leuk, hè? Misschien geschikt als nieuwe hofnar? Zo'n leuk baantje vond ik dat trouwens niet (zegt Beëlzebub).

- Hou je toch bij je vliegen. Goed, laten We zeggen: We Negeren de onverzoenbaarheid van die tijden, We Doen net alsof die onverzoenbaarheid een ongefundeerde waarheidsclaim is. En dan. Gaan We dan zitten wachten tot al die heelallen samen ontploffen op grond van Waar P daar niet niet-P?

Sibanda: Het is gewoon onzin. Zo'n waarheidsclaim kun je niet leggen. Waar God daar niet niet-God? De eenvoudige waarneming leert al

anders. Waar God, daar ook niet-God. Daar lijkt het meer op. Waar tijd T_1 , daar ook tijd T_2, T_3, T_n ($0 \geq n \geq \infty$).

Beëlzebub: *Now you are talking, my boy.*

Aristoteles: *Wau woe waa tohki maa woi. Barbarengelbrabbel. Daar heb ik mijn perifere Grieks niet voor geperfectioneerd. Wat doe ik hier eigenlijk nog?*

- Precies!

De twaalf slaven komen opeens aanrennen met hun protserige draagkoets, lopen in het voorbijgaan over Nietzsche heen zodat deze verder de ijspoel in verdwijnt, trekken op de plaats trappelend als zwaar gemotiveerde paarden de Stagiriet, in zijn weelderige gewaden nog nadruipend van het ijswater, de draagkoets in, en zij verdwijnen in een oogwenk achter de in het Melkwegduister glinsterende horizon van Callisto.

De Eerste Beweging is maar nauwelijks gerustgesteld: *Dus jij denkt dat dat samenkomen van al die opstandige individuele tijden alleen maar een gevaar kan vormen vanwege een misplaatste unitaire logische theorie van de uitgesloten derde?*

Bang om niet te kunnen uitspreken en de aandacht van zijn eminente gesprekspartner te verliezen, ratelde Sibanda nu steeds sneller door, waarbij hij niet merkte dat zijn uitspraken steeds gratuïter en incoherenter werden. *Ja, zoiets. Die hele logica van ons geachte mederaadslid Aristoteles is een illusie, dat wil zeggen werkt gedeeltelijk, als grensvoorwaarde, maar lang niet altijd, en is niet de diepste verklaring. Kijk naar de flikkeringen die onze gestalten de hele vergadering door al hebben vertoond. We lijken constant, monolithisch, bestaand, maar nogmaals, de eenvoudige waarneming leert al anders. Wat nodig is, is een oscillerende theorie van de werke-*

lijkheid. Alles wat is verkeert voortdurend, tegelijk, ook in zijn tegendeel, en bestaat aldus tegelijk niet en wel. Zoals de hoofdfiguren in het boek Omtrent Deedee van Hugo Claus, een tamelijk recente denkbewoner van 34CPR_Terra. (Sibanda had vijftig jaar geleden zijn denken over symbolen aangevangen met een niet geheel originele, nooit voltooide, niettemin diepgaande analyse van dit boek, en was vervolgens, veel later, met een landgenote van die auteur getrouwd.) Het lijken net echte mensen uit de twintigste eeuw, met kleinburgelijke gesprekken en domme angsten en jaloezie; maar het zijn tegelijk ook mythische gestalten, Kronos, Afrodite, waarvan de daden worden gedictieerd niet door het eigentijdse verhaal van hun persoonlijkheden, belangen en interacties, maar door mythen van duizenden jaren geleden (waarin op zich weer nog veel oudere Egyptische mythen doorklinken, bijv. van Atoem die de wereld en de mensheid schept door zich af te trekken. Of door afgetrokken te worden door een godin genaamd De Hand.) Hoe werkt zulk oscilleren? Hoe groot moet een schrijver zijn om dat op papier voor te toveren en geloofwaardig te maken? Mythisch verwijzend en dan toch weer niet, maar in plaats daarvan schijnbaar rationeel en autonoom handelende personen? En dan toch ook weer mythisch? Kijk naar U zelf. Slechts door gedacht te worden bestaat U. Ook ik denk U, zelfs al geloof ik nauwelijks aan U. Maar nu U gedacht bent, gedraagt de werkelijkheid zich, niet alsof U niet bestaat, maar alsof U bij uitstek bestaat en de macht hebt de werkelijkheid te bestieren. En dat geldt voor alles. Als U het niet dacht was er niets.

- Als Ik het niet Dacht! Dat is niet bepaald een geruststellende gedachte. Joshua had ondanks al zijn tekortkomingen en zijn uiteindelijk volstrekt falen toch een veel aantrekkelijker verlossingsperspectief, en hij bewilligde veel meer in mijn uitvoering daarvan, verzuchtte de Eerste Beweger teleurgesteld...

Op dit punt werd de vergadering van de wereldmannen en hun

Eerste Beweger pijnlijk en volledig verstoord doordat over de horizon van Callisto zich een horde jonge ₃₄CPR_Terra denkbewoners stortte. Te oordelen van hun niet door enige kleding aan het oog onttrokken lichaamsbouw waren zij van het vrouwelijk geslacht. Zij hieven oververdovende rauwe kreten aan, die zich ondanks de afwezigheid van een dampkring op deze betrekkelijk kleine, koude maan (van de afmeting van ₃₄CPR_Hermes (Mercurius) maar met een oppervlakte-temperatuur van slechts 120° Kelvin in plaats van de maximaal 700° Kelvin van zijn zeer dicht bij ₃₄CPR_Sol staande evenknie) verbazingwekkend onbelemmerd voortplantten en de vergaderden al – druipend van ijswater – hadden uiteengedreven nog voor de horde zelf hen bereikt had. Zij hadden veel van woedende Bacchanten, een razend smeltspoor trekkend over de in het duister glinsterende ijzige oppervlakte. Bij de vergaderpoel aangekomen, rukten allen bij gebrek aan een wapen met de rechterhand hun linkerarm uit het schoudergat, dat onbloedig en keurig rond afgewerkt bleek als bij een plastic pop (een onverwachte blik gunnend in een raadselachtige holte, vrijwel donker ondanks door door de huid heen schijnend sterrelucht); en de lichaamsdelen hoog boven hun hoofd zwaaiend stormden zij in op de Eerste Beweger en zijn twee overgebleven trawanten, Beëlzebub en Sibanda, waarbij rake klappen vielen. Gewend aan snelle gedaantewisselingen en mimicry, voegde Beëlzebub zich schielijk bij de aanvallende troep, rukte de eigen linkerarm uit, en produceerde terstond een paar verblindende zwarte borsten met strakke harde tepels. Het staketsel van wapperende lappen waarmee de Eerste Beweger tot dusver het Zijnde had vormgegeven werd onder de voet gelopen en de ijspoel in getrapt zonder enig zichtbaar onmiddellijk effect op ₃₄CPR_Callisto en de rest van het ₃₄CPR_zonnestelsel, of op de Melkweg. Lichte verbazing hierover was de voorlaatste bewuste gedachte die de denkbewoner Sibanda had, en met een verlekkerd verzucht:

- *Zie je wel, ik had gelijk. Zusters Dochters,*

WAARHEIDSCLAIMS

verdween hij onder de merkwaardig beëelte voeten van de tijds-
godinnen, de ijspoel in- na een laatste klap met een ogenschijnlijk
plastic, maar naar de impuls te oordelen eerder marmeren linkerarm.

Waarheidsclaims hadden daarmee afgedaan, alsmede transcendentie
en God. Maar vooralsnog niet de wereldorde.

BIËNNALE 2023

De man stierf. Pentesileia voelde zijn lid verslappen in haar schoot, terwijl wat zaad langs haar bovenbenen omlaagdroop. De vrouwelijke luitenant naast haar trok de folterdildo uit zijn anus, activeerde de zelfreinigende functie en zette het vernuftige waarheidsvindende apparaat uit, hoewel een klein rood lichtje liet zien dat het op *standby* bleef.

- *Klaar, Mevrouw?* vroeg de luitenant aan haar bevelvoerend officier, terwijl deze haar uniform weer in orde bracht. *Kan ik hem...?*

En ze gespte al het verdampingspistool uit de holster op haar linkerheup. Pentesileia knikte kort. Zonder hem zelfs maar eerst los te binden of de kap van zijn hoofd te trekken (het verwrongen gezicht zien van een sexueel dood gefolterde was toch altijd weer onaangenaam), richtte de lagere officier het pistool terwijl zij Pente-

sileia weg trok en zelf ook opzij stapte, ongeveer zoals de tandarts-assistente en haar baas in een tandartsenpraktijk even een goed heenkomen zoeken bij het maken van een röntgenfoto. Met een kort siggeluid deed het pistool zijn verbluffende werk, de nucleaire bindingen in de atomen van heel het mannenlichaam werden in een fractie van een seconde ontbonden en zonder zelfs enig merkbaar spoor achter te laten (behalve wat kleingeld uit de broekzakken, de gesp van een broekriem, en een militair identiteitsplaatje) was het lichaam onmiddellijk uit het vertrek verdwenen.

Pentesileia gruwde. Ze gebruikte deze verhoormethode niet graag, niet vanwege verouderde preutsheid (de kans zo zwanger te worden wilde ze trouwens graag lopen, het verre, zwaar bewaakte kinderverblijf bevatte nog maar één telg van haar, en die kon al autorijden), maar omdat het haar maar al te duidelijk herinnerde aan het feit dat deze mannen alle gevoel en medegevoel kwijt waren en nog maar op één manier konden worden aangesproken, via de penis – extra gestimuleerd vanuit de pulserende anale dildo in combinatie met haar terdege getrainde vaginale kringspier. Het had ook deze keer weer gewerkt. De vlak voor zijn sterven gestamelde diepgeheime informatie zou honderden vrouwen het leven gaan redden.

Van zijn metgezellen, die er toch geweest moesten zijn, was al geen spoor meer toen hun kleine konvooi van drie 12KS-Amazonevoertuigen, op de eerste oproep, met te hoge snelheid aanstuivend over de nauwelijks berijdbare wegen, op deze plek des onheils aankwamen. De gloednieuwe *RSBA (Road-Side Bomb Avoidance)* technologie had ook nu weer perfect gewerkt: een halo van drones vliegend op drieduizend meter hoogte en aangestuurd vanuit militaire satellieten op 370 kilometer hoogte, had alle bembommen al gedetecteerd en doen ontploffen vier kilometer voordat het konvooi langskwam, wat de kleinst veilige marge was. Een keten van verre ontploffingspluimen in de strakblauwe woestijnlucht voor hen uit had een visuele routeplanner gevormd.

Maar zelfs al zou de *RSBA* niet feilloos gewerkt hebben – ze hadden geen keuze gehad, zoals nog eens overduidelijk was toen ze haar blik door de zaal liet dwalen. De voorstad en de wijde omgeving tot diep in de woestijn vertoonde vele kilometers in het rond de inmiddels helaas vertrauwde tekenen van frontgebied in oorlogstijd: in puin geschoten betonnen muren waar loze einden bewapeningsijzer uitstaken als waren het voorstudies voor Zadkine's *Bezette Stad*, ondersteboven gestrande voertuigen, resten onklaar geschoten geschut gemonteerd op nauwelijks nog herkenbare onderstellen, hier en daar bewegingsloze menselijke vormen, cirkelende aasvogels, stank van riool en van rottend en verschroeid vlees. Maar zelfs tegen deze achtergrond tartte de aanblik van de zaal alle beschrijving.

In vreedestijd was dit de voornaamste expositieruimte geweest van een avantgardistische en ook qua prijsvoering elitaire kunstgalerie voor met olie- en wapenhandel rijkgeworden Arabieren, en als zodanig nog te herkennen aan het steeds weer herhaalde, gekunde logo op de muren, en ook aan de ingelijste gesigioneerde foto's van vooraanstaande kunstenaars – onder wie Pentesileia de charlatan van de met diamanten beplakte schedel herkende, maar ook de schilder van aangrijpende menselijke naakten Lucian Freud, en de maakster van zo mogelijk nog aangrijpender, bijna-menselijke ruimtelijke lijkenconstructies, Berlinde De Bruyckere. Kennelijk op duivelse wijze geïnspireerd door deze artistieke omgeving, hadden de Westaziatiese genderstrijders (naar eigen zeggen Islamitisch gemotiveerd, maar in feite gedreven door een Pelasgische vrouwenhaat die vele duizenden jaren ouder is dan de Islam, en doorheen Jodendom en Christendom, Zoroastrianisme, Hinduïsme en Boeddhisme zijn onmiskenbare sporen allang had getrokken lang voordat de Profeet Muḥammad het levenslicht had aanschouwd) hun (uiteraard vrouwelijke) slachtoffers neergezet als betrof het een bizar vernieuwende kunsttentoonstelling. Van het reeds lang volstrekt verlaten caféterras aan de overkant van de straat hadden zij de betonnen of met water

gevulde parasolvoeten aangesleept, met daarin nog de onderste helften van de vertikale parasolstangen. Maar daarin staken nu geen parasols, hoe nodig die ook waren in de verzengende woestijnhitte – van de vrouwen waren, waarschijnlijk met een kettingzaag (het voorkeurswapen in de genderstrijd; steeds zaten, net als hier, de muren en plafonds vol met parallelle gebogen strepen van door de kettingmessen weggeslingerd bloed) de beide benen juist onder het kruis afgezaagd, de zo vrijkomende lichaamsopeningen waren – naar aloude Westaziatische traditie bekend van de Balkan en de Kausasus tot aan Mongolië – benut om de rompen op de stangen te spietsen, waar zij levensloos scheef langs hingen, druipend van het bloed want ook de armen waren juist boven de elleboog afgezaagd – als verlate en perverse herinnering aan diverse Venusbeelden uit de Klassieke en Late Oudheid, waarvan die van Milo / Melos, opgetrokken uit marmer van het eiland Paros, de meeste sporen in de kunst van de Nieuwe Tijd heeft getrokken, indirect waarschijnlijk zelfs tot in het bewustzijn van deze genderstrijders. Het was trouwens geen zuiver bloed dat op de grond langs de parasolvoeten nog maar juist aan het opdrogen was – de gruweldaden waren kennelijk nog maar enkele uren oud. Met het rood vermengde zich het onmiskkenbare diepe geel van mannenurine uit aride streken, alsof de genderstrijders zich hadden laten inspireren niet alleen door de kruisiging in de Christelijke traditie, maar ook door de azijn spons die de Centurion vervolgens in Jezus' zijde wond gedrukt zou hebben. Of was het zijn mond? De geschonden vrouwenlichamen hadden geen extremiteiten meer maar nog wel hoofden, die eveneens scheef opzij gezakt waren. In de gapende monden van enige daarvan stak geen azijn spons maar een donkerbruin rond voorwerp, kennelijk een mannendrol speciaal voor dit doel geproduceerd, aangegrepen en ter plaatse aangebracht, met de infantiele krankzinnigheid die alleen door magische moederhaat veroorzaakt kan zijn. Ook vanaf de aldus geteisterde monden voerden bruingele en gele stralen langs de schouders en over de borsten omlaag – verkrachting en moord waren nog niet voldoende uitdrukking geweest van de vrouwenhaat die aan de hele genderstrijd

ten grondslag lag. En zo stonden er niet twee of drie haatinstallaties als Westaziatische inzending voor een Biënnale die (gezien de toestand in Europe en de wereld) wel nooit meer zou plaatsvinden, maar meer dan dertig – zoveel als de zaal maar kon bevatten.

بينالي ٢٠٢٣ *Biennale 2023* stond ruw en onscherp met bloed op een van de muren gekalkt in Arabisch schrift. Waarschijnlijk had een van de afgezaagde ledematen als schrijfinstrument gediend.

Verpletterende, razende woede streed met opperste walging in Penteseleia's binnenste. Het duizelde haar, en zij keek haar luitenant vertwijfeld aan. Deze was echter niet alleen een kampioen op diverse handwapens, maar ook volledig gediplomeerd arts, en terwijl ze haar verdampingspistool terugborg in de holster haalde zij vanuit een borstzak van haar uniform een stethoscoop te voorschijn, waarmee zij diverse opgestelde vrouwenrompen benaderde, de kleine kegelvormige receptor in aanslag.

- Mevrouw, zij zijn godverdomme nog niet eens allemaal helemaal dood. Deze leeft nog, althans een beetje. En die daarnaast ook. En misschien nog wel meer. Wat moeten we nu in 's hemelsnaam?

De gedachte dat zij in het volle gezicht van deze gemartelde en aan hun martelingen stervende vrouwen een van hun belagers een bekentenis en informatie had afgedwongen met een variant van wat zij zelf een paar uur tevoren hadden moeten doormaken, verwarde Penteseleia, bracht haar in paniek. Was zij dan misschien eigenlijk even verdorven? Hadden de genderstrijders misschien toch een punt met hun eeuwenoude waanbeeld over de aangeboren slechtheid van de vrouw als misleidster en verraadster? Als de eeuwige Eva van de schepping? De vrouw als uiterste incarnatie van het kwaad?

- Zijn er nog te redden?

- *Zou mij zeer verbazen. En wat is overleven nog na een dergelijke ervaring? Redden? Dag en nacht weer alles afspelen en beleven. Dat is niet menselijk meer.*

- *Wat hieraan is nog wel menselijk, Luitenant?*

De luitenant haalde haar schouders op. – *Het spijt me Mevrouw, daar ga ik niet over. Maar wat mij betreft, helemaal niets.*

- *Kun je het als arts met je beroepseed verenigen, ze uit hun lijden te verlossen?*

- *Als arts niet. Als soldaat en vrouw, wel. Als arts alleen als U bereid bent mijn verslag te ondertekenen als bevelvoerend officier, en mij een formeel bevel geeft tot levensbeëindiging.*

Pentesileia probeerde haar blik door de zaal te laten rondgaan, maar hoewel ze in het kader van de genderoorlog al heel wat gewend was geraakt, moest ze haar vorsen al na een paar seconden opgeven, toen ze spiertrekkingen zag gaan over het gezicht van een van de opgezette vrouwen, alsof die trachtte de in haar mond gepropte ontlasting uit te spugen. Pentesileia kromp ineem bij deze aanblik, en voelde de spieren van haar eigen mond verharden alsof de azijnstok er direct tegenaan gedrukt werd door de Centurion, en alsof stralen azijn, pis, stront en zaad (het zaad van de man die zij zojuist met marteling ondervraagd en gedood had) langs haar kin en over haar borst omlaagsijpelden. Er was geen tijd om er nog eens goed over na te denken. Ze moesten hier weg en wel zo gauw mogelijk, anders werden ze allemaal ter plaatse krankzinnig. En zouden die duivels ontkomen.

- *Ik denk dat er voor deze zusters geen redding aan is, fluisterde ze de luitenant toe.*

- *Dat ben ik eens, Mevrouw.*

- *Roep Chadoesja en Sophie, dat ze snel wat foto's maken. Ook van die tekst op de muur. Anders krijgen wij straks de schuld. En daarna geen poging om nog iemand te redden, maar onmiddellijk en in hun totaliteit verdampen. En wegwezen, het spoor van die ratten volgen en ze uitroeien. Kunnen we dat maken?*

- *Als U het zegt, Mevrouw.*

- *Oneens, dan?*

- *Nee, er is geen andere keus. En we moeten die monsters achterna, we hebben geen tijd te verliezen. U hebt zeker gelijk, en ik zou zelf niet anders beslissen. Maar het is niet mijn bevel, en ik kan die verantwoordelijkheid niet dragen.*

- *Ik hoor je. Dank voor je begrip. Het is mijn verantwoording, en die neem ik. Snel nu.*

De beide soldaat-chauffeurs waren voor extra dekking in een gang buiten de zaal achtergebleven, waar de bandensporen van de Hercules-trucks van de moordenaars het overvloedigst waren geweest. De beide zwaarbewapende vrouwen werden nu binnengeroepen. Toen zij zich enigszins hersteld hadden van wat ze daar te zien kregen, brachten zij onmiddellijk hun camera's in aanslag en hadden binnen enige minuten het gehele tafereel vastgelegd. In een hoek werd nog een dode jongeman aangetroffen, tot dan toe aan het oog onttrokken door de dichte rijen opgezette vrouwenrompen. Zijn uniformbroek was gedeeltelijk afgestroopt en zijn geslacht met een scherp instrument – geen kettingzaag, eerder een groot kampmes – radicaal afgehakt, kleding en grond waren ook hier verzadigd van bloed, weer als elders in de zaal vermengd met andere lichaamsproducten. Zijn geslachtsdelen bleken in de mond gepropt van een

opgezette dode vrouw vlakbij de nooduitgang, wat waarschijnlijk de weg markeerde waarlangs de belagers, op een of andere manier gewaarschuwd voor de nadering van de Amazonepatrouille, het pand ijlings hadden verlaten.

Kokhalsend, kotsend, elkaar steun verlenend om niet te vallen, wankelden de vrouwen terug naar de voertuigen, waar de luitenant zich als laatste bij hen voegde na het snel en doeltreffend hanteren van haar verdampingspistool.

Wat in de zaal zichtbaar was achtergebleven waren slechts de parasolvoeten met hun verticale metalen stangen, metaaldelen van sieraden en wapens die sommige van de terechtgestelde vrouwen op hun lichaam hadden gedragen, alsmede een nasmeulende pacemaker, en postoperatief in het lichaam opgenomen klemmen en schroeven. De geur binnen was nu niet langer te onderscheiden van die buiten op straat. Met grote snelheid zette het konvooi de achtervolging in, opnieuw vertrouwend op het *RSBA* nadat de nieuwe bestemming was bepaald aan de hand van de informatie die de gemartelde had geleverd.

AANTEKENINGEN

Dit boek is onmiskenbaar het product van een literair schrijver die een halve eeuw zijn geld heeft verdiend met de hartstochtelijke beoefening van wetenschap, aanvankelijk alleen antropologie, allengs aangevuld met geschiedenis, taalkunde, filosofie, archeologie en vergelijkende mythologie. Een schrijvende arts zoals Vestdijk of Slauerhoff, of fysioloog zoals Vroman, zal als vanzelfsprekend bekende en minder bekende ziektepatronen en protocollen uit eigen praktijk in haar of zijn proza opvoeren, en zelden het verwijt krijgen aldus louter met aangeklede wetenschap te leuren. De details en achtergronden kan elke lezer immers in een medische encyclopedie of op het Internet opzoeken. In mijn situatie ligt dit enigszins anders, enerzijds door de veelheid van vakgebieden waardoor ik mij laat inspireren, anderzijds omdat die inspiratie vaak heel specifiek en specialistisch is en in mijn literaire teksten uitdrukkelijk benoemd wordt. Het gaat hier echter slechts om een literaire techniek van

werkelijkheidsconstructie, die het etaleren van technische details nodig maakt, - niet om via het literaire proza kennis te veinzen of te verbreiden, maar louter om een narratieve constructie geloofwaardig te maken. Het is daarom volstrekt onbelangrijk of de lezer, bij voorbeeld, weet wie of wat Schrödingers Kat is (hoewel het helpt als de lezer beseft dat juist Schrödingers Kat een van de meest afgeklonen, clichématige stokpaardjes is van de *New-Age*-toeëigening van Nieuwe Natuurkunde - het soort irritante schijnweten dat door Sokal & Bricmont [1997, *Impostures intellectuelles*, Paris: Odile Jacob] reeds twintig jaar geleden verpletterend aan de kaak werd gesteld).

Vanuit dit perspectief heb ik bij de eindredactie van dit boek besloten niet een nieuwe aflevering te schrijven van de (op zich nog steeds toepasbare) lange en gedetailleerde, bibliografisch ondersteunde aantekeningen die ik de laatste tientallen jaren bij mijn diverse dichtbundels heb gevoegd. Die eerdere aantekeningen zijn in druk beschikbaar, evenals mijn hele wetenschappelijke en literaire oeuvre (zie <http://www.quest-journal.net/shikanda>), en wie het interessant vindt losse details te verifiëren en in hun oorsprong en vertakkingen na te gaan, moet beslist zijn of haar gang gaan - maar dichterbij de portée van het in dit boekje verzamelde proza zal men er nauwelijks door geraken.

Intussen zijn een paar onsystematische wenken misschien toch op zijn plaats.

Ten eerste zijn alle in dit boek beschreven etnografische details gebaseerd op eigen veldwerk in de loop der jaren, en moeten daarom beschouwd worden als, vanuit mijn eigen subjectieve standpunt, zo juist als mij maar mogelijk is. Dat geldt evenzeer voor mijn beschrijvingen van Noordafrikaanse volksislam, Zambiaanse genezingsculten, en trekarbeid vanuit Guinee-Bissau, als voor de evocaties van liefdesperikelen van de Pakistaanse elite, genderoorlog in het West-Azië van de zeer nabije toekomst, rituele rechtspleging in het land

Nod, de constructie van wereldtijd en waarheidsclaims op de Jupitermaan Callisto, de beschrijving van verwantschaps- en voortplantingsrelaties in de ver van de hedendaagse menselijk norm geëvolueerde context van Eiermand of van de helaas niet met name geïdentificeerde wereld beschreven in het verhaal *Buitenaardse Liefde*. Ook de analytische biografie van de plastisch chirurg Sabatiël Eberhardt (in *Gietnaden*) berust op de meest authentieke bronnen.

Ten tweede, zoals in de hedendaagse antropologie en cultuurfilosofie onvermijdelijk is geworden, speelt de met name genoemde persoon van de schrijver / onderzoeker op diverse plaatsen een hoofdrol in de tekst, waar hij volgens de beste tradities van situationele interculturaliteit wordt opgevoerd onder een veelheid van identiteiten: Boe-Lechiyya, Sibanda, Tatashikanda, Enkidoe, Joshuah bar Goar, Spinoza, etc. Dat hij in al deze identiteiten niet altijd even sympathiek is, is geen geheim – hij is onder meer een pedante en neerbuigende gesprekspartner, een betweter, claimt vrijheid en originaliteit die hij anderen ontzegt, probeert bij de Hoogste Machten in het gevele te komen, etaleert zijn disciplinaire veelzijdigheid (hoewel daar de gaten in vallen) en veelschrijverij (compleet met de nieuwe wetenschappelijke doodzonde, het zelfplagiaat!), en beseft het nauwelijks als hij zelf in de maling wordt genomen. Het zij zo – zolang de lezer maar niet denkt deze waarheden op het spoor te komen *ondanks* de schrijver zelf, en *tegen* diens wil. De schrijver is echter niet Sabatiël Eberhardt, noch Kaïn, noch Pieter Ijsvogel.

Ten derde is dit onmiskenbaar het boek van een schrijver die zich al meer dan een halve eeuw, als dichter, antropoloog van de religie, en intercultureel filosoof, zowel literair en wetenschappelijk bezighoudt – maar, toegegeven, zonder ook maar de geringste vorderingen, vooralsnog – met de diepste problemen van de menselijke existentie. De werkelijkheidsconstructie die hier in literair proza op papier plaatsvindt, is tegelijk ook een onderzoek naar de wortels van het Zijn, de aard van onze werkelijkheid, en het object van onze religies.

Zo, daarmee kan het boek onmiddellijk verplichte literatuur worden in zeer veel studierichtingen. De godsbeelden die elkaar als vonkenregens in vuurwerk afwisselen in de verschillende verhalen, zijn gebaseerd op eigen directe waarneming, aangevuld met een aanzienlijk aantal interviews die de Betrokkene mij heeft toegestaan, in de context van de communicatievormen die traditioneel als ‘gebed’, ‘mystiek’, en ‘visioen’ / ‘verschijning’ bekend staan. De bizarre, absurde en aantoonbaar onjuiste ontologieën die de figuren in dit boek in de mond gelegd worden, geven helaas een getrouw beeld van de aanzetten tot een wereldbeeld waarmee ik zelf in mijn huidige wetenschappelijke / filosofische projecten worstel. In deze zin zijn deze verhalen veel meer dan narratieven – het zijn eerder duistere, fragmentarisch overgeleverde leerdichten in de zin van Parmenides en Empedocles, Voorsocratici door wie ik mij al mijn hele leven heb laten inspireren.

Ten vierde, hoewel de diverse verhalen bedoeld zijn om volstrekt op zichzelf te staan, zal het de aandachtige lezer opvallen dat er onderling een zekere osmose optreedt – namen en begrippen die in het ene verhaal voorkomen, schemeren soms zonder nadere toelichting door in een volgend verhaal, wat gezien het volstreekte realiteitsgehalte van het hier geschetste (en het feit dat zij overwegend binnen enkele weken zijn geschreven) natuurlijk ook onvermijdelijk is.

Ten vijfde, en dat schetst meer dan het bovenstaande de literaire status van dit boek, deze verhalen spelen zich af aan de grens van wat zegbaar en schrijfbaar is in hedendaagse taal. Als antropologisch veldwerker, als onderzoeker van extatistische religie, en als praktiserend Afrikaans genezer / waarzegger, ben ik in tal van situaties de taal tegengekomen niet alleen als bondgenote, genezeres en troosteres (want waarom anders schrijven?), maar ook als de grootste vijand, de drijfveer achter alles wat de mensheid verdeelt en verscheurt, de naaste handlanger van de duivel. Hoe ver kan een schrijver gaan in het oproepen van vreemde werelden? *Hoe vreemd mogen zij zijn,*

en kunnen zij zijn, als wij ervan uitgaan dat onze vanzelfsprekendheden (zoals geslachtelijke bimorfie, de bouwschema's van ons eigen lichaam, de standaard tweewaardige logica waarop het Westers denken gebaseerd is, de vorm en betekenis van onze talige uitingen, de mogelijkheid zelfs van denken, zelfreflectie en ikbewustzijn) niet meer zijn dan *toevallige* vormen waarin het Zijn zich *soms* uitdrukt, maar volstrekt niet de essentie van het Zijn vormen? Dit zijn in principe vraagstukken waarmee (zij het in heel andere bewoordingen, of zonder zelfs maar onder woorden gebracht te worden) de antropoloog en intercultureel filosoof dagelijks worstelt. Ik heb in diverse verhalen in dit boek geprobeerd, de grenzen van vreemdheid te verkennen en te overschrijden, en aldus een praktische oefening in interculturaliteit te presenteren.

Ten slotte: *het lichaam*. Dat is (zoals in ons leven zelf) in vrijwel alle hier verzamelde verhalen het begin- en eindpunt van het narratief, en wordt benaderd met de technische analytische blik, met bijna obsessieel en tegelijk neutraliserend oog voor anatomische en seksuele details, en voor details van oppervlaktetextuur, zoals men dat mag verwachten van een denker / onderzoeker binnen een cultuurrelativistische discipline, maar in een door en door commercieel-gesexualiseerde hedendaagse cultuur. (Al dit soort zinnen moet op stelten worden uitgesproken.) Het godsbeeld van de gewelddadige bedrieger die slechts bestaat uit een ruw staketsel van stokken bekleed met wapperende lommen, wordt afgewisseld met dat van een scheppende god die met uiterste liefde en precisie de grens tussen rode bovenlip en vleeskleurige gezichtspartij onder de neus door subtiele kneepjes in de klei vormt tot bijna het hoogste wat de schepping heeft voortgebracht, een meisjesmond – en dat nog slechts als voorbereiding voor de nog groter sculpturale meesterwerken elders aan het vrouwelijk lichaam.

Na meer dan vijftig jaar schrijven op een toetsenbord besef ik dat ook mijn schrijven, meer dan een conceptuele, een lichamelijke daad is,

AANTEKENINGEN

waarbij mijn vingers het werk grotendeels zelf lijken te doen. Ik vermoed dat ik weet Wie ze stuurt, maar in ieder geval: ik ben het waarschijnlijk nauwelijks zelf.

LITERAIR WERK VAN WIM VAN BINSBERGEN (uitsluitend de boeken)

eigen poëzie en proza:

1971, *Gedichten en twee essays*, Amsterdam: eigen beheer, 48 pp.

1977, *Leeftocht*, Haarlem: In de Knipscheer, 53 pp.

1979, *Klopsignalen*, Haarlem: In de Knipscheer, 58 pp.

1984, *Zusters, dochters: Afrikaanse verhalen*, Haarlem: In de Knipscheer, 157 pp.

1986, *Vrijgeleide: Gedichten 1977-1985*, Haarlem: In de Knipscheer, 125 pp.

1988b, *Een buik openen: Roman*, Haarlem: In de Knipscheer, 384 pp.

2002, *Herfstzondag [/ Middenduin]: Haiku's voor Trecy: bij het begin van de winter 2002-2003*, Haarlem: eigen beheer.

2004, *Eurydice: Vier dode mannen en een vrouw die leeft*, Haarlem: Shikanda, 30 pp.

2004, *Gedichten voor Nezmja*, Haarlem: Shikanda

2004, *Herfstgroei: Beeldgedichten*, Haarlem: Shikanda, 32 pp.

- 2006 (vgl. 2002), *Middenduin (Herfstdondag): Haiku's voor Trecy aan het begin van de winter 2002-2003*, Haarlem: Shikanda.
- 2007, *Vloed: Een gedicht*, Haarlem: Shikanda, 87 pp.
- 2008, *Braambos: Een gedicht*, Haarlem: Shikanda, 20 pp.
- 2010 / 2012, *Vanuit een nieuw lichaam van verlichting: Gedichten en foto's Thailand 2010*, Haarlem: Shikanda
- 2012, *Dendrogram: Olijfbomen beeldgedichten*, Haarlem: Shikanda
- 2013, *Overspel: Gedichten voor Martha 1979-1982*, Haarlem: Shikanda, 227 pp. (tijdelijk onder embargo)
- 2014, 'Als je negers op een afstand ziet...': *Otterspeers jonge Hermans: Al te persoonlijke kanttekeningen bij het eerste deel van Otterspeers W.F. Hermans bibliografie*, Haarlem: Shikanda, 128 pp.
- 2014, *Dodendans 2014: Hedendaagse beeldgedichten bij de Vroegmoderne houtsneden van Hans Holbein Jr*, Haarlem: Shikanda, 130 pp.
- 2015, *Verspreide gedichten 1961-2015: Door aantekeningen samengebonden*, Haarlem: Shikanda, 209 pp.
- 2015, *Een lekker sodemietertje: Een kind op weg naar de poezie (autobiografie 1947-1963)*, Haarlem: Shikanda, 164 pp., tijdelijk onder embargo
- 2016, *Henny: Essay en gedichten ter gelegenheid van de tachtigste verjaardag van Henny E. van Rijn*, Haarlem: Shikanda, 90 pp., tijdelijk onder embargo.
- 2017, *Biënnale 2023: Scheppingsverhalen*, Haarlem / Hoofddorp: Shikanda, 123 pp.

redactie:

van Binsbergen, Wim M.J., & Doornbos, Martin R., 1987, red., *Afrika in spiegelbeeld*, Haarlem: In de Knipscheer, 253 pp

vertaling:

Okot p'Bitek, 1981b, *Lied van Lawino en lied van Ocol*, Nederlandse vertaling van: *Song of Lawino and Song of Ocol*, door Wim van Binsbergen & Ad van Rijsewijk; wetenschappelijke annotaties en technisch commentaar bij de vertaling, Wim van Binsbergen (pp. 5, 239-245, 247-256); met een kritisch essay door J.K. van de Werk; Maasbree: Corrie Zelen, 269 pp.

Een uitvoerige bibliografie (meestal ook met de doorklikbare teksten zelf) van het wetenschappelijke oeuvre van Wim van Binsbergen is te vinden op:

<http://www.quest-journal.net//shikanda/publications/index.htm>

